

НЕЗВАЖЛИВОМУ ЧИТАЧЕВІ

Як повісті про моряків,

Про острови, пригоди, шквали,

Про тайни схованих скарбів

І мандрівців, що їх шукали,

Про лиходіїв, що зливали

Людською кров'ю чардаки*,

— Як до смаку тобі припали,

Юначе, давні ті книжки,

Як Купер, Белентайн старий

Для тебе автори бажані,

— До рук ти сміливо бери

Просте моє оповідання.

Коли ж вітрила в океані

Тебе не надять, — то покинь:

Хай зникне в тьмі пірат останній,

А з ним і я, як марна тінь.

Ллойдві Осборну,

американському джентльменові, присвячує цю

оповідь, задуману й нарешті завершену в згоді з

класичними його смаками, — вдячний за багато

спільно проведених приємних годин —

автор

Частина перша

СТАРИЙ ПІРАТ

Розділ I

Старий морський вовк у заїзді "Адмірал Бенбов"

Сквайр Трелоні, доктор Лівсі й решта джентльменів попросили мене розповісти докладно все, що я знаю про Острів Скарбів, усю історію від початку до кінця, не приховуючи нічого, крім розміщення острова, та й то лише тому, що не всі ще скарби звідти вивезли. Отож року Божого 17... я беруся за перо й повертаюся думками до тих часів, коли у мого батька був заїзд "Адмірал Бенбов" і коли під нашим дахом оселився засмаглий старий моряк з рубцем від шаблі на щоці.

Я пригадую, ніби те було тільки вчора, як він важкою ходою підступив до дверей нашого заїзду, а слідом за ним прикотили на візку моряцьку скриню. То був високий, міцний, огрядний чоловік з брунатним обличчям.

Над коміром його заяложеної синьої куртки стирчала просмолена косичка. Руки в нього були" зашкарублі й пошрамовані, з чорними поламаними нігтями, а рубець на щоці мав неприємний блідо-багровий відтінок. Пригадую, як він, стиха посвистуючи, оглянув бухту, а тоді раптом загорлав давню моряцьку пісню, яку так часто ми чули від нього опісля:

П'ятнадцять хлопців на скрині мерця.

Йо-го-го, ще й пляшечка рому!

Голос у незнайомця був по-старечому тонкий і хрипучий, наче він надірвав його, тягнучи кабестана.

Потім він постукав у двері кінцем палиці, схожої на гандшпуг, і, коли вийшов мій батько, грубо зажадав від нього склянку рому. Йому винесли ром, і він почав поволі його цмулити, знавецьки смакуючи кожен ковток і все ще поглядаючи на скелі й на нашу вивіску.

— Бухта нічогенька, — пробурмотів він нарешті. — Непогане місце для шинку. І багато народу, друзяко?

Батько відповів, що, на жаль, народу тут буває дуже мало.

— То й гаразд! — сказав моряк. — Пристань саме для мене. Гей, ти, голубе! — гукнув він чоловікові, що прикотив візка. — Під'їжджай сюди, допоможеш втягти скриню. Я перебуду тут який час, — провадив він далі. — Чоловік я простий. Ром, шинка, яєшня — і більше мені нічого не треба. Хіба тільки ще он та скеля, з якої видно в морі кораблі... Як мене звати? Та що ж, зовіть хоч би й капітаном... Еге, я бачу, що вас непокоїть... Маєте! — і він кинув на поріг три-чотири золоті монети. — Нагадаєте мені, коли вони вичерпаються, — промовив він, суворо глянувши на батька, мов командир на підлеглого.

І справді, хоч одяг у нього був поганенький, а мова не дуже поштива, він зовсім не скидався на простого матроса: радше можна було подумати, що це штурман або шкіпер, звиклий командувати, а то й кулаком орудувати. Чоловік з візком розповів нам, що незнайомець прибув поштовим диліжансом учора вранці до "Готелю короля Георга" і став розпитувати, які в цій околиці є заїзди над морем. Почувши, мабуть, добрі відгуки про наш заїзд і довідавшись, що він стоїть на відлюдді, капітан обрав його собі за місце постою. Оце й усе, що ми змогли дізнатись про нашого гостя.

То був дуже мовчазний чоловік. Цілі дні він сновигав берегом бухти або вибирався на скелі зі своєю мідною підзорною трубою. А вечорами сидів у світлиці в кутку біля коминка й попивав міцний ром, змішаний з водою. Здебільша він не озивався, навіть коли до нього зверталися — тільки кине раптом лютий погляд і засопе носом, немов корабельна сирена в тумані. Ми й наші відвідувачі невдовзі призвичаїлися не турбувати його. Щоразу, повернувшись з прогулянки, він запитував, чи не показувалися біля заїзду які-небудь моряки. Спочатку ми гадали, що він питає про це, бо йому нудно на самоті. Але зрештою завважили, що він, навпаки, силкується уникати сторонніх. Коли якийсь моряк, пробираючись надбережною дорогою до Бристоля, завертав до "Адмірала Бенбова", наш капітан наважувався вийти до світлиці, тільки поглянувши на відвідувача з-під завіски на дверях. У присутності такого гостя він звичайно сидів тихенько, наче миша.

Для мене принаймні тут не було ніякої таємниці, бо я став, так би мовити, співучасником його тривоги. Якось він одвів мене вбік і пообіцяв платити по чотири срібні пенси першого числа кожного місяця, якщо я "пильнуватиму одноногого моряка" і повідомлю його, себто капітана, відразу, тільки-но цей моряк з'явиться поблизу. Коли ж надходило перше число і я звертався до нього по обіцяну винагороду, він лише сопів носом і люто косував на мене. Але вже до кінця тижня змінював гнів на ласку, приносив мені чотирипенсовика і повторював наказ "пильнувати одноногого моряка".

Зайве й казати вам, що цей одноногий моряк не полишав моєї уяви й серед ночі. У штормову ніч, коли вітер хитав усі стіни нашого будинку, а прибій ревів у бухті й поміж скель, він ввижався мені вві сні в тисячах образів, страшний, мов тисяча дияволів. Я бачив його іноді з ногою, відрізаною до коліна, іноді — відтятою по самісіньке стегно. Часто він з'являвся переді мною у вигляді моторошної потвори, так і народженої з однією ногою, яка стирчала з середини тулуба. Найдужче мене жахало, коли на цій одній нозі він ганявся за мною, перескакуючи через паркани й рівчаки. Отож недешево діставалися мені оті щомісячні чотири пенси: я розплачувався за них страхітливими снами.

Та хоч яким жахом проймав мене одноногий моряк, самого капітана я боявся куди менше, ніж усі інші, хто його знав. Часом увечері він випивав рому з водою стільки, що вже голова його не витримувала, і тоді довго сидів у світлиці й співав свої давні, дикі й відворотні моряцькі пісні, не звертаючи уваги ні на кого з присутніх. А бувало й так, що він замовляв випивку на всіх і силував наших відвідувачів, що тремтіли з жаху, вислуховувати його розповіді про морські пригоди або підспівувати йому гуртом. І дуже часто стіни нашого будинку аж ходором ходили від "Йо-го-го, ще й пляшечка рому", бо всі запрошені, побоюючись за своє життя, намагалися пререкричати один одного і співати якнайголосніше, щоб не наразитись на прикрість, бо в такому настрої капітан був справді небезпечним: він то грюкав кулаком об стіл, аби всі замовкли; то раптом спалахував буйним гнівом, коли його перебивали, запитуючи про щось; то, навпаки, шаленів, що ніхто не звертався до нього з запитаннями, а це означало, що товариство неухважно слухає його. Він нікого не випускав із заїзду, аж поки сам не напивався до нестями й не йшов, хитаючись, спати.

Але найбільше страху на людей нагнали його розповіді. Жахливі то були розповіді: про шибениці, про ходіння по дошці*, про шторми на морі, про острови Тортугас, про розбійницький розгул і розбійницькі пристанища в Іспанському морі. З його слів випливало, що він прожив усе життя серед найзапекліших розбишак, які будь-коли виходили в море. А

брутальна мова, що нею капітан викладав ці свої розповіді, лякала наш простодушний сільський люд не менше, ніж злочини, які він змальовував.

Мій батько раз у раз повторював, що ми дійдемо до руїни, бо ж ніхто не схоче бувати в нашому заїзді, де з людей знущаються і звідки вони повертаються додому, сповнені жаху! Але я був певен, що присутність капітана, навпаки, добре впливала на наші справи. Правда, попервах відвідувачі лякалися, та через якийсь час їх уже знову тягло до капітана. Він вніс якесь приємне збудження в наше тихомірне сільське життя. Декотрі молоді хлопці навіть захоплювалися нашим пожилцем і називали його "справжнім морським вовком", "просоленим моряком" та іншими такими назвиськами. На їхню думку, саме такі люди й зробили Англію грозою на морі.

Та проте він таки завдавав нам збитків: минав тиждень за тижнем, а далі й місяць за місяцем, і гроші, які капітан заплатив першого дня, давно вже всі вийшли, нових він не платив, і в батька не вистачало духу вимагати в нього платні. Коли ж навіть батько й нагадував про це, то капітан починав сопіти так голосно й люто, так гнівно поглядав на батька, що той якомога швидше тікав з кімнати. Я бачив, як після таких спроб мій бідолашний батько розпачливо заломлював руки. Безперечно, що пережиті ним тривоги й страхи дуже прискорили його дочасну смерть.

Скільки капітан жив у нас, він ні разу не змінив своєї одежі, ото лише купив кілька пар панчів у вуличного торгівця. Один крайчик його трикутного капелюха обвис; капітан так його й лишив, хоч це завдавало йому чимало неприємностей під час вітру. Я добре пам'ятаю, який вигляд мала його куртка, що її він сам латав у себе в кімнаті: під кінець там латка була на латці. Він ніколи не писав і не одержував ніяких листів. І ніколи ні з ким не розмовляв, крім сусідів, — та й то хіба добре випивши. Ніхто також ніколи не бачив, щоб він бодай раз відмикав свою велику скриню.

Тільки одного разу капітанові дали доброго відкоша: це сталося тоді, коли мій бідолашний батько був уже при смерті. Якось увечері до нас приїхав доктор Лівсі. Він оглянув хворого батька, нашвидку пообідав на запрошення моєї матері і вийшов у світлицю випалити люльку, поки йому приведуть коня: кінь залишився в селищі, бо при нашому заїзді не було стайні.

Я теж увійшов до світлиці — пригадую, як вразив мене контраст між чепурним і привітним лікарем у сніжно-білій перуці, з жвавими чорними очима, і сільськими гультіпаками, звичайними нашими відвідувачами. Особливо вражала ця відмінність, коли глянути на наше опудало — незграбного, брудного, страховидного піратюгу, що напився і сидів, спершись обіруч на стіл.

Раптом він, себто капітан, затяг свою улюблену пісню:

П'ятнадцять хлопців на скрині мерця.

Йо-го-го, ще й пляшечка рому!

Пий, і диявол тебе призведе до кінця.

Йо-го-го, ще й пляшечка рому!

Спершу мені здавалося, що "скриня мерця" — це і є ота велика скриня в капітановій кімнаті, і в моїх кошмарних снах вона часто з'являлася переді мною разом з одноногим моряком. Але з часом ми всі так призвичаїлися до цієї пісні, що вже не звертали на неї ніякої уваги, і того вечора пісня про мерця була новиною лише для доктора Лівсі. Як я помітив, вона справила на нього не дуже приємне враження, бо він сердито подивився на капітана й на хвильку урвав свою розмову зі старим садівником Тейлором про новітній спосіб лікування ревматизму. Тим часом каштан, розпалившись від власного співу, гепнув кулаком по столу, що, як ми всі знали, означало наказ мовчати. Голоси відразу

вщухли — всі, крім доктора Лівсі. Той і далі говорив, виразно й чітко вимовляючи слова й час від часу попахкуючи своєю люлькою. Капітан люто бликнув на нього, знов гепнув кулаком, потім глянув ще лютіше і раптом закричав з брутальною лайкою:

— Тихо там, на нижній палубі!

— Чи не до мене ви звертаєтесь, сер? — поцікавився лікар. Нахаба, ще раз лайнувшись, сказав, що звертається саме до нього.

— Тоді я маю сказати вам тільки одне, сер, — відповів лікар, — якщо ви не покинете пиячити, то світ незабаром позбудеться одного з найбрудніших мерзотників.

Старий у нестямі аж озвірівся. Він скочив на ноги, вихопив і розкрив моряцького складаного ножа і, виважуючи його на долоні, почав грозитися, що приткне лікаря до стіни.

Лікар навіть не ворухнувся. Він, як і перше, говорив до капітана через плече тим самим спокійним тоном, хіба, може, трохи голосніше, щоб усі в кімнаті могли чути, але зовсім спокійно й твердо:

— Якщо ви зараз же не сховаєте, ножа до кишені, присягаюся своєю честю, що вас повісять після першої ж сесії нашого виїзного суду.

Між ними почався поєдинок очима. Але капітан скоро здався. Він сховав зброю, сів на своє місце і тільки одгарикувався, мов побитий пес.

— А тепер, добродію, — вів далі лікар, — оскільки мені стало відомо, що в моїй окрузі є такий суб'єкт, ви можете бути певні, що я стежитиму за вами вдень і вночі. Я не лише лікар, а й місцевий суддя. І коли я почую найменшу скаргу на вас, хоч би навіть за отаке грубіянство, як-от зараз, я вживу рішучих заходів, щоб вам це так не минулося. Тож затямте собі.

Невдовзі після цього лікареві подали коня і він від'їхав. Але каштан того вечора сидів уже тихенько і таким лишався й багато подальших вечорів.

Розділ II

Чорний пес з'являється і зникає

Незабаром після цієї пригоди сталася перша з тих таємничих подій, що нарешті звільнили нас від капітана, але не звільнили, як ви побачите далі, від клопотів, що він спричинив. Зима була дуже холодна, з тривалими лютими морозами й штормами. І з самого початку стало ясно, що мій бідолашний батько навряд чи побачить весну. Що не день йому ставало все гірше й гірше, і доглядати заїзд доводилося нам двом з матір'ю. Ми були дуже заклопотані й звертали мало уваги на нашого неприємного пожилця.

Стояв ранній січневий ранок, холодний і шпаркий, бухта посивіла від інею, і хвилі легенько хлюпали об каміння. Сонце ще не встигло піднятись і тільки торкнулося своїм промінням . верхів'я горбів та блідо осяяло морську далечінь. Капітан прокинувся раніше, ніж звичайно, і вийшов на берег з кортиком на поясі під старою синьою курткою, з мідною підзорною трубою під пахвою, у капелюсі, збитому на потилицю. Я пригадую, що з уст у нього вилітала пара й клубочилася в повітрі, мов дим. Я чув, як обурено він фиркнув, зникаючи за великою скелею, — так, ніби ще й досі не міг забути своєї сутички з доктором Лівсі.

Мати забарилася нагорі біля батька, а я готував на столі сніданок до приходу капітана. Раптом двері розчинилися, і до світлиці ввійшов чоловік, якого я ніколи доти не бачив. Він був блідий, і обличчя в нього лисніло, наче одутле. На лівій руці йому бракувало двох пальців. Хоч чоловік цей і мав при собі кортика, але вигляд його був не дуже войовничий. Я весь час пильнував за моряками — і одноногими, й

двоногими, — і пригадую, як ця особа спантеличила мене. Він мало скидався на моряка, та все-таки щось моряцьке я в ньому відчув.

Я спитав його, чим можу стати в пригоді. Він попросив собі рому. Коли я вже збирався вийти з кімнати, щоб виконати його замовлення, він сів за стіл і кивнув мені підійти ближче. Я зупинився, тримаючи серветку в руці.

— Ходи-но сюди, синку, — сказав він. — Підійди ближче. Я ступив крок уперед.

— Оцього стола накрито для мого приятеля Білла? — запитав він, посміхаючись.

Я відповів, що не знаю ніякого його приятеля Білла і що стола накрито для нашого постояльця, якого ми зємо капітаном.

— Що ж, — сказав він, — мого приятеля Білла теж можна називати капітаном, чом би й ні. У нього рубець на щоці й дуже приємна поведінка, особливо, коли вий напідпитку, цей мій приятель Білл! Ну, а у вашого капітана, припустімо, також є рубець на щоці, і саме на правій. А що, не так? Тож я й казав! Ну, то чи вдома зараз мій приятель Білл?

Я відповів, що він вийшов прогулятись.

— А в який бік, синку? В який бік він пішов?

Я показав йому на скелю, пояснив, якою дорогою і коли має повернутись капітан, а тоді відповів ще на кілька запитань.

— О, — сказав незнайомець, — мій приятель Білл зрадіє мені, мов добрій чарці.

Вираз його обличчя, коли він промовляв ці слова, був аж ніяк не приємний, і я мав усі підстави гадати, що незнайомиць помилявся, навіть коли він справді думав те, що казав. Але ця справа мене не обходила. До того ж важко було вирішити, що треба робити за таких обставин. Незнайомиць пильно стежив за дверима заїзду, завмерши біля входу, мов кіт, що чигає на мишу. Коли я спробував вийти надвір, він тут-таки гукнув мені вернутись. Йому здалося, що я не досить швидко послухався і жахлива гримаса перекосила його одутле обличчя; він так гримнув на мене, аж я підстрибнув з переляку. Проте коли я підійшов ближче, він знову почав розмовляти зі мною, як і раніше, — напівуслесливо, напівжартома, поплескав мене по плечу і сказав, що я гарний хлопчина й одразу припав йому до вподоби.

— У мене теж є синок, — сказав він, — і ви схожі один на одного, мов дві краплини. Він у мене такий, що я ним не натішуся. Але для хлопців головне — дисципліна, синку, дисципліна. Коли б ти поплавав з Біллом, тебе не треба було б гукати двічі — є, ні! Білл не повторював двічі своїх наказів.

Такого він не полюбляв, як і ті, що плавали з ним... А ось і він іде, мій приятель Білл, з підзорною трубою під пахвою, благослови його Боже! Вернімось до світлиці, синку, і , сховаймося за дверима, щоб зробити Біллеві маленький сюрприз, благослови його Боже!

З цими словами незнайомий потяг мене до світлиці й поставив позад себе в кутку, щоб нас обох не було видно за відчиненими дверима. Я дуже збентежився і злякався, як ви можете собі уявити, та ще більше я злякався, побачивши, що незнайомиць і сам боїться. Він ухопився за руків'я свого кортика й напіввисунув лезо з піхов, ввесь час ковтаючи слину, ніби щось застрягло йому в горлянці.

Нарешті до кімнати вступив капітан, грюкнувши дверима, і неоглядки попрямував до столу, де на нього чекав сніданок.

— Білле! — гукнув незнайомиць, силкуючись надати своєму голосові якнайбільше сміливості й твердості.

Капітан рвучко обернувся на підборах і став лицем до нас. Уся засмага зійшла з його обличчя, і навіть ніс його посинів. У нього був вигляд людини, що раптом побачила привида чи диявола, чи щось ще гірше, коли тільки може таке бути. І, слово честі, мені навіть прикро було дивитись на нього, так він одразу постарів і змарнів.

— Пізнаєш мене, Білле? Ну, як же ти можеш не пізнати свого давнього корабельного товариша, Білле! — сказав незнайомиць.

Капітан тяжко перевів подих.

— Чорний Пес! — промовив він нарешті.

— А хто ж бо ще? — відгукнувся незнайомиць, видимо підбадьорившись. — Чорний Пес власною персоною прийшов до заїзду "Адмірал Бенбов" побачитися з давнім своїм приятелем Біллом! Ох, Білле, Білле, скільки часу збігло відтоді, як я втратив свої два пазури, — докинув він, витягуючи вперед свою покалічену руку.

— Ну гаразд, — сказав капітан. — Ти таки вистежив мене, і ось я перед тобою. Тож викладай: чого прийшов?

— Тепер я бачу, що це й справді ти, Білле, — відповів Чорний Пес. — Ти маєш слухність, Біллі. Це миле хлоп'я, яке так мені припало до серця, принесе зараз скляночку рому, і ми посидимо з тобою, коли твоя ласка, та побалакаємо щиро, як давні товариші.

Коли я повернувся з ромом, вони вже посідали один проти одного за капітановим столом. Чорний Пес сидів ближче до дверей, трохи боком, щоб зручніше було стежити за своїм товаришем і, як мені здалося, щоб

бути наготові вчасно відступити. Він наказав мені вийти й залишити двері розчиненими навстіж.

— Це аби ти, синку, не підглядав у замкову шпарину, — пояснив він.

Я залишив їх удвох і повернувся до буфетної.

Довгий час, хоч як я прислухався, не можна було розчути нічого, крім невиразного бурмотіння. Але потім вони почали розмовляти голосніше, і я міг уже розрізнити окремі слова, здебільше прокляття з уст капітана.

— Ні, ні, ні, ні! І годі про це! — почув я раз капітанів вигук. А потім ще таке:

— Коли вже дійде до шибениці, то нехай на ній гойдаються всі.

Тоді нараз пролунала жахлива лайка й почувся гуркіт, стіл і стільці полетіли на підлогу, дзенькнула сталь клинків, хтось скрикнув від болю, а вже в наступну мить я побачив Чорного Пса, що рвонувся до дверей, і капітана, що гнався за ним. В обох у руках були оголені кортики, а в Чорного Пса з лівого плеча цебеніла кров. Біля самих дверей капітан замахнувся на втікача кортиком і був би розтяв йому голову страшним ударом навпіл, якби не завадила велика вивіска нашого заїзду. На вивісці внизу, на самій рамі, і досі видно цю чималу подряпину.

Цей удар був останній у тій сутичці.

Вискочивши на дорогу, Чорний Пес, незважаючи на свою рану, так прудко дременував, що вже за півхвилини зник за горбом. А капітан стояв і знетямлено дивився на вивіску. Потім провів кілька разів рукою по очах і повернувся до будинку.

— Джіме, — звелів він, — рому!

Кажучи це, він трохи похитнувся і сперся однією рукою на стіну.

— Вас поранено? — поспитав я.

— Рому! — повторив він. — Мені треба забиратися звідси. Рому! Рому!

Я побіг по ром, але від хвилювання розбив склянку й розлив спиртне, а поки я там незграбно вовтузився, у світлиці щось важко впало на підлогу. Я кинувся туди і побачив капітана, що простягся на підлозі на весь зріст. У ту ж мить згори прибігла на підмогу мати, стривожена галасом та бійкою. Ми підвели капітанові голову. Він дихав дуже голосно й важко. Очі його були заплющені, а обличчя налилося кров'ю.

— Ой лишенько! — скрикнула мати. — Що це за напасть така на наш дім! А тут ще й твій бідолашний батько лежить хворий!

Ми не знали, як допомогти капітанові, і були певні, що незнайомиць смертельно його поранив. Я, пригадую, приніс рому й намагався влити йому в рот. Але зуби його були міцно зціплені й щелепи стиснуті, мов залізні.

Аж це на полегкість нам двері розчинилися й увійшов доктор Лівсі, що приїхав провідати мого батька.

— О докторе! — вигукнули ми. — Що нам робити? Куди його поранило?

— Поранило? Пхе! — сказав лікар. — Та його не більш поранило, ніж вас чи мене. Його просто грець побив, як я й перестерігав. А тепер, місіс Гокінс, ідіть собі нагору до свого чоловіка і, коли зможете, нічого не кажіть йому про це. Щодо мене, то я мушу зробити все, щоб урятувати цьому ланцеві його тричі нікчемне життя. Джіме, принеси мені миску.

Коли я повернувся з мискою, лікар закасав у капітана один рукав і оголив його велику жилаву руку. Вона в кількох місцях була вкрита татуванням. Написи "На щастя", "Погожого вітру", "Нехай щастить Біллі Бонсові" та інші були дуже старанно й виразно зображені на верхній частині руки. А біля самого плеча ми побачили намальовану шибеницю, на якій гойдалося тіло людини. Цей малюнок, як на мене, було виконано вельми вправно.

— Пророча картинка, — зауважив лікар, торкаючись зображення шибениці пальцем. — А тепер, мастере Біллі Бонсе, якщо вас і справді так звать, ми подивимось, якого кольору у вас кров. Джіме, — звернувся він до мене, — ти не боїшся крові?

— Ні, сер, — відповів я.

— Гаразд, — сказав лікар. — Тоді потримай миску. Він узяв ланцет і розтяв вену.

Багато витекло з капітана крові, перш ніж він розплющив очі й каламутним поглядом обвів кімнату. Спочатку він розпізнав лікаря й насупив брови. Потім побачив мене і ніби трохи заспокоївся. Але раптом він знову почервонів і, силкуючись підвестися, закричав:

— Де Чорний Пес?

— Нема тут ніякого чорного пса, крім того, що точить вас ізсередини, — сказав лікар. — Ви забагато пили рому, і вас побив грець, про що я й попереджував. І, хоч мені й не хотілося цього робити, довелось витягати вас із домовини. А тепер, містере Бонсе...

— Я ніякий не Боне, — перебив капітан.

— Мені це байдуже, — відповів лікар. — У мене є один знайомий пірат, якого звать Бонсом, і я звертаюсь до вас на це ім'я через те, що

воно коротке. Тож слухайте, що я вам скажу: одна склянка рому, звичайно, не вб'є вас, але ж коли ви вип'єте одну, за нею піде друга й третя і так далі. Ручуся своєю перукою, що коли ви не перестанете пити, то помрете. Розумієте? Полинете на небо, як сказано в Біблії... А тепер спробуйте-но встати. Я допоможу вам добратися до постелі. На превелику силу витягли ми капітана нагору й поклали в ліжку. Голова його безсило впала на подушку, так наче він був ледве при пам'яті.

— Отже, майте на увазі, — мовив лікар, — я кажу вам по совісті: слово "ром" означає для вас "смерть".

Сказавши це, він узяв мене під руку й пішов оглянути мого батька.

— Нічого йому не буде, — додав лікар, зачинивши за собою двері. — Я випустив йому досить крові, і він на якийсь час заспокоїться. Тиждень пролежить у постелі, а це краще й для нього, і для вас. Але другого удару він не витримає.

Розділ III

Чорний знак

Опівдні я приніс капітанові холодного питва та ліки. Він лежав майже в тій самій позі, як ми його залишили, тільки голова була трохи вище; здавалося, він був слабосилий і водночас дуже збуджений.

— Джіме, — сказав він, — з усіх тут лише ти вартий доброго слова. Ти знаєш, я завше дбав про тебе. Я ж тобі щомісяця давав срібного чотирипенсовика. А тепер бачиш, друже, як мені погано, і всі покинули мене! Джіме, ти ж принесеш мені чарочку рому, ге ж, хлопче?

— Лікар... — почав був я.

Але він люто, хоч і ледь чутним голосом, почав клясти лікаря.

— Всі лікарі — телепні! — заявив він. — А цей ваш лікар, ну що він тямить про моряків? Я бував у місцях, де пече, як у гарячій смолі, де люди так і падали від жовтої пропасниці, а земля ходила хвилями від землетрусів. Що твій лікар знає про ці краї? Я вижив там тільки завдяки ромові, далебі! Він був мені за їжу й за пиття, за друга й за жінку. І коли я зараз не ковтну трохи рому, мене викине на берег, мов старе розбите судно. Моя кров упаде тоді на тебе, Джіме, і на отого телепня-лікаря...

І він знову вибухнув лайкою.

— Дивись, Джіме, як тремтять у мене пальці, — благально мовив він. — Я не можу втримати їх, щоб вони не тремтіли. За весь Божий день я ж ні краплиночки не випив! Цей лікар — йолоп, їй-бо. Якщо я не ковтну рому, Джіме, мені ввижатимуться різні страхіття — я вже й так їх бачив, далебі! Я бачив старого Флінта в кутку, отам, за тобою, бачив так ясно, мов живого. А коли я бачу всі ці страхіття, то роблюся мов скажений — я ж і без того запальної вдачі. Таж сам твій лікар казав, що одна склянка мені не завадить. Я дам тобі золоту гінею* за одну чарчину, Джіме.

Він розпалювався дедалі дужче, і я вже почав боятись, щоб його не почув мій батько, якому було особливо зле того дня і який потребував цілковитого спокою. До того ж мене переконали лікареві слова, що їх тепер повторив капітан, а пропозиція хабара видалася мені образою.

— Не треба мені ваших грошей, — сказав я. — Заплатіть лише те, що ви заборгували моєму батькові. Я принесу вам склянку рому, але не більше.

Коли я приніс напій, він жадібно схопив його й вихилив одним духом.

— Гей, гей, — промовив він, — тепер мені трохи полегшало. Послухай, друже, лікар не казав, скільки я пролежу на цій старій койці?

— Принаймні тиждень, — відповів я.

— А побий його грім! — вигукнув капітан. — Тиждень! Я не можу так довго вилежуватись: вони за цей час накинуть мені чорний знак. Ці поганці вже натрапили на мій слід. Тюхтії, свого не могли зберегти, а тепер на чуже зазіхають! Хіба ж це по-моряцькому, хотів би я знати? Я ось чоловік ощадливий, я ніколи не тринькав гроші й не губив. Я знов обкручу їх круг пальця. Не страшні вони мені! Я відчалю від цього рифу, друже, і знову пошию їх у дурні.

Говорячи це, він на превелику силу підвівся з ліжка, так міцно впершись мені у плече, що я мало не закричав; ноги його, важкі, мов колоди, опустилися на підлогу. Дразлива мова в нього на устах аж ніяк не узгоджувалась із ледь чутним його голосом.

Сівши на край ліжка, він довго віддихувався.

— Доконав мене цей лікар... — пробурмотів він нарешті. — У вухах дзвенить... Поклади мене знову...

Але перш ніж я встиг йому допомогти, він упав на спину і мовчки лежав так деякий час.

— Джіме, — озвався він нарешті, — ти бачив сьогодні того моряка?

— Чорного Пса? — перепитав я.

— Атож, Чорного Пса, — відказав капітан. — То лихий чоловік, але ті, що послали його, ще лихіші. Ось послухай: якщо мені не пощастить вибратися звідси й вони надішлють мені чорний знак, то знай, що вони полюють на мою скриню. Сідай тоді на коня... Ти вмієш їздити верхи, ге ж? Отже, сідай, кажу, тоді на коня й жени чимдуж до... А так, так. До цього клятого телепня-лікаря й перекажи йому, щоб свистів усіх нагору — судових там і всяких інших — і накрив би тут, на борту "Адмірала Бенбова", усю Флінтову зграю, всіх до одного, скільки їх ще лишилося живих. Я був за першого помічника на судні в старого Флінта. За першого

помічника! І тільки я знаю те місце. Він сам усе передав мені в Саванні*, коли лежав, помираючи, як ось я тепер. Але ти не зчиняй галасу, поки вони не пришлють мені чорного знака чи поки не побачиш знову Чорного Пса або моряка на одній нозі. Оцього одноногого, Джіме, стережися найдужче!

— А що це за чорний знак, капітане? — спитав я.

— Це щось таке, як повістка на суд, друже. Коли її пришлють, я тобі скажу. Ти тільки добре пильнуй, Джіме, і я поділюся з тобою порівну, слово честі...

Язик у нього почав заплітатись, голос поволі слабшав. Я дав йому ліків, і він випив їх покірливо, мов дитина, сказавши:

— Ще ніколи жоден моряк не потребував так ліків, як я. — Після цих слів він забувся важким безтямним сном, і я вийшов.

Що я робив би, якби все в нас було гаразд, не знаю. Мабуть, розповів би все лікареві, бо смертельно боявся, що капітан пожалкує за своєю відвертістю й приб'є мене. Але сталося так, що ввечері раптово помер мій батько, і ми забули про все інше. Велике горе, що спало на нас, прихід сусідів, лаштування до похорону й різні господарські турботи так закрутили мене, що не було часу ані думати про капітана, ані боятись його.

Наступного ранку капітан зійшов собі вниз і пообідав, як звичайно. їв він мало, зате багато пив — навіть більше, ніж була звичайна його мірка, бо сам хазяйнував біля буфета і при цьому так сердито сопів, що ніхто не наважився сказати йому слова всупір. Вночі напередодні похорону він був так само п'яний, як і завжди. Гидко було слухати його розгнуздану дику пісню в домі, повитому жалобою. І хоч він був дуже слабкий, ми всі до смерті боялися його. А лікар у той час був далеко: його несподівано

викликали до хворого за багато миль звідси, і він не з'являвся поблизу нашого будинку після батькової смерті.

Я сказав, що каштан був слабий. І справді, здавалося, що він дедалі слабшає, а не одужує. Він насилу пересувався сходами, раз у раз снував із світлиці до буфетної і назад, часом вистромляв носа з дверей — понюхати запах моря, — і все тримався при цьому за стіну, щоб не впасти. Дихав він важко й хапливо, як людина, то спинається на круту гору.

Тепер він уже не заводив зі мною розмови і, здавалося, зовсім забув про те, з чим був зв'язаний переді мною, хоч став ще дратливішим і, попри свою слабкість, ще буйнішим, ніж коли. Нас непокоїло, що він завів собі нову звичку: напідпитку витягати кортика й класти його перед собою на столі. Але на людей він якось майже не звертав уваги, весь час ніби заглиблений у свої думки та примарні видива. Раз, на превеликий наш подив, він навіть почав мугикати сільську любовну пісеньку, якої навчився, мабуть, замолоду, коли ще не почав блукати по морях.

Такі ото були наші справи, коли на другий день після похорону — днина була похмура, туманна й морозяна, — годині о третій, я вийшов за двері й став на порозі, сповнений сумних згадок про свого батька. Нараз я побачив, що хтось поволі йде дорогою. Чоловік був, очевидячки, сліпий, бо намацував дорогу перед собою ключкою. Над очима й носом у нього нависав чималий зелений дашок. Згорблений від старості чи слабосилля, закутаний у подертий морський плащ із каптуром, що зовсім ховав обриси його тіла, незнайомиць здавався справжньою потворою. Неподалік від заїзду він зупинився і затяг чудним голосом невідь до кого:

— Чи не скаже яка добра душа бідному сліпцеві, що втратив дорогоцінний зір, мужньо боронячи свою батьківщину Англію, — хай Бог благословить короля Георга! — де і в якій частині країни він зараз перебуває?

— Ви стоїте перед заїздом "Адмірал Бенбов", над бухтою Чорного Горба, добрий чоловіче, — відгукнувся я.

— Я чую голос, — мовив він, — юний голос. Дайте мені вашу руку, любий друже, і проведіть мене до цього дому.

Я простяг йому руку, і цей солодкомовний безокий маняк стис її мов лещатами. Це мене так налякало, що я спробував видертись і втекти, але сліпець одним рухом притяг мене щільно до себе.

— А тепер, хлопче, — сказав він, — проведи мене до капітана.

— Добродію, — заблагав я, — слово честі, я не смію.

— Он як! — осміхнувся він. — Не смієш? Зараз же веди мене, або я скручу тобі руку.

І, кажучи це, він так крутнув її мені, що я скрикнув.

— Добродію, — сказав я, — не за себе я боюся, а за вас. Капітан тепер не такий, як був колись. Він сидить з оголеним кортиком. Один джентльмен уже приходив і...

— Ану-но веди й не базікай! — урвав він мене.

Ніколи ще не чув я голосу, щоб був такий суворий, холодний і бридкий, як у того сліпця. Голос цей налякав мене більше, ніж біль, і я відразу скорився й повів прибульця просто до світлиці, де сидів наш хворий старий пірат, очманілий від рому. Сліпець учепився за мене залізними пазурами, він зліг на моє тіло всією своєю вагою, аж я ледве здужав його тягти.

— Веди мене прямісінько до нього і, коли він побачить мене, гукни: "Ось ваш приятель, Білле!" А як ти не крикнеш, то ось що тобі буде!

І він знову так вивернув мені руку, що я мало не зімлів. Усім цим сліпий жебрак так мене налякав, що я забув свій жах перед капітаном і, розчинивши двері світлиці, тремтячим голосом вигукнув те, що мені було наказано.

Бідолашний капітан підвів очі й одразу протверезів. На обличчі його відбився не так переляк, як смертельна слабкість. Він спробував був підвестись, але, очевидячки, вже навіть на це не мав сили.

— Нічого, Білле, сиди, де сидиш, — озвався жебрак. — Хоч я й не можу бачити, але я чую, як тремтять твої пальці. Діло насамперед. Дай свою праву руку. Хлопче, візьми його руку й піднеси до моєї правиці.

Ми обидва слухняно підкорилися йому. Я побачив, як сліпий переклав щось із своєї долоні з ключкою в долоню капітана, яка ту ж мить стулилася.

— Отже, зроблено, — сказав сліпець, відпустив мою руку і з неймовірною для невидючого точністю й швидкістю вислизнув із світлиці надвір. Я все ще стояв нерухомо, прислухаючись, як щораз далі й далі стукотить дорогою його ключка.

Тільки по якійсь годині спам'яталися ми з капітаном. І лише тоді я помітив, що все ще тримаю його за рукав. Коли я відпустив руку, він підніс її ближче й глянув на те, що було затиснуте в долоні.

— О десятій годині! — вигукнув капітан. — Лишилося шість годин. Ми ще їх ошалапутимо!

Він зірвався на ноги, але тут-таки похитнувся і схопився за горло. Так він постояв хвилику, похитуючись із боку на бік, а тоді, якось чудно скрикнувши, упав горілиць на підлогу.

Я відразу кинувся до нього, гукаючи матір, та було вже пізно. Капітан нагло помер від апоплексичного удару. І дивна річ: я ніколи не любив цього чоловіка, хоч останнім часом і почав жаліти його, але побачивши його мертвим, вибухнув цілою зливою сліз. Це була вже друга смерть у мене на очах, і туга за першою втратою була ще свіжа в моєму серці.

Розділ IV

Моряцька скриня

Я, звісно, не гаючись розповів матері все, що знав і що, певно, слід було б розповісти далеко раніше. Нам стало ясно, що ми опинилися в скрутному й небезпечному становищі. На частину капітанових грошей — якщо тільки в нього були якісь гроші — безперечно, мали право ми. Але важко було повірити, щоб моряцькі товариші його, а особливо ті два типи, яких я бачив, — Чорний Пес та сліпий жебрак, — погодилися сплатити борги небіжчика зі своєї здобичі. Капітанів наказ одразу сісти на коня і помчати по доктора Лівсі я виконати не міг, бо ж тоді мати залишилася б сама без усякого захисту. Але так само й лишатися далі тут нам двом довго не можна було: падіння вуглини на залізні ґратки в коминку й навіть цокання годинника — все сповнювало нас страхом. З усіх боків нам вчувалася чиясь підозріла хода. А труп капітана на підлозі світлиці й думки про те, що той мерзенний сліпак блукає десь поблизу й щохвилини може повернутися, — від цього мене брав такий жах, що аж морозом обсипало. Треба було негайно на щось зважитись. І ми вирішили піти вдвох шукати допомоги в сусідньому селищі. Не довго думавши, так і зробили. Як були, простоволосі, ми вибігли з дому в надвечірній присмерк і холодний туман.

Хоч селища від нас не було видно, але воно лежало недалеко, за яких кількасот ярдів по другий бік сусідньої бухти. Мене дуже підбадьорювало те, що йти треба було не в тому напрямку, звідки з'явився сліпий і куди він, очевидячки, повернувся. Дорога забрала в нас небагато часу, хоч ми не раз зупинялися, прислухаючись. Але довкола не чути було нічого підозрілого: тільки тихо плюскотіли хвилі та крякало в лісі вороння.

Коли ми дісталися до селища, там по хатах уже засвітили свічки. Ніколи не забуду, як я зрадів, побачивши жовте світло у дверях і вікнах. Але виявилось, що то була єдина допомога нам від селища. Бо, на їхній сором, жодна жива душа не погодилася піти з нами до "Адмірала Бенбова". Що докладніше ми розповідали про свій клопіт, то ревніше чоловіки, жінки й діти в селищі тислися кожне у свій куток. Ім'я капітана Флінта, мені зовсім незнайоме, добре було відоме багатьом жителям селища і проймало їх справжнім жахом. Декотрі з них пригадали, як одного разу, працюючи в полі неподалік від "Адмірала Бенбова", вони побачили на дорозі кількох невідомих, що видалися їм пачкарями, і тут-таки порозбігалися й замкнулися по домівках. А один бачив навіть невеличке суденце в затоці, що називається Кіттова Дірка. Тому навіть сама згадка про моряцьких товаришів капітана лякала їх до смерті. Коротше кажучи, знайшлося лише кілька сміливців, які згодилися поїхати по доктора Лівсі (це було в інший бік), та ніхто не зохотився допомогти нам оборонити заїзд.

Кажуть, боягузтво заразливе. Але правда й те, що, сперечаючись із кимось, можеш набратись неабиякої сміливості. Отже, наслухавшись селян, моя мати раптом виголосила їм цілу промову. Вона заявила, що не поступиться грішми, які належать її осиротілому синові.

— Якщо ви всі боїтеся, — сказала вона, — то Джим і я ле з таких. Ми вернемось назад тією самою дорогою. Сором вам, таким здорованям з курячими серцями! Ми відкриємо ту скриню, хоч би й життям довелось за це поплатитись... І я буду дуже вдячна вам, місіс Крослі, якщо ви

дозволите взяти оцю вашу сумку: ми принесемо в ній гроші, які законно належать нам.

Я, звичайно, заявив, що піду разом з матір'ю, і, звичайно, всі здійняли крик, що ми божевільні. Але навіть і тоді жоден з чоловіків не наважився супроводити нас. Усе, що вони зробили, — це дали мені набитого пістоля на випадок нападу та пообіцяли тримати напоготові осідланих коней, аби ми могли втекти, якщо розбійники нас переслідуватимуть. А один юнак поїхав верхи до лікаря по збройну допомогу.

Моє серце шалено калатало, коли ми вдвох з матір'ю подалися холодної ночі в цю небезпечну виправу. Повний місяць уже сходив у небі і червонястим сяйвом проглядав крізь туман. Через це доводилося ще більше поспішати, бо ми розуміли, що коли вертатимемось до селища, вже розвидніє, і наші вороги зможуть побачити нас. Тихо й прудко скрадалися ми попід парканами, і ніде нічого не помітили, що могло б додати нам страху. Нарешті, на превелику нашу радість, двері "Адмірала Бенбова" зачинилися за нами.

Відразу ж я засунув засув, і з хвилину ми стояли в пільмі й віддихувалися, самітні в цьому будинку, де лежало тіло мертвого каштана. Потім моя мати дістала свічку в буфеті і, взявшись за руки, ми рушили до світлиці. Капітан лежав, як ми його й залишили, на спині, очі в нього були розплющені, одна рука відкинута вбік.

— Зачини віконниці, Джіме, — прошепотіла мати. — Вони можуть підкрастись і підглядати... А тепер, — вела вона далі, коли я зробив, що мені було сказано, — нам треба знайти ключа від скрині... Тільки хто ж оце наважиться доторкнутись До покійника! — Вона аж схлипнула при цих словах. Я одразу став навколішки біля мертвяка. На підлозі під рукою капітана лежало маленьке кружальце паперу, зачорнене з одного боку. Я не сумнівався, що то й був чорний знак. Взявши в руки папірця, я побачив, що на звороті його написано дуже гарним виразним почерком таке коротке послання: "Маєш час до десятої години вечора".

— Вони прийдуть о десятій, мамо, — сказав я, і саме ту мить забамкав наш старий годинник. Ми страшенно злякалися цих раптових звуків, але, на наше щастя, вибило тільки шосту годину.

— Ну, Джіме, — сказала мати, — шукай ключа.

Я обнишпорив капітанові кишені одну по одній. Кілька дрібних монет, наперсток, нитки, великі голки, брусок пресованого тютюну, надкушений скраю, здоровий ніж з кривою колодкою, кишеньковий компас, кресало — оце й усе, що там було. Мене вже почав брати розпач...

-Може, він на шиї? — висловила думку мати.

Долаючи гидливість, я розірвав комір капітанової сорочки. І справді, на просмоленій шворці, яку я перерізав знайденим ножем, висів ключ. Сповнившись надією, ми відразу побігли нагору, до маленької кімнати, де жив капітан і де від самого дня його приїзду стояла скриня. Зовні вона була звичайною моряцькою скринею. На віку було випалено літеру "Б", а кути її були стерті й побиті так, як то буває після тривалого вжитку.

— Дай-но ключа, — сказала мати і, хоч замок був дуже тугий, вона водномить відімкнула його й відкинула віко.

На нас війнув міцний запах тютюну й дьогтю. Зверху в скрині ми побачили новий, старанно вичищений і складений костюм. Мати сказала, що цього костюма, мабуть, ще ніхто ніколи не надівав. Під ним лежала всяка всячина: квадрант*, бляшаний кухоль, кілька плиток тютюну, дві пари чудових пістолів, зливочистого срібла, старовинний іспанський годинник, кілька дрібничок, не дуже цінних, але переважно закордонного виробу, два оправлені міддю компаси і п'ять чи шість химерних вест-індських черепашок. Частенько після того я розмірковував, що змушувало капітана тягати з собою ці черепашки в повсякчасних життєвих мандрах із небезпеками й злочинствами.

Наразі, крім срібла та дрібничок, ми не знайшли нічого вартісного. Нам же потрібні були тільки гроші. Нижче лежав старий морський плащ, побілілий від морської солі. Мати нетерпляче відкинула його, і ми побачили інші речі, що були вже на самому споді: загорнутий у церату якийсь пакет —мабуть, з паперами, — і полотняну торбинку, в якій, судячи з того, як вона задзвеніла, було золото.

— Я доведу цим негідникам, що я чесна жінка, — сказала моя мати.
— Я візьму все, що мені належить, але ні шеляга більше. Тримай сумку місіс Крослі!

І вона почала відраховувати гроші з капітанового запасу, перекладаючи їх у сумку. То була довга й забарна робота, бо тут були зібрані впереміж монети всяких країн і різного карбування: і дублони, і луїдори, і гінеї, і піастри*", і ще якісь інші. Гіней було найменше, а мати вміла лічити тільки гінеї.

Коли ми десь до половини довели наші рахунки, я раптом схопив матір за руку, почувши в тихому морозяному повітрі звук, що від нього в мене кров у жилах захолинула: стукіт сліпцевої ключки на замерзлій дорозі. Звук цей щораз ближчав. Ми затамували подих. Аж це пролунав гострий удар ключкою в двері заїзду. Хтось почав торгати дверну ручку, та так, що аж засув заскрипів: той злидень силувався увійти. А потім запала тиша — і всередині дому, і ззовні. Нарешті ми знову почули постукування ключки: на невимовну нашу радість цей стукіт став поволі даленіти й невдовзі зовсім завмер.

— Мамо, — прошепотів я, — берім усе й тікаймо!

Я був певен, що замкнені двері здалися сліпцеві підозрілими, і він пішов накликати на наші голови все осяче гніздо. А як я радів, що здогадався засунути засув — це міг би зрозуміти лише той, хто бачив того страшного сліпця.

Але мати, хоч яка була налякана, не погоджувалася взяти бодай на краплину більше, аніж їй заборгував капітан. Проте вона рішуче відмовлялася задовольнитися й меншим. Вона повторювала, що нема ще й сьомої години і що в нас багато часу. Вона знає свої права й не поступиться. Поки ми отак змагалися, з-за пагорба пролунав короткий приглушений посвист. Для нас обох цього було досить, навіть більше, ніж досить.

— Я візьму те, що встигла відрахувати, — сказала мати, зриваючись на ноги.

— А я захоплю ще й це, щоб зрівняти рахунок, — додав я, хапаючи цератяний пакет.

Покинувши свічку біля порожньої скрині, ми вже навпомацки кинулися вниз сходами. Ще за хвильку ми розчинили двері я прожогом вискочили на дорогу. Не можна було гаяти й секунди. Туман швидко розвіювався, місяць уже ясно світив над горбами навколо. І тільки на самій долині та побіля заїзду звисала легенька завіса імли, аби полегшити наприпочатку нашу втечу. Але менше, як на півдорозі до селища ми неодмінно мали потрапити в смугу місячного світла. Та це ще було не все: нараз ми почули покvapливий біг кількох чоловік. Озирнувшись, ми побачили рухливий вогник. Отже, один з невідомих ніс ліхтаря, і вся ця ватага сунула до заїзду.

— Любий мій, — раптом прошепотіла мати, — бери гроші й тікай. Я зараз зімлію...

Мені здалося, що настав кінець нам обом. Як я кляв полохливість наших сусідів! Як дорікав бідолашній матері за її чесність та жадливість, за її колишню відчайдушну рішучість і теперішнє слабосилля! На щастя, ми були саме біля містка, і я допоміг матері, що ледве трималась на ногах, зійти вниз, до струмка, де вона враз тяжко зітхнула й упала мені на руки. Не знаю, звідки в мене знайшлися сили, але я спромігся підтягти

її під місток, хоч, боюся, що зробив це не дуже ніжно. Далі тягнути її я не міг, бо місток був занадто низький і попід ним можна було тільки повзти. Отож тут нам довелося зупинитись: мати лежала майже зовсім на видноті, за кільканадцять кроків від заїзду.

Розділ V

Кінець сліпця

Проте допитливість моя виявилася сильнішою за переляк. Не мігши всидіти під містком, я виліз на відкриту місцину й сховався за кущем вербняку, звідки мені добре було видно ділянку дороги перед нашим будинком. Щойно я примостився там, як з'явилися наші вороги. Їх було чоловік сім-вісім; важко гупаючи ногами, вони наближались до заїзду. Той, що з ліхтарем, біг поперед усіх, за ним поспішали троє, узявшись за руки. Навіть крізь туман я спромігся розгледіти, що всередині цієї трійці був сліпий жебрак. За хвильку я почув його голос і впевнився, що не помилився.

— Розбивайте двері! — гукнув він.

— А так, сер! — відповіли двоє чи троє і рвонулися до дверей "Адмірала Бенбова".

Чоловік з ліхтарем тепер був позад них. Аж це я побачив, як вони зупинились і стали пошепки перемовлятись: певно, їх здивувало, що двері стоять отвором. Та ця загайка тривала недовго, бо сліпий знов узявся командувати. Голос його залунав гучніше й лункіше, він увесь палав від нетерплячки й люті.

— Заходь, заходь! — кричав він, кленучи своїх товаришів, що такі забарні.

Четверо чи п'ятеро їх вбігло до будинку, а двоє лишилося на дорозі з тим чортовим сліпцем. На кілька хвилин запала тиша, потім пролунав вигук подиву, і хтось загорлав ізсередини:

— Білл мертвий!

Але сліпий знову лайнувся на їхню млявість.

— Обшукайте його, лінтюги! А решта біжіть нагору по скриню! — скомандував він.

Я чув, як вони загупали чобітьми по наших старих сходах, — здавалося, аж весь будинок задвигтів від їхньої ходи. Тоді знов почулися вигуки подиву, віконце в капітановій кімнаті розчинилося, дзенькнула розбита шибка, і в смугу місячного світла висунувся чоловік, гукаючи до сліпця на дорозі:

— П'ю! Тут уже були перед нами!.. Хтось перетрусив усю скриню!

— А що треба — на місці? — проревів П'ю.

— Гроші є.

Сліпець послав гроші до біса.

— Флінтове рукописьмо, ось я про що питаю! — вигукнув він.

— Ні, такого нічого не видно, — відказали з вікна.

— Гей, ви там, унизу, — подивіться, може, папери у Білла в кишенях!
— знову прокричав сліпець.

Один з тих, що лишилися внизу обшукувати небіжчика, вийшов до дверей заїзду.

— Його вже встигли потрусити до нас, — сказав він. — Нічого такого нема.

— Це все хазяї заїзду! Це отой хлопчисько! Шкода, що я не видер йому очі!.. — вигукнув сліпий П'ю. — Вони щойно були тут. Двері були замкнені на засув, як я пробував увійти. Ану по всіх кутках, хлопці! Знайдіть їх!

— Вони таки були тут, ось навіть свічка їхня блимає! — озвався той, що висунувся з вікна.

— Шукайте й знайдіть їх! Переверніть увесь дім догори дригом! — знову й знову вигукував П'ю, стукаючи ключкою об землю.

У заїзді зчинився неймовірний шарварок: тупотіли чоботи, хряпали двері, падали меблі — гул стояв такий, що аж відлунювало в околишніх скелях. Нарешті непрохані гості почали один по одному виходити з будинку, доповідаючи, що ніде нас не знайшли.

Раптом серед ночі знову розкотився посвист, такий самий, що був налякав мене й мою матір, коли ми лічили капітанові гроші, тільки цього разу гучніший, і пролунав він двічі. Раніше я гадав, що цим посвистом сліпець скликає своїх братанів на штурм, але тепер помітив, що то був сигнал з пагорба ближче до селища — він попереджував розбійників про небезпеку.

— Це знову Дерк, — озвався котрийсь із них. — Двічі! Треба швидше ушиватися, братки.

— Ушиватися, от полохун! — закричав П'ю. — Дерк завше був дурень і боягуз. Нічо' на нього зважати. Вони мусять бути десь тут поруч. Далеко

вони не втекли. їх не важко знайти. Шукайте ж їх, поганці! О, прокляття на мою голову! — вигукнув він.— Коли б мені очі!..

Цей заклик наче трохи вплинув на розбишак. Двоє з них почали нишпорити серед різного мотлоху біля заїзду, але робили це, як здалося мені, не дуже охоче, бо більше думали про небезпеку, що загрожувала їм самим. Решта ж їх нерішуче тупцялася серед дороги.

— У вас під руками тисячі, а ви муляєтесь, бевзі кляті! Ви збагатієте, як королі, коли знайдете ці папери, і ви знаєте, що вони тут, а самим ліньки бодай ворухнутись. Ніхто з вас не зважився стрітися віч-на-віч з Біллом, і це зробив я, сліпець! А тепер через вас я мушу втратити своє щастя! І так і залишуся вбогим жалюгідним старцем, що канючить на чарку рому, коли міг би роз'їжджати в каретах! Якби у вас хоч стільки духу, як у черви, що точить сухарі, то ви за милу душу б їх зловили!

— Та хай їм грець, П'ю! Адже дублони таки в нас, —пробурмотів один.

— А чортові папери вони, мабуть, заховали, — кинув інший. — Бери ці гроші, П'ю, і годі тобі казирися.

П'ю і справді був як скажений, а останні зауваження і зовсім розлютили його. Він почав вимахувати ключкою на всі боки, і хоч був сліпий, але багатьом його товаришам добряче таки перепало.

Ті й собі засипали сліпого волоцюгу найдобрішою лайкою та страшними погрозами, марно силкуючись вихопити в нього з рук палицю.

Ця сварка стала для нас порятунком: ще вона точилася, як з горбів, що підносилися над селищем, почувся цокіт підків. Майже ту ж мить десь з-поза огорожі пролунав постріл з пістоля і блиснув вогник. Це, мабуть, було останнє попередження про небезпеку. Пірати враз сипнули врозтіч, —хто берегом до моря, а хто схилом просто вгору, і за півхвилини з усієї зграї на дорозі лишився тільки П'ю. Його покинули напризволяще. — чи

забувши про нього в паніці, чи, може, навмисне, щоб помститися за його лайку й лупні. Зоставшись сам, він люто стукав ключкою по землі, простягав уперед руки й кликав товаришів на допомогу.

— Джонні! Чорний Песе! Дерку!.. — та інші ймення. — Ви ж не кинете старого П'ю, друзяки, не кинете!

Кінський тупіт з вершини горба тим часом наближався. Вже можна було розрізнити в місячному світлі чотирьох чи п'яťох вершників, які чвалом гнали вниз.

Аж тепер П'ю зрозумів свою помилку. Він скрикнув і, обернувшись, побіг просто до рівчака над дорогою, куди й звалився. Однак тут-таки зірвався на ноги й метнувся у другий бік — прямо під кінські копита.

Вершник хотів був обминути його, але не зміг. Потрапивши під коня, П'ю пронизливо зойкнув — крик цей далеко розлігся в нічній тиші. Чотири копита пройшлись по ньому, відкинувши його геть, і помчали далі. П'ю впав набік, потім звільна перевернувся лицем униз і завмер.

Я вискочив із схованки і гукнув вершникам зупинитись. Вони стримали коней, прикро вражені лихою пригодою, і я скоро розпізнав їх. Позад усіх їхав той хлопець, що вирядився з селища викликати доктора Лівсі. Решта були вершники митної служби, яких він перестрів дорогою і здогадався покликати нам на допомогу. Чутки про якийсь двоцоглових у Китовій Дірці дійшли до начальника митниці Данса, і він вирушив уночі зі своїм загоном у тому напрямку — саме цій обставині й завдячували ми з матір'ю свій порятунок від неминучої смерті.

П'ю було вбито. Що ж до моєї матері, то коли її віднесли до селища, сприснули холодною водою й дали понюхати солі, вона невдовзі прийшла до пам'яті. Попри пережиті страхи вона й далі нарікала, що не встигла відрахувати до кінця своїх грошей.

Тим часом начальник митниці зі своїми вершниками подався до Кіттової Дірки. Та оскільки вони остерігалися засідки, то ще угорі спішилися і спускались до берега, повільно ведучи коней за повід, отож і не дивно, що коли вони врешті дісталися до бухти, двощогловий вітрильник уже встиг відплисти в море, хоч і виднів ще досить близько. Начальник митниці гукнув людям на борту. У відповідь хтось із судна порадив йому відійти в тінь, коли не хоче доброї порції олива, і ту ж мить куля просвистіла біля самісінького його плеча.

А вітрильник незабаром обійшов мис і зник з овиду.

Містер Дане, за його словами, лишився на березі, "мов риба, викинута з води". Все, що він міг зробити, це надіслати людину до Б., щоб вислали в море сторожовий катер.

— Це, правда, даремно, — сказав він. — Вони втекли, і наздогнати їх незмога. Я тільки радий, — докинув він, вислухавши мою розповідь, — що наступив містерові П'ю на мозолю.

Разом з ним я повернувся до нашого заїзду. Ви навіть уявити не можете, який ми там побачили розгардіяш. Розлючені, що не знайшли мене й матір, розбишаки скинули на підлогу навіть стінного годинника. І хоча вони нічого не взяли, крім торбинки з капітановими грішми та трохи срібних монет з нашої каси, мені відразу стало ясно, що ми зазнали краху. Містер Дане ніяк не міг цього зрозуміти.

— То, кажеш, вони забрали гроші? Ну, гаразд, Гокінсе, а якого ж чорта вони тоді шукали? Може, якихось ще грошей?

— Ні, сер, я гадаю, їм потрібні були зовсім не гроші, — відповів я. — Певно вони шукали те, що зараз у мене в нагрудній кишені. Правду кажучи, я хотів би примістити цю штуку в безпечніше місце.

— Правильно, хлопче, ти маєш рацію, — відказав він. — Коли хочеш, можеш віддати це мені.

— Я гадаю, що докторові Лівсі... — почав я.

— Цілком слушно, — гаряче перебив мене містер Дане. — Цілком слушно. Доктор Лівсі — джентльмен і суддя. Мабуть, мені теж треба було б поїхати туди й доповісти про все йому або сквайрові. Хоч як там є, а містер П'ю помер. Я ніскільки не шкодую за цим, але, розумієш, його забито, і можуть знайтися люди, які будуть раді в цій смерті звинуватити офіцера митної служби його величності. Знаєш, Гокінсе? Давай-но я візьму тебе з собою, коли хочеш.

Я радо подякував йому за цей добрий намір, і ми повернулися до селища, де стояли коні. Поки я розповідав матері про свій план, всі вже посідали верхи.

— Доггере, — сказав містер Дане, — у вас добрячий кінь. Посадіть цього молодця до себе за спину.

Щойно я встиг залізти на коня, тримаючись за пояс Догтера, як начальник митниці віддав команду рушати, і загін почвалував дорогою до будинку доктора Лівсі.

Розділ VI

Каштанові папери

Ми мчали щодуху аж до самого будинку лікаря. У жодному вікні з фасаду не світилося.

Містер Дане сказав, щоб я зіскочив з коня й постукав у двері, а Доггер підставив стремено, щоб мені легше було стрибнути на землю. Відчинила нам служниця.

— Доктор Лівсі вдома? — запитав я.

— Ні, нема, — відповіла вона, — господар повернувся надвечір, а тоді пішов пообідати й перебути якийсь час у сквайра.

— То їдьмо туди, хлопці, — сказав містер Данс.

До сквайрової садиби було недалеко, тож я навіть не сідав верхи, а біг поруч з конем, тримаючись за Доггерове стремено, до самих воріт парку. Довга, безлиста, залита місячним сяйвом алея привела до особняка, що білів у глибині розлогого старого саду. Тут містер Данс скочив з коня і пішов зі мною до будинку.

Служник відразу провів нас у кінець коридору, застеленого килимами, — до бібліотеки, обставленої книжковими шафами з погруддями на них. Там біля розпаленого каміна сиділи, посмоктуючи люльки, доктор Лівсі та сквайр.

Я ніколи не бачив сквайра так близько. Це був високий, понад шість футів на зріст, і плечистий чоловік з грубуватим добродушним обличчям, засмаглим і вкритим зморшками у тривалих мандрах. Рухливі чорні брови засвідчували, що він не лихий на вдачу, а радше загонистий і гоноровитий.

— Заходьте, містере Дансе, — мовив він повагом, але й милостиво.

— Добрий вечір, Дансе, — озвався лікар, кивнувши головою. — Добрий вечір і тобі, любий Джіме. Яким це погожим вітром занесло вас сюди?

Начальник митниці виструнчився по-вояцькому й переказав усі наші пригоди, мов школяр добре завчену лекцію.

І треба було бачити, як зацікавлено слухали його обидва джентльмени, як вони нахилилися вперед і поглядали один на одного, забувши навіть про свої люльки! Коли ж вони почули, як моя мати поночі вернулася до заїзду, доктор Лівсі захоплено лягнув себе по коліну, а сквайр вигукнув "браво" і розбив свою довгу люльку об ґратки каміна. Вже в середині оповіді містер Трелоні (саме так, як ви, мабуть, пригадуєте, звали сквайра) схопився з місця і збуджено заходив по кімнаті, а лікар, щоб краще чути, скинув напудровану перуку, без якої дуже дивно виглядав зі своїм коротко остриженим чорним волоссям.

Нарешті містер Дане закінчив розповідь.

— Містере Дансе, — заявив сквайр, — ви дуже шляхетна людина. А що ви розчавили конем цього негідного лихочинця, то я вважаю це за добродійний вчинок. Таких, добродію, треба душити, як тарганів!.. А Гокінс, як я бачу, теж молодець. Будь ласка, Гокінсе, подзвони в цей дзвоник. Містера Данса годиться вшанувати елем.

— Отже, Джіме,-сказав лікар, — те, що вони шукали, зараз у тебе?

— Ось воно, сер, — відповів я і подав йому цератяний пакет. Лікар оглянув пакета з усіх боків так, немов поривався розкрити його, та замість цього спокійно поклав у кишеню свого сурдута.

— Сквайре, — сказав він, — коли Дане доп'є ель, йому, звичайно, треба буде повернутися до виконання своїх обов'язків. А Джім Гокінс, гадаю, нехай залишиться, — він заночує в моєму домі. І, з вашого дозволу, я попрошу дати йому паштету, нехай повечеряє.

— Прошу, Лівсі, яка може бути мова! — відказав сквайр. — Гокінс заслужив сьогодні більшого, ніж холодний паштет.

Отож мені принесли чималу порцію паштету з голубів. Сівши за маленького столика, я з величезною охотою повечеряв, бо був голодний,

як вовк. Тим часом містер Дане вислухав ще кілька компліментів і врешті пішов собі.

— А тепер, сквайре... — мовив лікар.

— А тепер, Лівсі... — мовив ту ж мить сквайр.

— Не всі разом, не всі разом! — засміявся доктор Лівсі. — Сподіваюся, ви чули про цього Флінта?

— Чи ж чув я про Флінта?! — вигукнув сквайр. — Ви питаєте, чи чув я про Флінта? Та це ж був найкровожерніший піратюга з усіх, що будь-коли плавали по морях. Чорнобородий* проти Флінта просто дитинча. Іспанці так боялися його, аж я, між нами кажучи, сер, іноді навіть пишався з того, що він англієць. Я на власні очі бачив його вітрила біля Тринідаду, але полохливий наш капітан, помітивши це, негайно завернув назад. Завернув назад, сер, до Порт-оф-Спейна*.

— Так, я й сам чував про нього навіть тут, в Англії, — сказав лікар. — Але мова ось про що: чи мав він гроші?

— Гроші! — скрикнув сквайр. — Та ви ж чули, що розповідав Дане! Чого ж бо ще шукали ті пройдисвіти, як не грошей? Хіба ж їм треба щось інше? Заради чого вони ризикували б своєю підлою шкурою, як не заради грошей?

— Про це ми невдовзі довідаємось, — відповів лікар. — Але ви так розпалилися, що я не можу й слова докинути. Я хотів би з'ясувати ось що; даймо, що тут, у моїй кишені, лежить ключ, який може нам вказати місце, де Флінт заховав свої скарби. Та чи ці скарби варті розшуків?

— Чи варті розшуків, сер?! — вигукнув сквайр. — Та, безперечно ж, варті! Якщо ми справді маємо в руках той ключ, про який ви кажете, то я

негайно зафрахтую в бристольських доках судно, візьму вас та Гокінса з собою і здобуду ці скарби, хоч би мусив шукати їх цілісінький рік!

— Чудово, — сказав лікар. — У такому разі, коли Джим не заперечує, ми розкриваємо пакета.

І він поклав пакета перед собою на стіл.

Пакет був міцно зашитий нитками. Лікар розкрив свою валізку з інструментами й розрізав шви хірургічними ножицями. Усередині там були дві речі: зошит і запечатаний конверт.

— Насамперед огляньмо зошита, — запропонував лікар. Сквайр і я зацікавлено дивилися йому через плече, як

він гортав сторінки зошита, бо, перш ніж розкрити його, доктор Лівсі лагідно покликав мене до себе від столика, де мені дали вечерю, щоб я теж узяв участь у дослідженні загадкового згортка. На першій сторінці зошита ми побачили лише кілька уривчастих слів, ніби хтось знічев'я або задля вправи чиркав усе, що спаде на думку. Між іншим, тут знайшовся і той напис, що був витатуйований у капітана на руці: "Нехай щастить Біллі Бонсові", а також такі: "Містер Б.Бонс, штурман""Ході рому", "На Палм-Кі* він дістав своє повнотою". Були й інші написи, що склалися здебільша з окремих слів або й зовсім були незрозумілі. Мене дуже зацікавило, хто саме був той, що "дістав своє повнотою" і що саме "він дістав". Може, удар ножем у спину?

— Ну, тут мало цікавого, — сказав доктор Лівсі, гортаючи зошита далі.

Наступні десять-дванадцять сторінок були заповнені якоюсь дивовижною бухгалтерією. З одного кінця рядка стояла дата, а з другого — сума, як то заведено в гроббухах. Але замість пояснювальних записів між датою і сумою стояло тільки різне число хрестиків. Так, наприклад,

під датою 12 червня 1745 року було занотовано як, очевидно, чийсь прибуток сімдесят фунтів стерлінгів, а за пояснення правили шість хрестиків. Щоправда, зрідка стояла ще назва місцевості, як-от: "Напроти Каракаса", або ж позначено було довготу й широту, як-от: "62°17'20н; 19°2'40т.

Записи велися майже двадцять років. Зафіксовані суми весь час зростали. А в самому кінці, після п'яти чи шести помилкових, закреслених підрахунків, було підбито загальний підсумок і підписано: "Бонсова пайка".

— Нічого нічого не розумію! — озвався доктор Лівсі.

— Та це ж ясно, як Божий день! — вигукнув сквайр. — Це не що інше, як прибуткова книга цього псяюри. Хрестиками позначено назви потоплених кораблів та пограбованих міст. Цифри означають частку цього розбишаки в загальній здобичі. Там, де він остерігався неточності, були Додані деякі пояснення, як-от "напроти Каракаса", себто, що напроти цього міста вони пограбували якийсь нещасний корабель. Хай Бог помилує грішні душі з цього корабля — прах їх давно вже упокоївся серед коралів на дні моря!

-Ай справді! — погодився лікар. — Що то значить бути мандрівником! Справді! Бачте, і прибутки його зростали в міру того, як він підвищувався рангом.

Більше ніяких записів там не було, крім назв кількох місцевостей на порожніх сторінках у кінці зошита, і таблиці порівняльної вартості французьких, англійських та іспанських грошей.

— Ощадливий злодюга! — вигукнув лікар. — Такого не обдурити в лічбі.

— А тепер, — сказав сквайр, — подивімся, що тут. Конверт був запечатаний у кількох місцях, а за печатку

правив наперсток, чи не той самий, що я знайшов у капітановій кишені. Лікар обережно розкрив конверта, і з нього на стіл випала карта якогось острова з позначенням довготи й широти, глибини моря біля берегів, з назвами пагорбів,-заток та бухт і взагалі з описом усього того, що треба знати, аби безпечно підвести корабель до берега й об'якоритись.

Острів простягався на дев'ять миль уздовж і на п'ять ушир, і формою своєю нагадував гладкого дракона навстоячки. На карті було позначено дві добре захищені від "вітру гавані й гору в центрі острова, названу "Підзорна Труба". Крім того, на карті були різні додаткові позначки, зроблені пізніше. Найбільше впадали в око три хрестики червоним чорнилом: два у північній частині острова і один у південно-західній. Біля цього останнього хрестика тим самим червоним чорнилом дрібним чітким почерком, дуже відмінним від капітанових карлючок, було написано: "Більша частина скарбу тут".

На зворотному боці карти та сама рука додала ще такі пояснення:

"Високе дерево на схилі Підзорної Труби, напрямом на пн. від пн.-пн.<х.

Острів Кістяка на сх.-пд.-сх. і сх.

Десять футів.

Зливки срібла в північній ямі. Знайдеш її, ідучи схилом східного пагорка, за десять сажнів на південь від чорної скелі, коли стати лицем до неї.

Зброю знайти легко, вона в піщаному горбі на пн. кінці Північного мису, прямувати треба на сх. і на чверть румба до пн.

Дж. Ф."

І все. Та хоч які ці записи були стислі й незрозумілі для мене, але сквайра і доктора Лівсі вони захопили надзвичайно.

— Лівсі, — заявив сквайр, — ви негайно кидаєте ваше злиденне лікарювання. Завтра я вирушаю до Бристоля. За три тижні — та які там три тижні... за два тижні!., за десять днів!.. — ми матимемо найкраще судно, сер, і найдобрішу команду на всю Англію. Гокінс буде в нас юнгою. З тебе, Гокінсе, вийде неабиякий юнга. Ви, Лівсі, — корабельний лікар. Я — адмірал. Ми візьмемо з собою Редрута, Джойса й Гантера. Погожий вітер швидко домчить нас до місця, а відшукати там скарб — це ми зможемо заіграшки. І в нас буде стільки грошей, що хоч їж їх, хоч купайся в них, хоч засипайся ними з головою...

— Трелоні, — мовив лікар, — я їду з вами. І ручуся за себе й за Джіма, що ми обидва не підведемо вас. Є тільки одна людина, якої я побоююсь.

— Хто це? — вигукнув сквайр. — Назвіть мені цього негідника, сер!

— Це ви самі, — відповів лікар. — Бо ви не вмієте тримати язика за зубами. Не тільки ми троє знаємо про ці папери. Розбишаки, які вчинили напад на заїзд цієї ночі, — зухвало відчайдушні пройдисвіти, це безперечно, і так само й ті, що лишалися на вітрильнику, і ті, які, смію думати, нишпорять десь тут на березі, — вони ладні піти на все, аби допастися до цих скарбів. Тим-то жоден з нас не повинен ходити поодиночі, поки ми не виберемось у чисте море. Я і Джім лишимося тим часом тут. Ви беріть з собою Джойса й Гантера, коли поїдете до Бристоля. І найголовніше — щоб жоден з нас ані писнув нікому про нашу знахідку.

— Лівсі, — відповів сквайр, — ви завжди маєте рацію. Я мовчатиму, як могила.

Частина друга

КОРАБЕЛЬНИЙ КУХАР

Розділ VII

Я їду до Бристоля

Поки ми готувалися до відплиття, минуло набагато більше часу, ніж гадав сквайр, і так само не справдилися й інші наші плани, навіть намір доктора Лівсі не відпустити мене від себе: він мусив поїхати до Лондона, знайти іншого лікаря, що заступив би його в нашій окрузі. Сквайр мав силу всяких клопотів у Бристолі. А я жив у його садибі майже як бранець під опікою старого доглядача дичини Редрута, весь сповнений мрій про море, про дивовижні острови та пригоди. Багато годин просидів я над картою і вивчив її до найменших подробиць. Улаштувавшись біля вогню в кімнаті доморядника, в мріях своїх я підпливав до острова з різних боків, досліджував кожен вершок його поверхні, тисячу разів видирався на гору, що її пірати назвали Підзорною Трубою, і з вершини милувався чудовими й мінливими краєвидами. Часом у моїй уяві острів аж кишів дикунами, з якими ми билися, часом його заселяли небезпечні хижаки, які ганялися за нами. Але при всій своїй фантазії я не міг уявити й близько тих дивних і трагічних пригод, що сталися з нами там насправді.

Так минуло кілька тижнів, аж поки одного чудового дня надійшов лист, адресований докторові Лівсі, з такою допискою на конверті:

Якщо лікар відсутній, листа має розкрити Том Редрут або молодий Гокінс".

Дотримуючись цієї вказівки, ми прочитали (точніше, я прочитав, бо Редрут міг читати хіба тільки друковане) такі важливі новини:

Готель "Стара кітвa",

Бристоль, 1 березня 17... року.

Любий Лівсі!

Не знаючи, чи ви зараз у моїй садибі, чи ще в Лондоні, я пишу водночас на обидві адреси.

Судно придбано й споряджено. Воно стоїть на якорі, готове до відплиття. Годі й мріяти про кращу шхуну — навіть дитина може нею керувати. Водотоннажність її — двісті тонн. Назва — "Еспаньйола".

Я дістав її за посередництвом свого давнього приятеля Блендлі, що виявився на диво справною діловою людиною. Він працював для мене достоту мов каторжний. Та що казати, кожен у Бристолі хотів допомогти мені, варто було тільки натякнути про мету нашого плавання, себто про наші скарби...

— Редруте, — сказав я, уриваючи читання, — докторові Лівсі це не сподобається. Сквайр таки роздзвонив про все.

— А хто важливіший, сквайр чи твій лікар? — пробурмотів доглядач дичини. — Чого б це сквайр мав мовчати? Аби догодити докторові Лівсі, чи що?

Я вирішив більше не висловлювати своїх зауважень і став читати далі:

Блендлі сам відшукав "Еспаньйолу" і завдяки своїй спритності купив її за сміховинно малу ціну. Щоправда, є в Бристолі людці, дуже упереджені

до Блендлі. Вони навіть базікають, ніби цей чесний чоловік на будь-що піде задля грошей, ніби "Еспаньйола" належала йому і він продав мені її втридорога, — а це безсоромний наклеп! Ніхто з них не наважується, проте, заперечувати добру якість судна.

Отже, з судном не було ніяких затримок. Хоча робітники, що опоряджали шхуну, працювали спершу дуже мляво, але потім справи почали налагоджуватись. Багато мороки з добором команди.

Я вирішив найняти душ двадцять (на випадок нападу тубільців, піратів або цих клятих французів). Насилу мені вдалося знайти тільки півтузень чоловік, поки щаслива нагода послала мені саме ту людину, якої я потребував.

Я стояв на набережній, коли зовсім випадково зайшов у розмову з одним незнайомцем. Виявилось, що він старий моряк, тримає шинок, знає всіх моряків у Бристолі. Збавивши собі здоров'я на березі, він хоче найнятися хоч би й кухарем на яке-небудь судно, щоб знову піти в море. Того ранку, за його словами, він саме тому й пришкандибав у порт, аби подихати солоним морським повітрям.

Це мене дуже зворушило (вас, гадаю, так само б), і я з жалю до нього тут-таки запропонував йому місце корабельною кухаря. Звуть його Довгий Джон Сілвер, і в нього немає однієї ноги. Але це, на мою думку, якнайкраща рекомендація для нього, бо ногу свою він утратив, служачи батьківщині під проводом безсмертного Гока. Він не одержує пенсії, Лівсі. Подумайте лишень, в який ганебний вік ми живемо!

Так от, сер, я гадав, що знайшов тільки кухаря, а виявилось, що відкрив цілий екіпаж. Сілвер і я, ми за кілька днів дібрали команду справжніх випробуваних моряків — не дуже, може, привабливих на вигляд, але, судячи з усього, страшених відчайдушів. Запевняю, що з такою командою ми можемо битися хоч би й проти фрегата.

Довгий Джон навіть порадив мені позбутися двох із шести чи семи чоловік, що я найняв передше. Він зразу ж довів мені, що вони прісноводні швабри, з якими небезпечно вибиратись у сповнене пригод плавання.

Тілом і душею я почуваю себе чудово — їм наче бик, сплю мов убитий. І все-таки нетерпляче жду тієї миті, коли залопотять наші вітрила. Швидше б у море! І до дідька скарби! Морська слава, а не скарби, ось що поморочить мені голову! Отже, Лівсі, мчіть сюди на поштових. Не гайте ні години, якщо поважаєте мене.

Відпустіть молодого Гокінса під охороною Редрута попрощатися з матір'ю, а потім нехай обидва якнайшвидше їдуть до Бристоля.

Джон Трелоні.

Post scriptum. Забув повідомити вас, Лівсі, що Блендлі, який, між іншим, обіцяє надіслати нам на допомогу друге судно, якщо ми не повернемося до кінця серпня, знайшов нам чудового капітана. Цей капітан великий упертюх, але в усьому іншому просто неоціненний. Довгий Джон Сілвер викопав нам дуже тямущого штурмана, на ім'я Ерров. А я вже маю на оці боцмана, що грає на ріжку. Отже, на борту нашої доброї "Еспаньйоли" все буде, як на військовому кораблі.

Забув ще написати вам, що Сілвер — людина не без грошей. Я знаю, що в нього є рахунок у банку і він ніколи не заходив у борги. Хазяйнувати в шинку він залишає дружину. Вона не належить до білої раси, і в таких запеклих старих парубків, як ми з вами, мимоволі майне припущення, що не тільки турботи про власне здоров'я, а й жінка женуть його знову в море.

Дж. Т.

P. P. S. Гокінс може й заночувати у своєї матері.

Дж.Т.

Можете уявити, як схвилював мене цей лист. Зрадив я страшенно. І якщо я будь-коли зневажав когось, то це був старий Том Редрут, який тільки бурчав увесь час та ремствував. Будь-хто з молодших лісничих залюбки погодився б їхати замість нього, але як уже так волів сквайр, це було законом для його челяді. Ніхто, крім старого Редрута, не наважився б навіть буркнути.

Другого дня вранці ми з ним пішки вирушили до "Адмірала Бенбова", і там я побачив свою матір у доброму здоров'ї і непоганому настрої. Зі смертю капітана закінчилися й усі клопоти, що їх він нам завдав. Сквайр на власні кошти полагодив усе поламане в заїзді, наново пофарбував стіни й вивіску, ще й додав деякі меблі, а за шинквасом тепер стояло чудове крісло для матері. Він знайшов також хлопчину, що допомагав би їй на час моєї відсутності.

Тільки побачивши цього хлопця, я вперше зрозумів, на що йду. До цієї хвилини я мав на думці тільки пригоди, що на мене чекають, але зовсім забув про дім, який покидаю. Тож тепер, побачивши незграбного чужого хлопчину, що мав лишитися тут, на моєму місці, біля моєї матері, я вперше заплакав. Боюся, що я непорядно повівся з ним: робота для хлопця була цілком незвична, і я мав сотні приводів покрити з нього, коли він помилявся, і тикати його носом у кожен недогляд.

Ніч минула, і наступного дня, пообідавши, ми з Редрутом знову вийшли на дорогу. Я попрощався з матір'ю, з бухтою, біля якої народився, з любою давньою вивіскою "Адмірал Бенбов", хоч, пофарбована, вона вже не здавалася мені такою дорогою. Одна з моїх останніх думок була про капітана, що часто блукав по цьому березі в своєму трикутному капелюсі, про його рубець на щоці, про стару мідну підзорну трубу. Та от ми завернули за ріг, і мій дім зник з очей.

Уже смеркало, коли ми сіли в поштовий диліжанс біля "Готелю короля Георга". Мене затиснули між Редрутом і якимсь огрядним старим добродієм. Незважаючи на швидку їзду й холодне нічне повітря, я дуже скоро закуняв, а потім заснув, як байбак, і проспав усі пагорки й долини й усі станції, що ми проїздили. Мене розбудив штурхан у бік. Я розплющив очі й побачив, що диліжанс стоїть перед великим будинком на міській вулиці і що вже давно розвидніло.

— Де ми? — спитав я.

— У Брістолі, — відповів Том. — Висідайте.

Містер Трелоні оселився в заїзді побіля доків, щоб наглядати за опорядженням шхуни. Туди нам і треба було йти. Шлях, на мою велику радість, пролягав набережними, повз силу-силенну кораблів усіх видів, оснасток і країн. На одному судні матроси співали за роботою, на іншому — висіли високо в повітрі просто над моєю головою у снастях, що здавалися тонкими, як павутиння. Хоч я й прожив на березі моря все своє життя, але зараз наче побачив його вперше. Чимсь новим був для мене запах дьогтю й солі. Я бачив найдивовижніші різьблені фігури на провах кораблів, що побували в далеких океанах. Бачив багато бувалих моряків з сережками у вухах і закрученими бурцями, з просмоленими кісками. Бачив, яка була в них розгойдиста й невимушена моряцька хода. Навіть якби перед моїм зором постали якісь там королі чи архієпископи, то й тоді б я так не втішався!

І сам я теж вирушаю в море! У море на шхуні з боцманом, що грає на ріжку, з моряками, що носять кіски й співають моряцьких пісень! У морську подорож до незнаного острова, шукати закопані в землі скарби!

Я все ще був заглиблений у ці солодкі мрії, коли ми раптом спинилися перед чималим заїздом і зустріли сквайра Трелоні. Одягнений, як морський офіцер, у добротну синю форму, він усміхнений ішов нам назустріч, вправно наслідуючи моряцьку ходу.

-Ось і ви! — вигукнув сквайр. — А доктор ще вчора приїхав з Лондона. Браво! Тепер уся команда на місці.

— О, сер! — скрикнув я. — Коли ж ми відпливаємо?

— Відпливаємо? — перепитав він. — Завтра!

Розділ VIII

Під вивіскою "Підзорна труба"

Коли я поснідав, сквайр дав мені записку, адресовану Джонові Сілверу в "Підзорній Трубі" і сказав, що я легко знайду це місце, якщо йтиму вздовж доків і пильно приглядатимусь, поки побачу маленьку таверну з великою мідною підзорною трубою, намальованою на вивісці. Я тут-таки вибрався в дорогу, радіючи нагоді побачити ще раз кораблі й матросів. Насилу пробившись крізь велике стовковище людей, возів і всіляких вантажів, бо в доках у цей час був саме розпал роботи, я кінець кінцем розшукав потрібну мені таверну.

Вона була й справді маленька, але затишна: вивіска недавно пофарбована, на вікнах чепурні червоні фіранки, підлога старанно притрушена піском. Таверна стояла на розі, й обоє дверей були розчинені навстіж, тому в просторій кімнаті з низькою стелею було досить видно, попри хмари тютюнового диму.

За столиками сиділи переважно моряки. Розмовляли вони так голосно, що я завмер при вході, не наважуючись увійти.

Поки я так стояв, з бічної кімнати вийшов чоловік, і з першого ж погляду я здогадався, що то Довгий Джон. Ліва нога була в нього відтята по саме стегно; під лівою пахвою він тримав милицю і орудував нею на диво спритно, підстрибуючи за кожним кроком, як птах. Був він дуже високий і міцний, з широким, наче окіст, обличчям, пласким і блідим, але

розумним і усміхненим. Здавалося, він був у найкращому гуморі. Насвистуючи, сновигав він поміж столиками, жартував і злегка ляскав по плечу найприємніших йому гостей.

Як уже по правді казати, то після перших слів про Довгого Джона в листі сквайра Трелоні я потайдуші подумав, чи це не той самий одноногий моряк, якого я так довго виглядав у старому "Бенбові". Та одного погляду на цього чоловіка було досить, щоб розвіялися мої підозри. Я бачив капітана, бачив Чорного Пса, бачив сліпого П'ю і гадав, що вже знаю, який вигляд має пірат. Ні, морський розбійник не такий, як цей охайний і привітний господар таверни.

Нарешті я набрався духу, переступив через поріг і підійшов до Сілвера, що стояв, спираючись на милицю, і розмовляв з якимсь відвідувачем.

— Містер Сілвер, сер? — спитав я, простягаючи записку.

— Так, мій хлопче, — відгукнувся він, — мене звати Сілвер. А ти хто такий?

Побачивши листа від сквайра, він аж наче здригнувся.

— Он як! — проказав він вельми голосно, подаючи мені руку. — Розумію, розумію! Ти наш новий юнга! Радий тебе бачити.

І він затис мою долоню своїм дужим ручищем.

Раптом якийсь відвідувач у дальньому кутку схопився з місця і шмигнув до дверей. Двері були біля нього, і він миттю опинився на вулиці. Але його поспіх привернув мою увагу, і я зразу ж упізнав, що то був той самий чоловік з лискучим обличчям і без двох пальців на руці, який першим приходив до капітана в "Адміралі Бенбові".

— Гей, — вигукнув я, — тримайте його! Це Чорний Пес!

— Плював я, хто він такий, — озвався Сілвер. — Але він же не розраховувавсь! Гаррі, біжи-но схопи його!

Один з тих, що сиділи коло дверей, скочив на ноги й побіг наздоганяти втікача.

— Хоч би він був навіть адмірал Гок, а платити однак мусить! — закричав Сілвер, а тоді, пустивши мою руку, запитав:

— То як, ти кажеш, його звати? Чорний... як далі?

— Пес, сер! — відповів я. — Хіба містер Трелоні не розповідав вам про піратів? Це один з них.

— Що?! — заревів Сілвер. — У моєму закладі! Бене, біжи на поміч Гаррі! То це один з тих паскудників? Це ти пив з ним, Моргане? А йди-но сюди.

Чоловік, якого він назвав Морганом, — старий сивий моряк з багряним обличчям, — покірливо вийшов наперед, жуючи тютюн.

— Ну, Моргане, — суворо запитав Довгий Джон, — ти ж уперше бачив цього Чорного... як там його... Чорного Пса, чи не так?

— Таки вперше, сер, — відповів Моргай, уклоняючись.

— І ніколи раніш не чув його імені?

— Не чув, сер.

— Ну, це твоє щастя, Томе Моргане! — вигукнув господар таверни. — Якщо ти водитимешся з такою наволоччю, ноги твоєї більш не буде в моєму закладі, щоб ти це знав. Що він тобі такого набалакав?

— Не пригадую, сер, — відповів Морган.

— А що в тебе на в'язах — голова чи баняк? — закричав Довгий Джон. — Він не пригадує, ач ти! Може, ти не пригадуєш, з ким навіть розмовляв, га? Ну, говори, про що він там патякав — про подорожі, судна, кап'танів? Викладай! Про що саме?

— Ми гомоніли про кілювання*, — відповів Морган.

— Про кілювання, кажеш? Дуже доречно штука, надто для тебе. Ну гаразд, відчалюй на своє місце, тюттію.

Коли Морган знову сів за столика, Сілвер схилився мені до вуха й довірчо прошепотів, чим дуже улестив моє самолюбство:

— Чесний чолов'яга цей Том Морган, тільки ж безкебетний. А тепер, — сказав він уже вголос, — як його там?.. Чорний Пес?.. Ні, не знаю такого імені. І все-таки я десь бачив цього паскудника. Ага!.. Він, здається, частенько заходив сюди з одним сліпим жебраком.

— Так, так, це був він! — озвався я. — Я знав і того сліпого. Його звали П'ю.

— Атож! — вигукнув Сілвер, цим разом справді вже збуджений. — П'ю! Саме так його й звали. На вигляд він був чистий пройда! Як ми тепер спіймаємо цього Чорного Пса, ото буде радість кап'танові Трелоні! Бен добрячий бігун. Мало хто з моряків бігає швидше за Бена. Від нього він не втече, їй-бо. Він тут базікав про кілювання? Та я його самого протягну під кілем!..

Вигукуючи все це, Сілвер без упину стрибав по таверні на своїй милиці, ляскав по столах долонею і виказував таке обурення, що переконав би у своїй щирості найнедовірливішого суддю чи поліцая. Проте, коли я побачив Чорного Пса в "Підзорній Трубі", мої давніші підозри знову ожили, і я тепер пильно придивлявся до кухаря. Та він був занадто розумний, хитрий і спритний, як на мене. Отож коли повернулися обидва захекані посланці й оголосили, що загубили сліди Чорного Пса в юрбі, а господар таверни страшенно вибештав їх, — я вже сам готовий був ручитися за непричетність Довгого Джона Сілвера до цієї справи.

— Бачиш, Гокінсе, — сказав він, — яка прикра для мене ця пригода! Ну що подумає про мене кап'тан Трелоні? Цей клятий п'янюга сидів у моєму власному закладі й глитав мій ром! А потім приходиш ти і кажеш мені, що він за один. І я попускаю, щоб він ушився в мене прямо з-під рук. Тож ти, Гокінсе, мусиш підтримати мене перед кап'таном Трелоні. Ти молодий, але кмітливий, тебе не ошукаєш. Ти не з дурних. Я це побачив одразу, тільки ти ввійшов сюди. Ну сам подумай: що міг зробити я, каліка на дерев'янці? Коли б я був при здоров'ї й силі, як колись, я б його вмлюка зляпав!.. Але тепер...

Та раптом Сілвер замовк і широко розтулив рота, ніби щось пригадавши.

— А гроші?! — прогрімів він. — За три кварта рому! Хай йому чорт, я ж зовсім забув про гроші!

І, впавши на лаву, він так розреготався, аж з очей його потекли сльози. Дивлячись на нього, я теж не зміг утриматись від сміху, і ми обидва зайшлися реготом на всю таверну.

— Ну й тюлень же я! — сказав він нарешті, витираючи щоки. — З нас, бачу, вийде добра парочка, Гокінсе. Бачиш, я й зараз повівся як юнга. А проте треба рушати, нічого не врадиш. Як треба, то треба, браття. Я

тільки надіну свою стару трикутку, і ми підемо разом до кап'тана Трелоні доповісти йому про цю пригоду. Бо справа ця серйозна, Гокінсе. І, треба визнати, вона не додає честі ні тобі, ні мені. А так, і тобі. Ми ж обидва сіли маком. Але, чорти б його вхопили, здорово ж він піддурив мене з цими трьома кухлями!

І він знову зареготав так ревно, що хоч я і не розумів, з чого тут, власне, сміятися, мимохить таки приєднався до нього.

Ми пішли набережною, і невдовзі я переконався, що Сілвер дуже цікавий співрозмовник. Про кожне судно, яке ми проминали, він розповідав безліч цікавих мені речей: яке в нього оснащення, як зроблено його вітрила, скільки воно може взяти вантажу, під яким воно прапором. Він пояснював мені, що зараз робиться в порту: одне судно розвантажуються, друге, навпаки, — вантажать, а третє вже лаштується до відплиття. Мову свою він пересипав різними бувальщинами з життя моряків і моряцькими висловами, які повторював по кілька разів, щоб я їх добре запам'ятав. Тут я справді почав розуміти, що з нього мені може бути прегарний товариш у плаванні.

Коли ми прийшли до заїзду, сквайр і доктор Лівсі сиділи там удвох, допиваючи кварту елю з грінками, перед тим як піти на оглядини шхуни, чи все там готове.

Довгий Джон з великим запалом розповів їм усе, що сталося в його таверні, анічого не приховавши.

— Адже так воно було, Гокінсе, правда? — раз у раз перепитував він мене, і я міг тільки підтверджувати правдивість його слів.

Обидва джентльмени вельми шкодували, що Чорний Пес вислизнув. Але всі ми були згодні, що нічого не можна було вдіяти. Доктор Лівсі й сквайр похвалили Довгого Джона, і він, узявши свою милицю, рушив до дверей.

— Команда має бути на судні о четвертій годині! — гукнув навздогін йому сквайр.

— Слухаю, сер! — відгукнувся кухар уже з коридору.

— Ну, сквайре, — мовив лікар, — щиро кажучи, я не дуже задоволений з більшості ваших знахідок. Але оцей Джон Сілвер мені до вподоби.

— Чудовий чолов'яга, — заявив сквайр.

— А тепер, — додав лікар, — може, й Джим піде з нами на шхуну, як ви гадаєте?

— Авжеж, — відповів сквайр. — Бери свого капелюха, Гокінсе, і підемо оглядати наш корабель.

Розділ IX

Порох і зброя

"Еспаньйола" стояла на якорі досить далеко від берега, і нам довелося добиратись до неї шлюпкою, обминаючи то прови інших суден, оздоблені фігурами, то їхні корми. Корабельні линви рипіли під нашим кілем і гойдалися в нас над головами. Нарешті ми причалили до шхуни, де нас зустрів і привітав штурман містер Ерров, засмаглий старий моряк, з сережками у вухах і трохи косими очима. Між ним і сквайром виразно встановилися дуже близькі й приятельські стосунки — зовсім не такі, як між містером Трелоні й капітаном.

Капітан виявився чоловіком прискіпливим, усе на шхуні наче дратувало його. Причини свого незадоволення він не забарився пояснити, бо, щойно ми спустилися до каюти, як до нас підійшов матрос і сказав:

— Капітан Смоллет, сер, хоче поговорити з вами.

— Я завжди до послуг капітана. Запросіть його сюди, — відповів сквайр.

Капітан чекав уже перед порогом; він одразу ж увійшов у каюту й причинив за собою двері.

— Ну, капітане Смоллете, що ви маєте сказати? Сподіваюся, все гаразд? Шхуна готова до відплиття?

— От що, сер, — відповів капітан, — я говоритиму відверто, навіть якщо викличу цим ваше невдоволення. Мені не подобається ця виправа, не подобається наша команда, не подобається мій помічник. Коротко і ясно.

— Може, сер, вам і судно не подобається? — запитав сквайр, — як я помітив, дуже роздратованим тоном.

— Про судно я нічого не можу сказати, сер, поки не випробую його в морі, — відповів йому капітан. — Здається, воно непогане. Більше я нічого поки що не скажу.

— А може, сер, вам і власник судна не подобається? — вів далі сквайр.

Але тут утрутився доктор Лівсі.

— Стривайте, — сказав він, — стривайте. Така розмова тільки призведе до сварки, та й годі. Капітан сказав нам і занадто багато, і занадто мало, тому треба, щоб він пояснив свої слова. Ви кажете, що вам не подобається ця виправа. Чому?

— Мене запрошено, сер, з умовою вести наше судно туди, куди накаже мені оцей джентльмен, — сказав капітан. — Гаразд, я ні про що й не розпитував. Та незабаром я переконався, що навіть останній матрос на судні знає про мету подорожі більше, ніж я. Не знаю, як ви, але я не можу вважати це нормальним.

— Я теж не вважаю це нормальним, — погодився доктор Лівсі.

— Далі, — знов озвався капітан,— я довідоюся, що ми вирушаємо шукати скарби, причому завважте: про це я чую від своїх підлеглих. Шукати скарби — взагалі справа дуже делікатна. І я не відчуваю ніякого потягу до такої роботи, тим паче, коли вона має бути секретною, а секрет — даруйте, містере Трелоні, — уже розбазікали навіть папузі.

— Сілверовій папузі? — аж підскочив сквайр.

— Ні, це в мене така примовка,— пояснив капітан. — Просто секрет роздзвонили всім, хотів я сказати. Гадаю, що ніхто з вас, джентльмени, не уявляє собі всіх труднощів, тож мій обов'язок попередити: боротьба точитиметься не на життя, а на смерть.

— Це все зрозуміло і, наслідую сказати, цілком слушно, — відповів доктор Лівсі. — Ми ризикуємо. Але ми не так уже погано, як вам здається, знаємо, на що йдемо. Далі ви кажете, що вам не подобається команда. Хіба вона з таких уже недосвідчених моряків?

— Мені вона не подобається, сер, — повторив капітан Смоллет. — І, коли вже хочете знати, добирати команду мав би я.

— Мабуть, ви маєте слухність, — відказав лікар. — Моєму другові, певно, слід було б набирати команду разом з вами. Але коли тут і хибно вчинено, то зовсім не тому, що хотіли знехтувати вашу думку. Крім цього, вам, здається, не подобається містер Ерров?

— Не подобається, сер. Я вірю, що він непоганий моряк. Але він занадто багато попускає команді, щоб бути добрим помічником. Штурман повинен триматися осторонь від матросів, він не повинен пиячити з ними.

— А хіба ж він пиячить? — вигукнув сквайр.

— Ні, сер, — відповів капітан.— Але він надто запанібрата з командою.

— Ну, гаразд, а які ж висновки з цього випливають? — запитав лікар.
— Скажіть нам, чого ви хочете?

— Ви, джентльмени, твердо вирішили здійснити це плавання?

— Рішучість наша залізна, — відповів сквайр.

— Чудово,— сказав капітан. — Тепер, коли ви так терпляче вислухали мене, хоч я й не міг підтвердити незаперечними доказами своїх слів, послухайте ще трохи. Порох і зброю складають у носовій частині судна, тоді як є чудове приміщення під вашою каютою. Чом би не покласти їх туди? Це по-перше. Далі, ви взяли з собою чотирьох своїх людей, і я чув, що вони мають бути розміщені в носовій частиш. А чом би їх не примістити біля вашої каюти? Це по-друге.

-Єй по-третє? — спитав містер Трелоні.

— Є, — відказав капітан. — Занадто багато базікають про " вашу таємницю.

— Так, занадто багато, — погодився лікар.

— Скажу вам тільки те, що я сам чув, — вів далі капітан Смоллет. — Кажуть, що у вас є карта якогось острова, що на цій карті хрестиками позначено місця, де заховано скарби, і що острів лежить... — І капітан цілком точно назвав довготу й широту острова.

— Я жодній душі не казав цього! — скрикнув сквайр.

— Але кожен матрос це знає, сер, — заперечив капітан.

— Лівсі, це, мабуть, ви або Гокінс! — знову скрикнув сквайр.

— Тепер уже все одно, хто пробалакався, — відповів лікар. Я помітив, що ні він, ні капітан не дуже повірили протестам містера Трелоні. Та й я теж, бо він таки справді був страшенним базікалом. Але тепер я гадаю, що містер Трелоні казав правду і що команда й без нас знала координати острова.

— Я, джентльмени, — мовив далі капітан, — не знаю, в кого ця карта, але я рішуче вимагаю, щоб її тримали в таємниці навіть від мене й містера Еррова. У противному разі я проситиму вас звільнити мене.

— Розумію, — сказав лікар. — Ви хочете, щоб ми не розголошували справи й розмістили охорону з надійних людей у кормовій частині судна біля складу зброї та пороху. Інакше кажучи, ви боїтеся заколоту.

— Сер, — відповів капітан Смоллет, — я ніяк не хочу образити вас, але заперечую ваше право приписувати мені те, чого я не казав. Жоден капітан, сер, не повинен виходити в море, якщо має достатні підстави для такого твердження. Щодо містера Еррова, то я вважаю його безсумнівно чесною людиною. Те саме можна сказати й про декотрих матросів, наскільки я їх знаю. Але я відповідаю за безпеку корабля і за життя кожної людини на борту. Я бачу, що деякі речі, як на мою думку, робляться не зовсім правильно. Отож, я прошу вас вжити певних запобіжних заходів або звільнити мене. Оце й усе.

— Капітане Смоллете, — почав лікар, усміхаючись, — ви чули коли-небудь байку про гору, яка народила мишу? Пробачте, але я насмілюся сказати, що ви нагадали мені цю байку. Коли ви ввійшли сюди, я ладен був ручитися своєю перукою, що ви мали на думці щось більше, ніж це.

— Ви, лікарю, — сказав капітан, — дуже спостережлива людина. Коли я ввійшов сюди, я мав намір просити про звільнення. Я не думав, що містер Трелоні схоче вислухати бодай одне моє слово.

— Я й не став би слухати! — скрикнув сквайр. — Якби не Лівсі, я послав би вас під три чорти. Але коли я вже вислухав вас, то зроблю так, як ви бажаєте. Тільки тепер я гіршої про вас думки.

— Це вже як вам завгодно, сер, — відповів капітан. — Згодом ви зрозумієте, що я лише виконав свій обов'язок.

Сказавши це, він вийшов.

— Трелоні, — мовив лікар, — проти всіх своїх сподіванок, я пересвідчився, що у вас на борту двоє чесних людей: цей чоловік і Джон Сілвер.

— Щодо Сілвера — згода! — вигукнув сквайр. — Але щодо цього нахабного вигадника, то я вважаю, що він поводиться так, як не личить мужній людині, морякові й тим більше англійцеві.

— Що ж, — сказав лікар, — побачимо.

Коли ми вийшли на палубу, матроси почали вже переносити зброю та порох, приспівуючи своє "Йо-го-го!". Капітан і містер Ерров наглядали за роботою.

Мені дуже сподобалось, як усе на шхуні переобладнали. На кормі, ближче до середини, було упоряджено шість кают, з лівого борту

з'єднаних проходом з камбузом і баком. Спершу ці шість кают призначалися для капітана, Еррова, Ґантера, Джойса, лікаря і сквайра. Потім дві з них віддали мені й Редрутові, а містер Ерров і капітан мали спати в тамбурі над міжпалубним переходом, який так розширили, щоб він цілком міг правити за каюту. Звичайно, вона була трохи занизька, але в ній знайшлося досить місця на два гамаки, тож навіть штурманові наче сподобалось таке розміщення. Можливо, у нього теж були сумніви з приводу команди, але це тільки припущення, бо, як ви невдовзі дізнаєтесь, ми дуже короткий час мали його у своєму товаристві.

Всі ми старанно працювали, переносючи порох та обладнуючи наші каюти, коли нарешті з берега на шхуну дісталися човном останні один-два матроси і разом з ними Довгий Джон.

Кухар вибрався на борт спритно, наче мавпа. Тільки-но побачивши, чим ми заклопотані, він вигукнув:

— Гей, браття! Що це ви робите?

— Переносимо бочки з порохом, Джоне, — відповів котрийсь матрос.

— Навіщо, хай вам чорт! — стривожився Довгий Джон. — Ми ж пропустимо ранковий відплив!

— Це мій наказ! — коротко кинув капітан. — А вам слід зійти вниз, чоловіче. Матросам треба приготувати вечерю.

— Слухаю, сер, — відповів кухар.

І, доторкнувшись рукою до чола, швидко зник у напрямку камбуза.

— Це дуже порядний чоловік, капітане, — зауважив лікар.

— Можливо, сер, — відказав капітан Смоллет. — Обережніше з цим, хлопці, обережніше! — І він підбіг до матросів, які котили бочку з порохом. Потім, помітивши раптом, що я розглядаю щойно встановлену в середній частині палуби обертову гармату, — капітан гримнув на мене:

— Гей, юнго! Гайда звідси до кухаря, хай він дасть тобі роботу!

Майнувши щодуху до камбуза, я ще встиг почути, як він голосно сказав лікареві:

— Я не потерплю мазунчиків у себе на кораблі! Запевняю вас, що відтоді я повністю пристав на думку сквайра і пройнявся до капітана найглибшою зневагою. [50]

Розділ X

Плавання

Цілу ніч ми працювали вкрай напружено, бо треба ж було все залагодити по-новому. Приятелі сквайра — Блендлі та інші — приїздили з берега попрощатися з ним і побажати безпечної подорожі та щасливого повернення. В "Адміралі Бенбові" мені зроду не доводилося бодай уполовину так тяжко напружуватись. Я був утомлений, мов пес, коли передсвітом боцман заграв у ріжок, і команда почала витягати якір. Хоча навіть якби я й удвічі більше втомився, то й тоді не пішов би з палуби. Все було для мене таке нове й цікаве: і уривчасті команди, і пронизливий звук ріжка, і матроси, що кидаються кожен на своє місце у тьмяному світлі корабельних ліхтарів.

— Ану, Тулубе, утни-но пісні! — гукнув хтось із матросів.

— Тої давньої! — підтримав його інший.

— Гаразд, браття! — відказав Довгий Джон, стоячи поблизу з милицею під пахвою, і раптом зтяг ту саму пісню, яку я так добре знав:

П'ятнадцять хлопців на скрині мерця...

А вся команда враз підхопила хором:

Йо-го-го, ще й пляшечка рому!

І за третім "го" матроси дружно налягли на важіль кабестана.

Хоч який я був захоплений цим, мені мимохіть згадався наш старий "Адмірал Бенбов" і навіть почувся в матроському хорі голос покійного капітана. Але незабаром якір було піднято й закріплено на прові, і з нього стала рясно скрапувати вода. Ось і вітрила почали надиматись, а земля й навколишні судна поволі відступили назад. І перш ніж я встиг лягти на койку передімати бодай часину, "Еспаньйола" вирушила в плавання до Острова Скарбів.

Я не збираюся докладно розповідати про нашу подорож. Вона виявилася дуже вдатною. Судно було добротне, команда складалася з тямущих моряків, та й капітан досконало знав свою справу. Але все-таки дорогою до Острова Скарбів сталися дві чи три події, про які варто сказати.

Насамперед містер Ерров показав себе навіть гіршим, ніж побоювався капітан. Він не викликав у матросів поваги, і вони крутили ним як тільки хотіли. Та найгірше було те, що вже через день-два після відплиття він почав з'являтися на палубі з каламутними очима й почервонілими щоками, язик у нього [51] заплітався, були й інші ознаки нетверезого стану. Часто-густо його з ганьбою доводилося відсилати в каюту. Іноді він падав і забивався, іноді просто лежав цілий день, не підводячись із своєї койки. Траплялося, звичайно, що один-два дні він

ходив майже тверезий і тоді більш-менш терпимо виконував свої обов'язки.

Ми ніяк не могли збагнути, звідки він дістає спиртне. Це була загадка для всього корабля. Хоч як ми стежили за ним, але нічого не вдавалося вистежити. Коли ми його прямо запитували про це, він, будучи напідпитку, тільки реготав, а будучи тверезим, урочисто присягався, що все життя нічого не п'є, крім води.

Він мало що був негодящий як штурман, але ще й зле впливав на матросів. Ясно було, що як він не кине пити, то довго не протягне. Тим-то ніхто з нас особливо не здивувався й не зажурився, коли однієї темної буряної ночі він зник з корабля, і ніхто його вже більш не бачив.

— Упав за борт! — сказав капітан. — Ну що ж, джентльмени, це позбавило нас від клопоту забивати його в кайдани.

Оце так ми залишилися без штурмана. Треба було, звичайно, призначити на його місце когось іншого. Боцман Джоб Ендерсон для цього найбільш підходив, і хоч його й далі називали боцманом, він почав виконувати обов'язки штурмана. Містер Трелоні, що багато мандрував по морях, теж добре знався на моряцькій справі, і погожої години він часто стояв на вахті. Досвідченим, вправним — але й хитрим — був стерничий Ізреел Гендс, який при потребі міг виконувати майже будь-яку роботу на судні. Він, між іншим, дуже приятелював з Довгим Джоном Сілвером, а згадавши про нашого кухаря, якого матроси прозвали Тулубом, я не можу не розповісти про нього трохи більше.

Будучи на борту, Джон Сілвер прив'язував свою милицю ремінцем до шиї, щоб мати вільні обидві руки. Цікаво було дивитись, як він, спираючись милицею в переділку і похитуючись у згоді з кожним порухом судна, готував їжу так упевнено, ніби стояв на твердій землі. Ще дивніше було бачити, як він у найбільшу хитавицю проходив палубою. То перебираючи руками мотуз'яні петлі, зумисне для нього підвішені в

найширших місцях (матроси називали їх "сережки Довгоджона"), то спираючись на милицю або волочачи її за собою на ремінці, він так швидко пересувався, що й котрогось здорового міг випередити. Хоча ті матроси, які плавали з ним давніше, дуже шкодували, що він уже підупав на силі.

— Наш Тулуб не абиякий чоловік, — казав мені стерничий. — Замолоду він добре вчився і як схоче, може говорити, [52] мов з книжки читає. А що вже хоробрий він, наш Довгоджон, — лев проти нього ніщо! Я бачив, як раз він зітнувся з чотирма — загриб їх і буць голова об голову — а сам був без зброї!

Вся команда поважала його і навіть слухалася. Сілвер знаходив слушне слово для кожного і кожному вмів прислужитися. Зі мною він був завжди ласкавий і щоразу радів, коли я заходив до нього в камбуз, де було дуже охайно й чисто, посуд аж вилискував, а в кутку висіла клітка з папугою.

— Заходь, Гокінсе, — запрошував звичайно Сілвер, — заходь побалакати з Джоном. Нікому я так не радий, як тобі, синку. Сідай і послухай новини. Ось Кап'тан Флінт — я назвав свого папугу Кап'таном Флінтом на честь славетного пірата, — так ось Кап'тан Флінт пророкує нам щасливу подорож. Правду я кажу, Кап'тане?

Папуга неймовірно швидко починав торохтіти:

— Піастри! Піастри! Піастри! — і так товк доти, аж тебе візьме подив, як то він не захлинеться, або поки Джон не закриє клітки хустиною.

— Оцей птах, — казав він, — прожив уже, мабуть, років з двісті, Гокінсе. Папуги страшенно живучі. І коли хто бачив на своєму віку більше зла, ніж мій папуга, то хіба що сам диявол. Цей папуга плавав з Інглендом, великим кап'таном Інглендом, піратом. Він побував на Мадагаскарі, на Малабарі, в Суринамі, Провіденсі, Порто-Белло*. Він

бачив, як добували золото з потоплених кораблів. Отам він і навчився кричати "піастри", що й не дивно: адже тоді, Гокінсе, видобули триста п'ятдесят тисяч піастрів! Бачив він і як брали на абордаж "Віце-короля Індії" біля Гоа*. А подивись на нього, то наче зовсім пташа... Але ж ти добре понюхав пороху, ге ж, Кап'тане?

— Повертай на інший галс*! — верещав у відповідь папуга.

— О, він у мене красунчик! — мовляв кухар і простягав птахові грудочки цукру з кишені.

Після цього папуга починав товкти дзьобом ґрати клітки й вигукувати найбрутальнішу лайку.

— Бачиш, хлопче, як з дьогтем поведешся, то його й наберешся, — пояснював мені Довгий Джон. — Ця богудухавинна пташина лається, мов сто чортів, але вона не тямить, що каже. Вона б так само лаялась і перед самим капеланом*.

І Джон так поважно підносив руку до чола, що здавався мені найшляхетнішою людиною на світі.

Тим часом сквайр і капітан Смоллет усе ще ставились [53] один до одного дуже холодно. Сквайр навіть не приховував своєї зневаги до капітана, а той і собі ніколи не озивався до сквайра, коли ж мусив відповідати на його запитання, то говорив гостро, стисло й сухо, без жодного зайвого слова. Каштан мусив урешті визнати, що безпідставно ганив команду: вона виявилась досить пристойною, а декотрі матроси засвідчили таку кмітливість, що можна було тільки дивуватись. Що ж до шхуни, то він навіть захоплювався нею.

— Вона слухається стерна, як добра дружина свого чоловіка, сер. Але, — додавав він, — ми ще не повернулись додому, і виправа ця мені однаково не подобається.

На такі слова сквайр обертався до каштана спиною й починав ходити палубою, гордо задерши підборіддя.

— Ще трохи, — приказував він, — і в мене урветься терпець.
Штормова негода, якої ми зазнали, тільки підтвердила

добрі якості нашої "Еспаньйоли". Всі матроси на борту, здавалося, були дуже задоволені, — що й не дивно, бо ж, мабуть, від часів Ноевого ковчега ні на одному судні так не потурали команді, як на нашому. Подвійну порцію грогу хлопцям видавали при першій-ліпшій нагоді, частенько їх пригощали пудингом — наприклад, коли сквайр довідувався про день народження когось із матросів. На палубі завжди стояла відкрита діжка з яблуками, щоб кожен охочий міг поласувати, коли йому заманеться.

— Нічого доброго з цього не вийде, — казав капітан докторові Лівсі.
— Це тільки розбещує команду, ви вже мені повірте.

Проте ця діжка з яблуками, як ви зараз дізнаєтесь, стала нам у пригоді: тільки завдяки їй ми завчасу дізналися про небезпеку й не загинули від рук зрадників.

Ось як це сталося. Ідучи проти пасатного вітру*, ми щораз ближче підпливали до бажаного острова (де саме це було, я не можу сказати), і тепер удень і вночі пильно стежили за обрієм, сподіваючись побачити землю. За розрахунками, нам лишалося плисти щонайбільше одну добу. Цієї ночі або хіба що наступного дня вранці ми мали побачити Острів Скарбів. Море було спокійне, повівав боковий вітерець, прямували ми на південь-південь-захід. "Еспаньйола" розмірено йшла вперед, іноді зариваючись у хвилю бушпритом¹ і розкидаючи фонтани бризок. Вітрила були напнуті, люди на борту мали найкращий настрій, тішачись, що закінчується перша половина нашого плавання.

І ось після заходу сонця, закінчивши роботу, я вже збирався вклататись на свою койку, але нараз мені закортіло з'їсти яблука. Я вибіг на палубу. Вахтові зосереджено [54] дивились уперед, чи не з'явиться там острів. Стерничий, спостерігаючи за вітрилами, легенько насвистував. Крім цього, тишу порушували тільки хвилі, що хлюпотіли обабіч шхуни. Мені довелося залізти в діжку, щоб намацати на дні одне-однісіньке яблуко. Присівши там у темряві, заколисаний плюскотом води й розміреним погойдуванням судна, я мало не заснув. Аж це раптом діжка хитнулася, коли хтось навалився на неї спиною і важко сів на палубу. Я хотів був уже вилізти, як почув, що цей чоловік заговорив. Я впізнав голос Сілвера. І не встиг він промовити й десятка слів, як я поклав собі нізащо в світі не вилазити з діжки. Я скорчився там на дні й прислухався, тремтячи з жаху й цікавості. З цього першого десятка слів я зрозумів, що життя всіх чесних людей на судні залежить тепер тільки від мене.

Розділ XI

Що я почув, сидячи в діжці з-під яблук

— Ні, не я, — казав Сілвер. — Флінт був кап'таном. А я був за старшого матроса, це через свою дерев'янку. Ноги я збувся у тій самій баталії, де старий П'ю збувся своїх баньок. Мені відтяв ногу вчений хірург з коледжу, напханий латиною та всякою такою всячиною. Але його теж опісля повісили в Корсо-Касле, як собаку, сохнути на сонці разом з іншими... То були Робертові люди, і все спричинилося тим, що вони міняли назви своїх суден — то воно тобі "Королівська фортуна", то якимось інакше зветься. А по-моєму, як судно охрестили, так його й треба завше звати. Ми не міняли назви "Кассандри", і вона щасливо довезла нас усіх з Малабару після того, як Інгленд захопив "Віце-короля Індії". Так само було й зі старим "Моржем" Флінтовим, що ввесь просяк кров'ю і мало не тонував од золота.

— Ну ж і молодчага цей Флінт — другого такого й на світі немає! — захоплено вигукнув наймолодший з наших матросів.

— Девіс, кажуть, був незгірший, — відказав Сілвер. — Та я ніколи не плавав з ним — плавав спершу з Інгландом, тоді з Флінтом, оце й усе моє моряцтво. А тепер, можна сказати, я вибрався в море на свою руч. В Інгланда мені перепало дев'ять сотень фунтів, і ще у Флінта дві тисячі. Це непогано, як на простого матроса. І всі грошенята лежать у банку, ще й прибуток дають. Головне тут — не так заробити, як заощадити, ось що я вам скажу... Бо де тепер Інгландові люди? Не знаю. [55]

А Флінтові? Ну, більшість їх на цьому судні, та ще й раді, як їм бодай пудинг перепаде, бо ж декотрі навіть старцювали перед тим. Старий П'ю, втративши зір, а з ним, можна сказати, й сором, тринькав за рік по тисяча двісті фунтів, наче той лорд з парламенту. А де він тепер? Помер і гниє у землі. Але ж останні два роки, хай йому чорт, він пухнув з голоду! Він жебрачив, крав, став горлорізом і все одно жив таки надголодь, хай йому всячина!

— Як так, то нема чого й піратом бути! — озвався молодий матрос.

— Коли хто дурень, то й справді нема чого, — мовив Сілвер. — Хоча тебе це не тичеться: ти хоч і молодий, але метикуватий. Я це зразу прикмітив, тож я розмовлятиму з тобою, як чоловік з чоловіком.

Можете уявити собі моє обурення, коли я почув, як цей пройдисвіт улещує іншого тими самими словами, що й мене! Якби спромога, я б, здається, убив його на місці! Тим часом Сілвер вів далі, не маючи й гадки, що його підслуховують.

— Так воно ведеться з джентльменами фортуни. Життя їхнє нелегке, раз у раз їм загрожує шибениця, зате наїдків і напунків у них донесчочу, як у півнів-перебійців. У плавання вони відходять, маючи хіба сотню мідяків у кишені, а вертаються з сотнями фунтів. Але ті гроші розтринькують на пятику й гульки, і знов у море вирушають майже голяки. От у мене інший звичай. Я складаю свої гроші потроху в різних місцях, аби ні в кого підозри не виникло. Мені, вважаю, вже півста років.

Коли повернуся з цього рейсу, то заживу, як справжній джентльмен. І пора вже, кажеш? Що ж, я й до цього пожив непогано: ніколи не відмовляв собі ні в чому, чого душа жадала, спав м'якенько, їв солодко — тільки в морі бувала часом скрута. А з чого я починав? З простого матроса, як і ти.

— Гаразд, — зауважив його співрозмовник, — але ж тепер плакали усі ваші грошенята. Ви ж не насмілитесь і носа поткнути до Бристоля після цього рейсу!

— А де, по-твоєму, лежать мої гроші? — насмішкувато перепитав Сілвер.

— У Бристолі, в банках та інших таких закладах, — відповів матрос.

— Лежали там, — сказав кухар. — Лежали там, коли ми знімалися з якоря. Але моя стара уже їх усі забрала відти. І "Підзорну Трубу" продала разом з усім манаттям. А сама перебралася на домовлене місце, аби чекати там на мене. Я б сказав тобі, де саме, бо тобі довіряю, та боюся, інші образяться, чом їм не сказав. [56]

— А своїй старій ви довіряєте?

— Джентльмени фортуни, — відказав кухар, — звичайно, не дуже довіряють один одному, і мають на це підстави, далєбі. Але мене обдурити не так легко. Хто спробує підставити мені ніжку, той не довго житиме на одному світі зі старим Джоном. Одні боялися П'ю, інші боялися Флінта. Але мене боявся сам Флінт! Боявся мене, хоч і пишався мною... А у Флінта були ж одчайдухи з одчайдухів — сам диявол не наважився б піти з ними у чисте море. Що ж, я бо не хвалько, і ти сам бачиш, яка в мене товариська натура. Але коли я був за старшого матроса, старі Флінтові пірати слухались мене, мов ягнята. Ого-го, на кораблі старого Джона кожен знав своє місце!

— Правду кажучи, — промовив молодий матрос, — спершу, до цієї розмови, мені ваша справа була зовсім не до смаку, Джоне. Але тепер — ось моя рука, я згоден.

— Ти хоробрий хлопець, та й метикуватий, — відповів Сілвер, так міцно тиснучи руку матросові, що аж діжка гойднулася. — З тебе буде такий знакомитий джентльмен фортуни, якого ще не бачили мої очі.

Тільки тепер я почав розуміти зміст їхніх словечок. "Джентльменами фортуни" вони називали просто піратів, а розмова, що я її підслухав, була прикінцевим актом спокушання чесного матроса, можливо, останнього такого в команді. Невдовзі, однак, мені довелося переконатися в тому, що він не останній — це коли Сілвер тихенько свиснув, і до діжки підсів ще хтось.

— Дік уже пристав, — сказав Сілвер.

— О, я знав, що Дік пристане, — почув я голос стерничого Ізреєла Гендса. — Він не дурень, наш Дік. — Гендс пожував тютюн, сплюнув і мовив далі: — Послухай, Тулубе, я хочу знати одне: скільки ще часу мусимо ми тупцятися без діла? Присяйбі, мені вже до смерті осточортів кап'тан Смоллет! Я хочу жити в кап'танській каюті, хочу їсти їхні маринади, пити їхні вина!

— Ізреєле, — сказав Сілвер, — у тебе ніколи не бувало багато клопок. Але слухати ти можеш, — принаймі вуха в тебе для цього досить довгі. Так ось що я тобі скажу: ти й далі спатимеш у кубрику, працюватимеш скільки треба, не задиратимешся й не пиячитимеш, поки я не подам знаку. Покладись у всьому на мене, синку.

— Та я ж хіба що? — пробурмотів стерничий. — Я тільки запитую — коли? Тільки й того.

— Коли, хай йому чорт! — зірвався Сілвер. — Ну, та гаразд, якщо хочеш знати, я тобі скажу. Якогога пізніше, ось коли! [57]

Ми маємо першорядного моряка кап'тана Смоллета, що веде судно, куди нам треба. Маємо сквайра й лікаря з картою, тільки де ця карта, я не знаю. Та й ти теж не знаєш. Так от, нехай сквайр і лікар знайдуть скарби й допоможуть нам перенести їх на судно, хай їм чорт! А тоді побачимо. Коли б я був певен у таких собачих дітях, як ви, я дозволив би кап'танові Смоллету провезти нас ще й пів зворотного шляху, і тільки тоді почав би діяти.

— Я гадаю, ми й самі непогані моряки, — докинув Дік.

— Непогані матроси, ти хочеш сказати! — гримнув на нього Сілвер. — Ми можемо тримати курс. А хто зможе його правильно прокласти? Ви, джентльмени, всі до одного тут наплутаєте. Коли б моя воля, то я дозволив би кап'танові Смоллету довести нас назад хоча б до пасатів. Тоді нам уже нічого було б боятися хибних розрахунків і що доведеться видавати прісну воду по ложці на день. Але ж я знаю, що ви за одні. Тому я покінчу з ними на острові, тільки-но вони перетягнуть скарби сюди, на судно, хоча й шкода. Та що ж, як ви такі, аби скорше допасти до горілки — це все ваше щастя. Як на правду, то мене аж верне, коли подумаю, що повертатись доведеться з такими типами, як ви.

— Припни язика, Довгоджоне! — скрикнув Ізреєл. — Хто ж тобі перечить?

— Та хіба я мало бачив великих кораблів, що їх обібрали до нитки? І хіба мало отаких молодців, що їх повісили сушитись на сонці? — вигукнув Сілвер. — І все через те, що надто квапились, квапились, квапились. Чуєте ви мене? Я бував у бувальцях на морі й дечого навчився. Коли б ви тільки вміли тримати правильний курс і не лізти на рога, ви б у каретах роз'їжджали. Та де вам! Знаю я вас! Завтра ж намокнете рому — і на шибеницю!

— Всі знають, що в тебе язик підвішений, мов у попа, Джоне. Але ж були й інші, які незгірш за тебе вміли орудувати й кермувати, — сказав Ізреєл. — Проте вони не дерли так носа, бо й самі любили розважитись, і іншим не заважали.

— Це правда, — відповів Сілвер.— Але де вони тепер? Такий був П'ю — і помер жебраком. Флінт теж був такий — і помер від рому в Саванні. Та що там казати, ладні були хлопці, тільки де вони тепер, ось у чім клопіт!

— А все-таки, — поцікавився Дік, — що ми з ними зробимо, коли запопадемо їх?

— Отакого я люблю! — захоплено вигукнув кухар. — Оце діло. А що, по-твоєму, слід зробити? Висадити їх на безлюдний острів? Так робив Інгленд. Чи перерізати, наче свиней? Так робили Флінт і Біллі Боне.

— Біллі знався на цьому, — сказав Ізреєл. — "Мертві не [58] кусаються", — любив примовляти він. Ну а тепер він сам мертвий і може на собі перевірити свої слова. Так, Біллі мав тверду руку на ці справи.

— Атож, — погодився Сілвер, — тверду й нещадну. Але я, прошу мати на увазі, — чоловік лагідний, як справжній джентльмен. Хоча цього разу вже не до жартів. І як треба, то треба, браття. Тож я голосую за смерть. Не хочу я, щоб до мене, коли я сидітиму в парламенті й роз'їжджатиму в кареті, вдерся непроханим гостем, мов біс до ченця, один з тих позивайлів, що там у каюті. А зараз треба чекати, ось що я вам скажу. Та коли наспіє час — діяти безоглядно!

— А ти таки молодець, Джоне! — вигукнув стерничий.

— Скажеш це, Ізреєле, коли побачиш мене в ділі, — відповів Сілвер. — Я вимагаю тільки одного для себе — Трелоні. Я хочу скрутити оцими руками його баранячу голову!.. Діку, — звернувся він раптом до молодого

матроса, — голубе, дістань-но мені з діжки яблуко — промочити горлянку.

Можете собі уявити, як я вжахнувся! Я хотів був вискочити з діжки й тікати чимдуж, але не зміг — так сильно калатало в мене серце й тремтіли ноги. Дік уже підвівся, та хтось його наче зупинив, і почувся голос Гендса:

— Стривай. Якого дідька смоктати цю гніль, Джоне? Дозволь нам краще збігати по ром.

— Діку, — сказав Сілвер, — я тобі довіряю. Тільки май на увазі: я зробив позначку на барильці. Ось тобі ключ. Наточи кухля і катай сюди.

Хоч який я був нажаханий, а все-таки мимоволі згадав у ту мить Еррова й зрозумів, звідки він діставав спиртне, що звело його зі світу.

Тільки-но Дік пішов, Ізреел почав щось тихо говорити на вухо Сілверові. Я розчув лише кілька уривчастих слів, але й цього було досить, бо я виразно вловив суть багатозначного речення: "Ніхто більше не згоден".

Отже, серед команди лишалися ще вірні нам люди!

Коли Дік повернувся, всі троє по черзі сьорбнули з кухля. Один проголосив тост "за щастя", другий — "за старого Флінта", а Сілвер навіть проспівав:

За нас і за щастя! Тримайтесь, хлоп'ята!

За вітер погожий і здобич багату!

У діжці посвітлішало. Глянувши вгору, я побачив, що зійшов місяць і кинув срібне світло на верхівку бізань-щогли та фок-зейль*. І майже в цю саму хвилину пролунав голос вахтового:

— Земля! [59]

Розділ XII

Воєнна рада

На палубі зчинилася метушня. Я чув, як люди вибігали з кают і кубрика. Миттю вислизнувши з діжки, я прошмигнув за фок-зейль, завернув на корму, вийшов на відкриту палубу і, перестрівши там Гантера й доктора Лівсі, разом з ними прибіг на навітряну частину прови.

Тут зібралася вже вся команда. Туман розвіявся майже ту саму хвилину, коли зійшов місяць. На південному заході бовваніли два невеличкі горби за пару миль один від одного, а за ними третій, трохи вищий, оповитий ще смугою туману. Всі три горби здавалися урвистими й стіжкуватими.

Я бачив усе це ніби крізь сон, ще не зовсім отямившись від недавно пережитого страху. Потім я почув голос капітана Смоллета, що віддавав команди. "Еспаньйола" стала крутіше до вітру й почала наблизатись до острова, але так, щоб він залишався трохи на схід від нас.

— А тепер, хлопці, — мовив капітан, коли матроси згорнули вітрила, — скажіть мені, чи бачив хто з вас цю землю раніше?

— Я бачив, сер, — озвався Сілвер. — Я брав тут прісну воду, коли був за кухаря на купецькому судні.

— Здається, стати на якір зручніше з півдня, за отим острівцем? — запитав капітан.

— Так, сер. Його звать Острів Кістяка. Давніш тут було улюблене пристановище піратів, і один матрос у нас на судні знав усі тутешні піратські назви. Оту гору з північного боку вони назвали Фок-щоглою. З півночі на південь, сер, тут стоять три гори: Фок, Грот і Бізань. Але Грот-щоглу* — оту найвищу, повиту імлюю, звичайно звано Підзорною Трубою, бо відти вони стежили за морем, коли стояли тут на якорі й чистили днища своїх суден, — латалися, даруйте, сер, на слові.

— У мене є карта, — сказав капітан. — Гляньте, чи позначено на ній цей острівець.

Очі в Довгого Джона зблиснули від радості, коли він узяв у руки карту. Та я знав, що йому доведеться розчаруватись, бо це була не та карта, яку ми знайшли в скрині Біллі Бонса, а точна її копія з усіма подробицями, позначенням пагорбів і глибин, — але без червоних хрестиків і писаних нотаток. Проте, хоч як йому прикро було, Сілвер стримався й не зрадив себе.

— Так, сер, — сказав він. — Ось він, і накреслений дуже добре. Цікаво, хто б це міг зробити? Адже пірати не досить учені для цього. Ага, осьь й вона, "стоянка кап'тана Кіда"* — як називав її мій товариш-матрос. Тут сильна течія на [60] південь, а потім на північ, уздовж західного берега. Ви цілком слушно, сер, — провадив далі він, — згорнули вітрила й стали під захист острова. В усякому разі, коли ви бажаєте причалити й полагодити та почистити корабель, то ліпшого місця для цього тут не знайдете.

— Дякую, друже, — мовив капітан. — Згодом я ще звернуся до вас за підмогою. А тепер можете йти.

Мене вразило, як спокійно Сілвер виказав своє знайомство з островом, і я, мушу визнати, трохи злякався, коли побачив, що він підходить до мене. Звісно, він не знав, що я підслуховував з діжки їхню

розмову, але мене так жахала його жорстокість, дводушність і владна сила, що я мало не здригнувся, коли він поклав руку мені на плече.

— Ех, — сказав він, — і чудове ж місце цей острів! Чудове місце для такого хлопчини, як ти. Накупаєшся, полазиш по деревах, пополюєш на диких кіз. Та ти й сам стрибатимеш по скелях незгірше за ту козу. Я й сам, далєбі, почуваю себе молодим, як гляну на цей острів, і ладен забути про свою дерев'янку. Люба штука — бути молодим і мати десять пальців на ногах, їй-бо! Коли схочеш поблукати островом, скажи лишень старому Джонові, а він уже подбає про харч тобі на дорогу.

І якнайприятніше поплескавши мене по плечу, він пошкутьльгав убік.

Тим часом капітан Смоллет, сквайр і доктор Лівсі розмовляли про щось на шканцях", і хоч як мене поривало швидше розповісти їм про все, що я довідався, але мені не ставало духу перервати їхню розмову. Поки я шукав слушної нагоди для цього, лікар сам гукнув мене: він забув свою люльку внизу і, будши запеклим курцем, попросив, щоб я приніс її. Наблизившись до нього так, щоб ніхто не міг мене підслухати, я мовив стиха:

— Докторе, я маю щось вам сказати. Зайдіть з капітаном і сквайром до каюти, і під якимсь приводом покличте мене. Є жахливі новини.

Лікар трохи змінився на обличчі, але тут-таки опанував себе.

— Дякую, Джиме. — І додав уголос: — Це все, що я хотів знати, — ніби перед тим запитував мене про щось. Потім він обернувся до сквайра й капітана. І хоч вони розмовляли ще якусь часину цілком спокійно, — ніхто з них не підвищив голосу, не присвиснув, — але я зрозумів, що доктор Лівсі переказав їм моє прохання. Бо невдовзі капітан віддав наказ Джобові Ендерсону викликати всю команду на палубу.

— Хлопці, — звернувся до матросів капітан, — я маю до вас [61] кілька слів. Оця земля, що лежить перед нами, — мета нашого плавання. Містер Трелоні — дуже щедрий джентльмен, як ми всі знаємо. Щойно він запитав мене, чи добре працювала команда дорогою, і я відповів, що кожна людина на судні виконувала свої обов'язки якнайкраще. Отже, містер Трелоні, я і лікар, ми зараз підемо вниз до каюти випити за ваше здоров'я і щастя. А вам сюди подадуть грогу випити за наше здоров'я і щастя. Коли ви хочете знати мою думку, то я скажу, що це дуже мило з боку сквайра. І коли ви гадаєте так само, то пропоную виголосити звісну морську "славу" на честь джентльмена, якому ми це завдячуємо.

Нічого не було дивного в тому, що всі дружно пристали на цю пропозицію. І їхні вигуки були такі гучні та щирі, що я, правду кажучи, сам засумнівався в тому, що ці люди змовлялися перебити всіх нас.

— Тепер "слава" капітанові Смоллету! — вигукнув Довгий Джон, коли перший поклик ущух.

І цього разу хор голосів був не менш однотайний.

Після того троє джентльменів пішли вниз і незабаром прислали посланця сказати, що Джіма Гокінса викликають до каюти.

Увійшовши, я застав їх трьох за столом, а перед ними стояла пляшка іспанського вина й миска з родзинками. Лікар палив, знявши свою перуку й поклавши її на коліна, що було в нього ознакою великого хвилювання. За розчиненим кормовим віконцем — ніч була тепла — видніла на воді позад судна стяга місячного світла.

— Ну, Гокінсе, — звернувся до мене сквайр, — ти мав щось сказати. Кажі.

Я відразу ж переповів їм усю Сілверову розмову, намагаючись зробити це якомога стисліше. Ніхто не перебивав мене, поки я не скінчив; усі троє

навіть не ворухнулися і пильно дивились на мене протягом усієї розповіді.

,

— Сідай, Джіме, — сказав доктор Лівсі.

Вони посадовили мене за стіл, налили склянку вина, дали повну жменю родзинок і всі втрюх, один по одному, вклонившись мені на знак вдячності, випили за моє здоров'я, за моє щастя й хоробрість.

— Отже, ви, капітане, — мовив сквайр, — мали рацію, а я помилявся. Визнаю себе ослом і чекаю ваших наказів.

— Ви не більший осел, ніж я, сер, — відказав капітан. — Мені зроду не траплялася команда, яка готувала б заколот, і щоб людина, яка має очі в лобі, не помітила цього й не вжила застережних заходів. А ось ця команда зуміла мене ошукати, — докинув він. [62]

— Капітане, — сказав лікар, — дозвольте зауважити, що ошукав вас не хто, а Джон Сілвер. А він чоловік непересічний.

— Такому непересічному, як він, тільки й гойдатись на реї*, — пробурмотів капітан. — Але це все пуста балаканина, вона зараз ні до чого. Щодо суті справи, то в мене є деякі міркування, і, з дозволу містера Трелоні, я хотів би викласти їх.

— Ви тут капітан, сер. Слово належить вам, — вельми чемно прорік містер Трелоні.

— По-перше, — почав містер Смоллет, — нам треба продовжити те, що почали, бо відступати ми не можемо. Якщо я натякну про повернення, вони тут-таки збунтуються. По-друге, ми ще маємо час — принаймні до того моменту, як знайдемо скарби. По-третє, серед команди є ще вірні люди. Хоч би там як, а рано чи пізно справа дійде до сутички. Тому я пропоную вибрати, як то мовиться, слушну нагоду й першими напасти на

них, коли "вони найменше цього сподіватимуться. На вашу челядь, містере Трелоні, здається ще можна покластись?

— Як на мене самого, — заявив сквайр.

— Їх троє, — почав лічити капітан, — а з нами — семеро, враховуючи й Гокінса. А на кого можна надіятися з команди?

— Хіба на тих, яких Трелоні наймав до того, як зустрів Сілвера, — сказав лікар.

— Навряд, — заперечив сквайр. — Гендса я теж сам наймав.

— А я довіряв Гендсові, — зізнався капітан.

— Подумати тільки, що всі вони англійці! — вигукнув сквайр. — Далєбі, мене так і пориває висадити корабель у повітря!

— Отже, джентльмени, — вів далі капітан, — можливості в нас невеликі. Ми повинні вичікувати й пильнувати. Згоден, що це не дуже легко. Приємніше було б відразу стятися з ними. Але нічого не вдієш: спочатку ми маємо пересвідчитись, хто лишився вірний нам. Вичікувати погожого вітру й пильнувати — така моя думка.

— Джім тут нам може стати в пригоді, як ніхто, — сказав лікар. — Матроси не криються перед ним, а він хлопець спостережливий.

— Гокінсе, я покладаю на тебе великі надії, — додав сквайр. Мене аж розпач узяв від цих слів: я дуже боявся, що не

справджу їхньої довіри, хоч завдяки щасливому збігові обставин саме мені випало врятувати їм життя. А наразі, хоч би що ми говорили, з двадцяти шести чоловік команди тільки семеро було таких, на кого

можна було звіритись, коли ж не брати до уваги мене, хлопчака, то нас було всього шестеро проти дев'ятнадцятьох.

Частина третя

МОЇ ПРИГОДИ НА БЕРЕЗІ

Розділ XIII

Як почалися мої пригоди на березі

Острів виглядав зовсім інакше, коли наступного ранку я вийшов на палубу. Хоч вітер цілком ущух, за ніч ми досить помітно просунулися вперед і тепер стояли всього за півмилі на південний схід від низького східного берега. Більшу частину поверхні острова покривав сіруватий ліс. Цю одноманітність перетинали в пониззі смужки жовтого піску та ще високі дерева з породи хвойних, що росли поодинці або купками, та все ж загалом острів здавався однобарвним і похмурым. Горби випиналися серед лісу гострим голим скеляччям. Усі вони мали химерні обриси, а особливо Підзорна Труба, що височіла над усіма іншими пагорбами на триста-чотириста футів: схили її були стрімкі, а верхівка зрізана — чисто мов п'єдестал для статуї.

"Еспаньйола" погойдувалася на океанських хвилях, цідячи воду в шпігати*. Напиналися снасті, з боку на бік ходило стерно, і весь вітрильник рипів, стогнав і дриготів, наче фабричний цех. Відчувши, що в мене голова йде обертом, я міцно вчепився за бакштаг*. Я вже звик, коли корабель плів у чистому морі, але коли він стояв на місці та ще й гойдався, мов пляшка, мені робилося млосно, особливо вранці й натщесерце.

Не знаю, що на мене вплинуло, — може ця хитавиця, а може, похмурий вигляд острова з сірими меланхолійними лісами, з голими кам'яними схилами, з прибоєм, що грізно ревів і пінився під крутим

берегом, — але хоч сонце сяяло яскраво й гаряче, хоч морські птахи з пронизливим вереском ловили в морі рибу і хоч кожен на моєму місці радів би, побачивши землю після такого довгого плавання, на серці в мене було тужно, і з першого ж погляду на Острів Скарбів я зненавидів саму думку про нього. [64]

Цього ранку ми мали чимало роботи. Оскільки було цілковите безвітря, довелося спустити шлюпки, протягти шхуну на буксирі тричотири милі, обігнути мис і ввести її у вузьку протоку за Островом Кістяка. Я з власної охоти сів у шлюпку, хоч і не мав там ніякого діла. Сонце пекло нестерпно, і матроси сердито бурчали за працею. Нашою шлюпкою командував Ендерсон, але замість стримувати підлеглих, він сам бурчав ще гірше за них.

— Ну нічого, — сказав він, лайнувшись, — скоро вже буде цьому кінець!

Мені здалося це дуже поганою прикметою. До цього дня матроси охоче й жваво виконували свої обов'язки, та досить було їм побачити острів, як дисципліна враз ослабла.

Довгий Джон весь час стояв біля стерника і підказував, кудю вести корабель. Він знав протоку, як власну долоню, і його зовсім не бентежило, що лот^{4*} показував більшу глибину, ніж позначена була на карті.

— Тут дуже сильний вплив, — сказав Сілвер. — І він поглиблює цей прохід неначе лопатою.

Ми зупинилися на тому місці, яке на карті було позначене якорем, за третину милі від обидвох берегів — головного острова й Острова Кістяка. Дно там було чисте й піщане. Загримів якір, падаючи у воду, і сполохав цілу хмару птаства, що з криком закружляло над лісом. Але за якусь хвилину воно заспокоїлось, і все навкруги знов затихло.

Бухта була добре закрита звідусюди заростями густого лісу, дерева спускалися майже до рівня припливу. На деякій відстані від положистого переважно берега амфітеатром здіймалися пагорби. Дві маленькі річечки, чи, власне, багністі потічки, впадали в протоку, що здавалася тихим ставком. Рослинність біля цих річок мала якесь отруйне яскраво-зелене забарвлення. З корабля ми не могли бачити ні будівлі, ні частоколу в лісі, і якби не карта в нас, можна було б думати, що ми — перші люди, які причалили до цього острова, відколи він піднявся з глибин океану.

Жоден звук, жоден подув вітерця не порушували мертвої тиші, тільки з-за півмилі долинав сюди глухий гул прибою, що розбивався об скелі. У повітрі чувся якийсь особливий, гнилотний запах — дух прілого листя й трухлого дерева. Я помітив, що лікар усе принохується і принохується, наче перед ним було тухле яйце.

— Не знаю, чи є тут скарб, — пробурмотів він, — але ручуся своєю перукою, що пропасниця є.

Поведінка команди, яка непокоїла мене ще на шлюпці, стала зовсім-таки загрозливою, коли ми повернулися на судно. [65]

Матроси вешталися по палубі й про щось тихо перемовлялися. Кожен наказ сприймали невдоволено й похмуро і виконували неохоче. Навіть найнадійніші матроси піддалися цьому настроєві, бо ж нікого не знаходилось, хто осмикнув би товаришів. Назрівав заколот, зависаючи над нами, немов грозова хмара.

Та не тільки ми, прибічники сквайра, помітили небезпеку. Довгий Джон аж переривався, снуючи від гурту до гурту, подаючи слушні поради й власною поведінкою показуючи якнайкращий приклад іншим. Він сам себе перевершував послужливістю й чемністю, для кожного в нього була привітна усмішка. Якщо лунала якась команда, Джон перший біг на своїй дерев'янці виконувати її, весело гукаючи:

— Слухаю, слухаю, сер!

Коли ж робити було нічого, він співав пісні одну за одною, щоб не так впадала в око похмурість матросів.

З усіх зловісних ознак цього тривожного дня найзловіснішою здалась нам саме оця стурбованість Довгого Джона.

Ми зібралися в каюті на раду.

— Сер, — сказав капітан, — якщо я наважусь віддати ще один наказ, весь корабель накинеться на нас. Ви самі бачите, що робиться. Мені відповідають грубощами на кожному кроці. Коли я відповім їм тим самим, спалахне сутичка. А коли я не звертатиму на це уваги, то Сілвер запідозрить, що тут щось не чисто, і гру буде програно. Є тільки одна людина, на яку ми ще можемо розраховувати.

— Хто ж це? — спитав сквайр.

— Сілвер, сер, — відповів капітан. Він занепокоєний не менше, ніж ми, і хоче якось укоськати їх. Назріває бунт, але він хоче, щоб вони не бунтували завчасно. Тому я пропоную дати йому таку можливість. Дозвольмо команді поїхати сьогодні надвечір на берег. Якщо вони поїдуть усі, — що ж, ми захопимо судно. Якщо ніхто з них не поїде — ми замкнемося в каюті й нехай Бог боронить правих. Якщо ж на берег поїде тільки частина команди, то, повірте, Сілвер привезе їх назад слухняними, як ягнята.

На тому й погодились. Усім певним людям дали набиті пістолі; коли ми відкрили наші плани Гантерові, Джойсові й Редрутові, вони були, на наш подив, не дуже вражені й сприйняли новину досить спокійно. Після цього капітан вийшов на палубу і звернувся до команди.

— Сьогодні, хлопці, — сказав він, — був у нас важкий день, і всі ми страшенно потомилися. Тож гадаю, що прогулянка на берег нікому не зашкодить. Шлюпки ще на воді. Отже, [66] сідайте і їдьте на берег, хто хоче. За півгодини до заходу сонця я дам сигнал з гармати.

Либонь, ці простаки уявляли собі, що знайдуть скарб, тільки-но зійшовши на берег. Похмурість їхня відразу де й поділася, вони так Дружно загукали "слава", що аж луна озвалася між пагорбами, а птаство з криком знову знялося в повітря.

Капітан слушно зробив, що тут-таки зійшов униз і залишив Сілвера самого залагодити з від'їздом. Та й чи міг він повестись інакше? Якби він zostався на палубі, то не зміг би вдавати й далі, ніби нічого не знає і не розуміє.

Все було ясно, як день. Сілвер був тепер капітаном, і заколотницька команда слухала тільки його. А чесні матроси — незабаром виявилось, що на борту все-таки знайшлися такі, — були не дуже тямущі. Найімовірніше, що призвідці затуманили голови всім матросам, тільки кому більше, а кому менше — декотрі, самі по собі й непогані хлопці, не хотіли заходити надто далеко. Одна річ — неслухняність і лінощі, і зовсім інша — захопити силою судно й забити кількох невинних людей.

Кінець кінцем у команді домовилися. Шестеро матросів лишалися на судні, а решта тринадцятеро, включаючи й Сілвера, почали сідати в шлюпки.

Саме тоді я й наважився на перший свій відчайдушний вчинок, який вельми багато допоміг нашому порятункові. Ясно було, що захопити корабель нам не пощастить, оскільки Сілвер залишив на ньому шістьох чоловік. І так само ясно було, що як їх тільки шестеро, моя допомога нашим на судні не потрібна. Отож я вирішив поїхати на берег. Ту ж мить я переліз через борт і скрутився калачиком на прові найближчої шлюпки, яка саме відчалювала.

Ніхто не звернув на мене уваги, тільки передній весляр озвався:

— Це ти, Джіме? Тримай голову нижче!

Але Сілвер — він сидів у другій шлюпці — пильним оком скинув на нашого човна й гукнув до мене, щоб пересвідчитись, чи це справді я. Отоді я й пошкодував, що поїхав.

Матроси веслували щосили, змагаючись на швидкість. Наша шлюпка відпливла перша, а що вона була легша і веслярі в ній підібралися кращі, то ми набагато випередили суперників. Як тільки прова нашого човна врізалася в берег між деревами, я вхопився за гілля навислого дерева і, вискочивши на пісок, швидко зник у хащах. Сілвер та його товариші лишилися ззаду ярдів на сто.

— Джіме! Джіме! — долинули до мене його погуки. [67]

Але я, звісно, не озвався, наче то Й не до мене. Де пригинцем, де напролом через кущі, я щодуху гнав уперед, аж поки зовсім захекався.

Розділ XIV

Перший удар

Я був дуже задоволений, що пощастило втекти від Довгого Джона: відразу на душі мені повеселіло, і я почав зацікавлено розглядати нову для мене землю.

Пройшовши крізь мокровину, порослу верболозом, очеретом і якимись невідомими мені болотяними деревами, я потім вийшов на пагористу піщану місцину з милю завдовжки, де росли поодинокі сосни й чимало кривулястих дерев, що скидались на дуб зростом, але блідавим кольором листя нагадували вербу. Десь далеко видніла двоголова гора, обидва дивні скелясті шпилі якої виблискували на сонці.

Уперше в житті пізнав я радість дослідника невідомих країв. Острів був безлюдний. Матроси, що припливли зі мною на шлюпці, лишилися далеко позаду, і я міг зустріти тут хіба тільки диких звірів та птахів. Обережно пробирався я між деревами, раз у раз натрапляючи на якісь не знані мені квітучі рослини. Час від часу я бачив змій — одна з них підвела голову з прискалка й засичала на мене з таким фурканням, як від дзиґи. Мені й на думку не спало, що це смертельно небезпечна гримучка.

Нарешті я потрапив у хащу схожих на дуби невисоких дерев — пізніше я довідався, що їх називають вічнозеленими дубами. Вони росли на піску, наче кущі терну, мали чудно покручене гілля й густе листя, подібне до стріхи. Ці зарості ставали густішими й вищими в міру того, як спускалися з піщаного схилу до широкого, вкритого очеретом болота, що через нього струменіла до затоки одна з тих річечок. Під гарячим сонцем багнище парувало, і обриси Підзорної Труби мріли в легкій імлі.

Раптом в оситняку почувся шерех. Крячучи, злетіла дика качка, за нею друга, і незабаром величезна зграя птахів галасливо знялася над болотом і закружляла в повітрі. Я відразу зрозумів, що хтось із нашої шхуни бреде через болото. І не помилився: невдовзі я почув звіддалеки голос, що, наближаючись, ставав усе виразнішим.

Страшенно перелякавшись, я кинувся під захист густого листя найближчого вічнозеленого дуба і принишк там, наче миша. [68]

Другий голос щось відповів. Тоді знову почувся перший голос, і я впізнав його: це був голос Сілвера. Він говорив про щось довго й гаряче, і тільки зрідка його перебивав супутник. Розмова, очевидно, була серйозна й дуже гостра, але слів розчути я не міг.

Нарешті вони обидва замовкли і, мабуть, сіли, бо я не чув їхньої ходи, та й птахи, заспокоївшись, знову почали спускатись на болото.

І раптом я відчув, що недбало ставлюся до своєї справи: коли вже мені стало розуму піти на такий нерозважливий вчинок, як подорож на острів разом з цими палисвітами, то я повинен бодай підслухати їхню нараду! Мій прямий обов'язок — скрастися до них якнайближче й сховатися серед густого листя приземкуватих дерев.

Де саме сиділи розмовники, я міг визначити досить точно — як з їхніх голосів, так і з кружляння сполоханих птахів у них над головами.

Плазом — повільно, але вперто — я посувався вперед. Нарешті, підвівши голову й глянувши в прогалину між листям, я побачив на зеленій галявинці коло болота Джона Сілвера і одного матроса. Вони стояли під деревами один проти одного й жваво розмовляли.

їх палом палило сонце. Сілвер кинув на землю свою трикутку, і на його зверненому до співбесідника широкому й гладкому обличчі, яке лисніло від поту, відбивалося майже благання.

— Братчику, — казав він, — та це ж тим, що я тебе дуже шаную, ну як ти цього не втямиш? Та коли б я не любив тебе всією душею, хіба ж став би тебе застерігати? Все готове, і ти вже нічого тут не зміниш. Коли я й кажу тобі про це, то тільки тим, що хочу врятувати твою шкуру. Коли б хоч один з цих горлорізів довідався, про що я балакаю з тобою, Томе, — як ти гадаєш, що мені було б за те?

— Сілвере, — озвався матрос, і я помітив, що обличчя йому пашіло, а голос звучав хрипко й тремтів, мов натягнутий трос, — Сілвере, ти вже в літах, і маєш сором... принаймні, така про тебе думка... В тебе є гроші, яких нема у більшості моряків. І ти ж не боягуз, оскільки я знаю. То невже ж ти можеш злигатися з цією негіддю? Та ні, цього не може бути! Присягаюсь Богом, я б радше дав відрубати собі руку!

Раптом якийсь галас перервав йому мову. Я побачив одного чесного моряка в нашій команді — і саме в цю мить почув про другого такого

самого. Здалека від болота пролунав гнівний пронизливий крик людини, потім ще один і трохи пізніше — несамовитий протяглий зойк. Луна в скелях Підзорної Труби [69] повторила його кілька разів. Зграї болотяних птахів знову злетіли й галасливою хмарою закружляли вгорі, затьмарюючи небо. Довго ще цей передсмертний зойк бринів у моїх вухах, хоч навколо знову настала мертва тиша, яку порушувало тільки лопотіння пташиних крил та далекий гуркіт прибою. Том здригнувся, мов підстрожений кінь, але Сілвер навіть оком не змигнув. Він стояв нерухомо, спираючись на милицю і стежачи за своїм співрозмовником, як готова до стрибка змія.

— Джоне! — сказав моряк, простягаючи до нього руку.

— Геть руки! — гаркнув Сілвер, відстрибнувши вбік так прудко й спритно, мов натренований гімнаст.

— Гаразд, Джоне Сілвере, я заберу руки геть, коли ти цього хочеш, — відповів матрос. — Та це тільки твоє нечисте сумління страхає тебе. Але, заради всього святого, скажи мені, що там сталося?

— Що сталося? — перепитав Сілвер, посміхаючись недоброю посмішкою, але й насторожено; його очі на широкому обличчі здавалися не більшими за вістря голок і блискучими, як скляні скалки. — Що сталося? О, це, мабуть, Елен.

Цю мить бідолашний Том виявив себе справжнім героєм.

— Елен! — вигукнув він. — Пухом йому земля, чесному морякові! А ти, Джоне Сілвере... Ти довго був моїм товаришем, але більше ти мені не товариш. Може, й доведеться мені померти, як собаці, але я не зраджу свій обов'язок. Адже це ти вбив Елена, ге ж? То вбий і мене, коли можеш! Але знай, що я зневажаю тебе.

З цими словами хоробрий моряк обернувся до кухаря спиною і рушив до берега. Та йому не судилося відійти далеко. Джон скрикнув, вчепився однією рукою за гілку дерева, другою вихопив з-під пахви свою милицю і щосили пошпурив у Тома. Милиця із свистом пролетіла в повітрі й ударила матроса гострим кінцем межі плечі. Том скинув угору руки, хекнув і упав.

Чи його серйозно поранило, чи ні — ніхто вже не дізнається. Удар був такий сильний, що міг перебити йому хребта. Але Довгий Джон не дав Томові прийти до пам'яті. Без милиці, на одній нозі, він спритно, як мавпа, скочив на нього й двічі втопив ножа по саму колодку в беззахисне тіло. Зі своєї схованки я чув, як тяжко дихав убивця, завдаючи ударів.

Я не знаю, що, власне, означає, знепритомніти. Але пригадую, що тоді все закрутилося в мене перед очима, як у тумані. І Сілвер, і птахи, й вершина Підзорної Труби — все вихором замигтіло, захиталось і попливло, а у вухах залунали дзвони й гул якихось далеких голосів. [70]

Коли я отямився, милиця була вже в мерзотника під пахвою, а трикутка на голові. Перед ним на землі лежало нерухоме тіло, але вбивця, не звертаючи на нього ніякісінької уваги, спокійно витирав жмутком трави свого закривавленого ножа.

Ніщо навколо не змінилося. Сонце все так само нещадно пекло повите опарами болото й високий шпиль гори, і не йнялося віри, що тільки мить тому на моїх очах сталося вбивство й трагічно увірвалося людське життя.

Аж це Джон засунув у кишеню руку, витяг свистка й кілька разів переливчасто свиснув. Посвист розкотився далеко навсебіч у гарячому повітрі. Я, звичайно, не знав, що означає цей сигнал, але всі мої страхи знову прокинулись. Сюди прийдуть люди! Мене помітять! Вони вже забили двох чесних хлопців з команди, і хто зна, чи не жде й мене така сама доля, як Елена й Тома?

Не гаючи більше ні хвилини, я обережно виповз із чагарнику й гайнув у ліс, де дерева росли не так густо. Тікаючи, я чув, як старий пірат перегукувався зі своїми товаришами, і ця небезпека ніби додавала мені сил. Ледве вибравшись із хащів, я побіг так швидко, як зроду не бігав, — не вважаючи куди біжу, аби тільки далі від убивць. Страх мій усе наростав і нарешті перетворився в якесь божевілля.

Бо ж і справді, становище моє було просто безвихідне. Хіба я насмілюсь, коли вистрелить гармата, сісти в шлюпку разом з цими душогубами, руки яких у людській крові? Хіба перший-ліпший з них, побачивши мене, не скрутить мені шию, мов куликові? Хіба сама моя відсутність не довела їм, що я їх остерігаюся, а отже, про все здогадуюсь? "Усьому кінець, — подумав я. — Прощавай, "Еспаньоло", прощавайте, сквайре, докторе й капітане! Мені лишається тільки померти — або від голоду, або від рук бунтівників".

Тим часом я біг усе далі, не помічаючи місцевості, і незабаром опинився біля підніжжя невисокого пагорба з двома шпилями. В цій частині острова вічнозелені дуби росли вже вільніш і своїм розміром та виглядом скидалися не на чагарник, а на звичайні дерева. Зрідка між ними височіли самітні велетні сосни, що сягали в небо на п'ятдесят, а то й на сімдесят футів. Повітря тут було свіжіше, ніж там унизу, біля болота.

Але цю мить новий переляк прикував до землі мої ноги й змусив серце завмерти.

Розділ XV

Людина з острова

З крутого укусу дощем посипалися дрібні камінці, шурхітливо підстрибуючи між деревами. Я мимохіть озирнувся в той бік і побачив щось темне й волохате, що вмить сховалося за стовбуром сосни. Що то

було — ведмідь, людина чи мавпа — я не встиг розгледіти. З жаху перед цією новою небезпекою я застиг на місці.

Отже, обидва шляхи мені перетято. На березі мене ждуть убивці, а в лісі чатує це дике створіння. Але, не вагаючись ні хвилини, я віддав перевагу відомій небезпеці перед невідомою. Навіть Сілвер почав здаватись мені не таким страшним, як ця невідома лісова потвора, тим-то я завернув назад і, раз по раз оглядаючись, побіг у напрямі до шлюпок.

Однак дивна істота з'явилася знову; оббігши збоку, вона опинилась поперед мене. Я був дуже стомлений, та коли б і не це, все одно не міг би змагатись на швидкість з таким супротивником. Це страхіття перебігало від стовбура до стовбура так прудко, як олень, тримаючись весь час на двох ногах, мов людина, хоч і згиналося майже навпіл. Проте — це таки була людина, я в цьому більше не сумнівався.

Мені згадалось усе, що я чув про людоджерів, і я вже ладен був загукати на допомогу. Але думка, що переді мною все-таки людина, нехай і дика, стримала мене, а страх перед Сілвером знов побільшав. Я зупинився, обмірковуючи, як би його втекти, і раптом згадав про свого пістоля. Коли я впевнився, що маю захист, у серці в мене ожила мужність, і я рішуче подався назустріч дикому островикові.

Він уже причаївся за іншим деревом і стежив за мною. Побачивши, що я прямую в його бік, він вийшов з-за стовбура і ступив крок до мене. Потім завагався, трохи позадкував і враз бухнув навколішки й благально простяг вперед руки, чим страшенно мене здивував і вразив.

Я знову зупинився.

— Хто ви такий? — запитав я.

— Бен Ґан, — відповів він хрипким і скреготливим голосом, що нагадував іржавий замок. — Я бідолашний Бен Ґан. Я вже три роки не балакав з жодною християнською душею.

Тепер я побачив, що він був такої ж білої раси, як і я, і навіть мав досить приємні риси обличчя. Тільки шкіра його так засмалилась на сонці, що аж губи в нього почорніли, а ясні очі надзвичайно гостро проступали на темному обличчі. Він був обідранцем з обідранців. Одяг його складався з [72] парусинового лахміття та решток матроської роби; це руб'я трималося купи завдяки цілій системі всіляких застібок, мідних ґудзиків, паличок і петель з просмоленого мотузка. Єдиною тривкою річчю з усього його обладунку був черес з мідною пряжкою.

— Три роки! — вигукнув я. — Ваше судно зазнало аварії?

— Ні, братику, — відповів він. — Мене тут висадили.

Я чув про цю жахливу кару в піратів: провинного висаджували на якийсь безлюдний далекий острів і кидали там напризволяще, давши рушницю й трохи пороху.

— Висадили три роки тому, — провадив він далі. — І живу я відтоді, годуючись козлятиною, ягодами та устрицями. Хоч би куди людину закинуло, скажу я тобі, скрізь вона дасть собі раду. Але, братику, серце моє стужило за християнською їжею. Може, у тебе є шматочок сиру з собою, га? Нема? Скільки довгих ночей снівся мені сир — підсмажений, на скибочці хліба... Прокидався, а його нема.

— Якщо я тільки потраплю назад на судно, — відказав йому я, — ви матимете отакенну голову сиру!

Увесь цей час він обмацував мою куртку, погладжував мені руки, розглядав мої черевики й радів, наче дитина, що бачить подібну до себе

істоту. Але почувши останні мої слова, островик зиркнув на мене трохи сполохано.

— Кажеш, якщо потрапиш назад на судно? — повторив він за мною.
— А хто ж тобі може завадити?

— Та вже ж не ви, звичайно, — відповів я.

— Атож, братику! — скрикнув він. — Слухай, а як тебе звати?

— Джім, — сказав я йому.

— Джім, Джім... — вимовив він раз і другий, вочевидь дуже задоволений. — Знаєш, Джіме, жив я давніше так, що сором і казати. Ось, приміром, дивлячись на мене, хіба ти можеш повірити, що в мене була доброчестива мати? — поспитав він.

— Це таки справді важкувато... — погодився я.

— А отже, таки вона була дуже доброчестива, — провадив він. — І я ріс чемним хлопчиком, що міг відторохтіти цілого катехізиса навіть без зупинки. А ось тепер, бач, до чого дійшло — хоч почалося це, ще коли я малим бігав гратись у мідяки на могильних плитах. Атож, почалося з цього — мати моя, доброчестива жінка, перестерігала, що воно добром не кінчиться, і таки вийшло по її слову! Але само провидіння закинуло мене сюди. В самоті на цьому острові я передумав усе й навернувся до благочестя. Тепер мене вже не звабиш ромом, хоча від чарчини на щастя я й не відмовлюся, коли [73] буде нагода... Я тепер вирішив стати чесною людиною, і мене з цього не зіб'єш. А ще, Джіме, — він озирнувся на всі боки і стишив голос до шепоту: — Я тепер — багатій!

Цю мить мені стало ясно, що бідолаха збожеволів у своїй самотності. Певно, ця думка відбилася на моєму обличчі, бо, глянувши на мене, він гарячково повторив:

— Багатій! Багатій! Послухай, Джіме, я й тебе виведу в люди! Ох, Джіме, ти благословлятимеш свою зорю за те, що перший спіткав мене!
— Та раптом лице йому спохмурніло, він стис мені руку й застережливо підніс вказівного пальця. — Скажи мені правду, Джіме. Це не Флінтів корабель?

Мене враз осяяла думка: це ж він може бути нам спільником! І я поспішив відповісти йому:

— Ні, це не Флінтів корабель. Флінт помер. Але я скажу вам правду, як уже зайшла про це мова: у нас на борту є кілька чоловік з його команди. І це — велике лихо для всіх нас.

— Але ж там нема... людини... на одній нозі? — насилу видушив він із себе.

— Сілвера? — перепитав я.

— Атож, Сілвера, — підтвердив він. — Це його ім'я.

— Він у нас за кухаря. І перший заводіяка.

Бен Ган усе ще тримав мене за руку і при цих словах мало не скрутив її.

— Якщо тебе підіслав Довгий Джон, — сказав він, — то мені капець, я це знаю. Але чи ти уявляєш, де ти сам опинився?

Водномить я зважив, що мені робити, і замість відповіді розповів йому про всю нашу подорож і про те, в якому важкому становищі ми опинилися. Він вислухав усе це з жадібною цікавістю і, коли я закінчив, погладив мене по голові.

— Ти добрий хлопак, Джіме, — сказав він. — Але зараз ви всі зав'язані мертвим вузлом, далєбі. Що ж, ти можеш здатися на Бена Ґана — Бен Ґан знає, що робити. А як ти гадаєш, чи добре поставиться сквайр до того, хто допоможе йому виплутатися з такої біди?

Я сказав йому, що сквайр — найзичливіша людина у світі.

— Воно-то, може, й так, — відказав Бен Ґан, — але я не збираюся просити в нього лакейської лівреї чи посади брамника. Мене це не приваблює, Джіме. Я хочу знати інше: чи згодиться він дати мені хоча б тисячу фунтів з тих грошей, які, можна сказати, й без того мої?

— Певно, що згодиться, — сказав я. — Кожному матросові припадає своя пайка.

-1 він одвезе мене на батьківщину? — спитав Бен, пильно вдивляючись у моє обличчя. [74]

— Аякже! — вигукнув я. — Сквайр — справжній джентльмен. До того ж, коли ми здихаємось цих розбишак, ваша поміч на судні нам дуже знадобиться.

— Отже, — сказав він, — ти так гадаєш. І зітхнув з неабиякою полегкістю.

— А тепер ось що я тобі скажу, — провадив він далі. — Ось що я тобі скажу, і ні слова більше. Я був матросом у Флінта, коли він закопував скарби — він і ще шестеро здорових моряків. Вони пробули на березі майже тиждень, а ми залишалися на старому "Моржі". Аж це одного дня почули ми сигнал з берега й тоді побачили шлюпку, в якій сидів сам-один флінт, і голова в нього була зав'язана синім шарфом. Сонце саме сходило, і Флінт був блідий, як смерть. Але він був живий, а решта шестеро були вбиті... Вбиті й закопані на острові. Як він упорав їх, ніхто з нас на судні так і не дізнався. Чи в них там була бійка, чи вбивство, чи

нагла смерть, та він один здолав шістьох!.. Біллі Боне був тоді за штурмана, а Довгий Джон за старшого матроса. І вони спитали його, де сховано скарби. "Чого ж, — сказав він їм, — можете зійти на берег, коли хочете, і пошукати, де вони. Але, хай мене грім поб'є, коли судно чекатиме на вас!" Отак він їм сказав, той Флінт. А за три роки я вже плавав на іншому судні. І знову ми побачили цей острів. "Хлопці, — кажу я, — тут Флінт закопав свої скарби. Пристаньмо до берега та пошукаймо їх". Капітанові це не сподобалося, але всі матроси були за мною, і ми зійшли на берег. Дванадцять днів ми шукали, і з кожним днем вони дивились на мене все лютіше, а тоді одного ранку всі матроси вернулися на судно. А мені сказали: "Ти, Бенджаміне, залишайся тут. Ось тобі мушкет, лопата й кайло... Залишайся собі й шукай Флінтові гроші".

Звідтоді, Джіме, я вже три роки живу тут і ні разу не бачив християнських харчів. Ти тільки глянь на мене, глянь! Чи ж схожий я на шибайголову-матроса? Ні, кажеш? Бо я ж таки справді не був ним ніколи, атож.

Сказавши це, він якось дивно підморгнув і боляче вщипнув мене за руку.

— Отак і скажи своєму сквайрові, Джіме: Бен і не був ніколи схожий на шибайголову-матроса, — провадив він далі. — І ще скажи, що Бен три роки жив сам на острові, день і ніч, у погоду й негоду, і часом, може, думав про молитву (так і скажи), і часом, може, згадував свою стареньку матір, дай Боже, щоб вона була жива (так і скажи), але здебільша бідолашний Ґан (так і скажи йому), здебільша він заклопотаний був іншою справою. І, кажучи це, вщипни його отак, як я. [75]

І він знову з дуже втаємниченим виглядом ущипнув мене.

— А тоді, — мовив він далі, — тоді скажи йому таке: Ґан — чесний чоловік (так і скажи), і він радше покладеться на вродженого

джентльмена — а так, так, — ніж на тих джентльменів фортуни, до яких колись належав і сам.

— Гаразд, — сказав я. — Але я не дуже второпав, що ви мені товкмачили. Та це однак ні до чого, бо ж хтозна, як мені дістатись на судно.

— Атож, це таки заморока, — погодився він. — Та в мене є човен, якого я зробив сам власноруч. Його сховано під білою скелею. Як не буде іншого способу, можна спробувати ним, коли смеркне... Тс-с!.. — скрикнув він раптом. — Що це таке?

Над островом лунко проgrimів гарматний постріл, хоч до заходу сонця лишалася ще година чи й дві.

— Вони почали бій! — вигукнув я. — За мною!

І я прожогом гайнув до стоянки шхуни, забувши всі свої страхи. Обіч мене легко й швидко біг островик у саморобних взувачках із козячої шкури.

— Ліворуч, ліворуч, — проказував Бен Ґан. — Бери ліворуч, братику Джіме! Ближче до дерев! Отут я вперше забив козу. Тепер кози сюдою не сходять, а тримаються гір, тому що бояться Бенджаміна Ґана... Ага! Ось і кладовище! Бачиш могили? Я часом приходив сюди, коли мені здавалося, що неділя, і молився. Звісно, це тобі не каплиця, але все-таки тут якось урочистіше. Хоч я був сам-один, без капелана, без Біблії, без хоругов...

Отак, на бігу, він усе торочив, хоч не мав від мене жодної відповіді, та й не сподівався її.

Після гарматного пострілу довший час було тихо, а тоді почувся випал з рушниць.

Потім запала тиша, і я побачив, як попереду над лісом, десь так за чверть милі від нас замайорів британський прапор.

Частина четверта

ЧАСТОКІЛ

Розділ XVI

Далі розповідь веде лікар: Як було покинуто судно

Приблизно о пів на другу годину дня, або, кажучи по-моряцькому, коли пробило три склянки, від "Еспаньйоли" до берега відчалили дві шлюпки. Капітан, сквайр і я обговорювали в каюті, що нам робити. Якби хоч легкий вітерець, ми напали б несподівано на шістьох заколотників, які лишалися на судні, знялися б з якоря і вийшли в море. Але стояв цілковитий штиль. Та ще мало того — прийшов Гантер і повідомив, що Джім Гокінс сів у човна й разом з матросами поїхав на острів.

Ми, звичайно, не мали сумніву щодо Джіма Гокінса, але стривожилися за його життя. Знаючи настрій команди, важко було сподіватись, що ми побачимо його знову. Ми поспішили на палубу. Від спеки повиступала пузирями смола в пазах. У повітрі стояв такий гнилотний сморід, що мене мало не занудило. Якщо де й тхнуло пропасницею і дизентерією, то саме в цій відворотній протоці. Шестеро пройдисвітів насуплено сиділи під вітрилом на баці. Дві причалені шлюпки видно було на березі коло гирла якоїсь річки, і в кожній вартував матрос. Один з них насвистував "Ліллібулуро".

Не маючи сили чекати далі, ми вирішили, що я з Гантером поїду невеличким човном на розвідини.

Шлюпки були праворуч від корабля. А ми з Гантером рушили прямо до того місця, де на карті було позначено частокіл. Помітивши нас,

матроси, що стерегли шлюпки, очевидно, щось запідозрили.

"Ліллібулєро" урвалось, і вони стали сперечатись, мабуть, вирішуючи, як бути. Якби вони повідомили Сілвера, все могло б розгорнутись інакше, та, очевидно, у них були вказівки нізащо не відходити від шлюпок, бо вони заспокоїлись, і один з матросів знову засвистів "Ліллібулєро". Берег у цьому місці трохи вигинався в море, і я навмисно кермував так, щоб ми змогли непомітно причалити за цим виступом. Ледве ми наблизились до берега, як я вискочив з човна й щодуху лобіг у напрямку частоколу, підклавши під капелюх для захисту від сонця шовкову хустину і тримаючи наготові набиті пістолі.

Не пробігши й ста ярдів, я опинився перед суцільною огорожею із паль. Ось як виглядала та місцина: майже на вершині пагорба було джерело чистої води, а біля нього стояла добряча рублена будівля чоловік на сорок із стрільницями в усіх стінах. Навколо було розчищено широку ділянку, огорожену частоколом у шість футів заввишки, без будь-якої хвіртки чи іншого входу. Повалити той частокіл далось б хіба тривалими зусиллями, а сховатися за ним від тих, хто сидів би в блокгаузі, було неможливо. Засівши в захистку будівлі, обложені могли розстрілювати нападників, як куріпок. Маючи добрих вартових, — щоб не бути заскоченими зненацька, — і достатній запас провіанту, звідси можна відбивати напад цілого полку.

Особливо мене втішив струмок. Хоч у каюті на "Еспаньйолі" в нас було вдосталь і зброї, і амуніції, і харчів, і добрих вин, але ми там не мали води. Я роздумував над усім цим, коли нараз розлігся над островом передсмертний людський зойк. Хоч мені не дивина була насильницька смерть, бо я служив під рукою його світлості герцога Кемберлендського і сам був поранений під Фонтенуа, проте серце моє боляче стиснулося. "Загинув Джим Гокінс", — саме так я спершу подумав.

Не дурно я був старим вояком, та ще й лікарем. У нашій справі не можна длатися. Я враз усе зміркував, хутко вернувся на берег і скочив у човника.

На щастя, Гантер веслував чудово. Човник наш помчав стрілою, і незабаром я вернувся на борт шхуни.

Звичайно, мої друзі були дуже схвильовані. Сквайр сидів білий мов крейда: добра душа, він з гіркотою думав про те, на яку небезпеку наразив усіх нас. Один із шістьох матросів, що лишилися на судні, почував себе теж, очевидно, не краще.

— Цей хлопець, — сказав каштан Смоллет, кивнувши в його бік, — ще не бував у таких тарапатах. Він, докторе, мало не зімлів, коли почув цей крик. Ще трохи, і він приєднається до нас.

Я розповів каштанові про свій план, і ми обміркували подробиці його виконання.

Старого Редрута ми поставили в проході між каютою і баком, озброївши трьома-чотирма набитими мушкетами та ще давши матрац для захисту. Гантер підвів човна до кормового віконця, і ми з Джойсом заходилися вантажити туди порох, мушкети, сухарі, солонину. Потім опустили в нього барильце з бренді й мою дорогоцінну медичну валізку.

Тим часом сквайр з капітаном вийшли на палубу. Капітан покликав стерничого, який лишився за старшого серед матросів на борту, і сказав:

— Містере Гендсе, нас тут двоє, і в кожного по два набиті пістолі. Того з вас, хто подасть хоч який сигнал, буде вбито на місці.

Бунтівники спершу сторопіли, а потім, порадившись, кинулися всі як один униз, розраховуючи, очевидно, через носову частину судна напасти на нас із тилу. Наскочивши у вузькому проході на Редрута з мушкетами, вони завернули назад, і чиясь голова вистромилась із люка на палубу.

— Униз, собако! — крикнув капітан.

Голова зникла; після цього всі шестеро, перелякавшись, десь поховалися й припишкли.

На цей час наша маленька шлюпка була навантажена вже, по самісінькі облявки. Ми з Джойсом спустились і собі в неї через кормове віконце і щодуху погнали до острова.

Наша друга поїздка дуже збентежила двох матросів на березі. "Ліллібулєро" знов урвалось, і перш ніж ми встигли обминути виступ берега, один з них вискочив з шлюпки і щез у глибині острова. Спочатку я хотів змінити свій план і потопити їхні шлюпки, але побоявся, що Сілвер зі своєю зграєю може бути поблизу і що ми втратимо все, погнавшись за двома зайцями.

Незабаром ми причалили до берега в тому місці, де й раніше, і розвантажили човна. Завдавши на плечі скільки могли, ми донесли наші припаси до укріплення і перекинули їх через частокіл. Потім, залишивши там для охорони Джойса — самого, але зате з шістьма мушкетами, — ми з Гантером повернули до шлюпки й знову навантажились. У такий спосіб, працюючи без перепочинку, ми перетягли весь наш вантаж. Джойс і Гантер засіли у блокгаузі, а я, веслюючи щосили, поплив назад до "Еспаньйоли".

Те, що ми ризикнули ще раз навантажити човна, не було таким уже ризиком, як може здатись. Наші вороги переважали нас числом, це безперечно, але ми були краще озброєні. Ніхто з бунтівників на березі не мав мушкета, а поки вони підійшли б до нас на відстань пострілу з пістоля, ми встигли б застрелити принаймні шістьох із них.

Сквайр чекав мене біля кормового віконця і був уже значно бадьоріший. Він спритно спіймав кінець мотузки, що я кинув, і закріпив його. Ми знову почали хутко завантажувати човна солониною, порохом, сухарями, взяли також по одному мушкету й кортику для мене, сквайра, Редрута й капітана. Решту зброї та пороху викинули за борт на глибину

двох з половиною сажнів; крізь прозору воду видно було, як на чистому піщаному дні виблискує осяяна сонцем сталь.

Саме тоді почався відплив, і шхуна обернулася навколо якоря. Біля шлюпок на березі залунали голоси. Хоча це й свідчило, що Джойсові й Гантеру нічого поки що не загрожує, бо вони далі на сході, але все-таки нагадало нам, щоб ми не барилися.

Редрут залишив свого поста в проході й теж скочив до човна, якого ми тепер підігнали так, щоб легше було зійти капітанові Смоллету.

— Гей, хлопці! — гукнув він до матросів на шхуні. — Ви чуєте мене?

З баку ніхто не озвався.

— Слухай, Ейбрегеме Грею, я до тебе кажу! Знову мовчанка.

— Грею, — трохи голосніше гукнув містер Смоллет, — я покидаю судно і наказую тобі йти за твоїм капітаном. Я знаю, що ти чесний хлопець, та й інші не такі вже погані, як хочуть здаватись. Ось у мене годинник у руці. Ти маєш тридцять секунд, щоб приєднатись до мене.

Пауза.

— Та йди вже, хлопче! — вів далі капітан. — Не марнуй часу. Кожна мить загайки загрожує смертю мені й цим шановним джентльменам.

Внизу зчинився якийсь гамір, почувись удари, і на палубу вискочив Ейбрегем Грей — шока в нього була порізана ножем. Він підбіг до капітана, мов собака на посвист свого хазяїна.

— Я з вами, сер, — сказав він.

Миттю скочили вони обидва в човна, і ми відчалили. Отже, з корабля ми вибралися щасливо, але до захистку за частоколом ще не дісталися.

Розділ XVII

Розповідь веде лікар: Останній переїзд човном

Цей наш п'ятий переїзд дуже відрізнявся від усіх інших. По-перше, маленька шлюпка була страшенно перевантажена. П'ятеро дорослих чоловіків, та до того ж троє з них — Трелоні, Редрут і капітан — були понад шість футів на зріст, — що вже саме перевершувало можливості такого човника. А додайте ще порох, солонину, мішки з сухарями. Не дивно, що корма ледь виднілася над хвилями, і ми кілька разів зачерпували воду. Мої штани й поли каптана зовсім змокли, тільки-но ми відпливли на сотню ярдів.

Капітан наказав нам перемістити вантаж інакше, і шлюпка пішла рівніше. І все-таки ми остерігалися навіть сильно дихнути, щоб не завадити човнові.

По-друге, при відпливі сильна течія гнала воду з протоки на захід, а тоді на південь, у море, через той вузький прохід, що ним уранці пройшла шхуна. Навіть брижі були небезпечні для нашого перевантаженого човника; та ще гірше було те, що течія відносила нас убік від того місця за виступом берега, куди ми мали причалити. Якби ми не справилися з течією, то мусили б пристати саме біля двох шлюпок, де щохвилини могли з'явитися пірати.

— Несила провадити човна на частокіл, сер, — сказав я капітанові. Я стернував, а він з Редрутом веслували, бо були найменше втомлені. — Течія стягує нас убік. Чи не могли б ви налягти на весла?

— Ні. Бо шлюпка зачерпне води, — відповів капітан. — Держіть, сер, прямо проти течії. Держіть якомога, будь ласка, аж поки ляжемо на наш курс.

Я помітив, що течія відносить нас на захід. Тоді я скерував шлюпку на схід, майже під прямим кутом до того курсу, яким слід було прямувати.

— Так ми ніколи не дістанемось берега, — сказав я.

— Це єдиний правильний курс, якого ми повинні триматись, — відказав капітан. — Треба йти проти течії. Бачите, сер, — провадив він далі, — якщо човна знесе в підвітряний бік, хто зна, де ми зможемо висісти на берег, не кажучи вже про те, що пірати зможуть напасти на нас. А якщо протримаємось, течія незабаром ослабне, і тоді легше буде завернути до берега.

— Течія вже й так слабне, сер, — зауважив Грей, що сидів на переді човна. — Можна трохи попустити стерно.

— Спасибі, голубе, — озвався я на ці слова так, ніби між нами не було ніяких непорозумінь: ми всі за мовчазною згодою поклали собі поводитися з ним, як зі своєю людиною.

Раптом капітан знову заговорив, і голос його наче трохи змінився.

— Гармата! — вигукнув він.

— У мене вже була така думка, — відповів я, гадаючи, що він каже про можливість гарматного обстрілу нашого форту. — Вони не зможуть перевезти гармату на берег, а якби навіть і змогли, їм не протягти її крізь хащі. [81]

— А ви огляньтесь-но, докторе, — перебив мене капітан. Поспішаючи, ми зовсім забули про гармату на судні: на

наш жах, п'ятеро бунтівників вовтузилися тепер біля неї, стягуючи "куртку", як називали вони просмолений брезентовий чохол на гарматі. Я пригадав, що на борту залишилися і ядра та порох для гармати і що злостивцям досить одного удару сокири, щоб добути їх зі складу.

— Ізреел був каноніром у Флінта, — хрипко промовив Ґрей. Нехтуючи небезпеку, я скерував човна до того місця, де

ми мали причалити. На цей час ми вийшли з основного плину течії, і вже не треба було аж так дуже налягати на весла, щоб наблизитись до берега. Погано було тільки те, що ми опинилися бортом до "Еспаньйоли", через що нас легко було обстрілювати.

Я не тільки бачив, але навіть чув, як цей червонопикий пияк Ізреел Гендс із гуркотом котив палубою ядро.

— Хто серед нас найкращий стрілець? — запитав капітан.

— Містер Трелоні, а то хто ж, — відповів я.

— Містере Трелоні, чи не підстрелите ви одного з тих пройдисвітів, сер? Коли можна, то Гендса, — сказав капітан.

Трелоні був холодний, мов сталь. Він перевірів, чи набито мушкета.

— Тільки обережніш, сер, — гукнув капітан, — щоб не перекинути шлюпку! А ви всі пильуйте рівноваги, поки він стрілятиме.

Сквайр підвів мушкета, веслярі перестали веслувати, і ми трохи перехилилися на протилежний бік, урівноважуючи човна. Все обійшлося так добре, що ми не зачерпнули ні краплини води.

Тим часом розбишаки вже повернули гармату в наш бік і Гендс, стоячи з пробійником біля жерла, був дуже зручною мішенню. Проте нам не пощастило: ту саму мить, коли Трелоні пальнув, Гендс нахилився, і куля, свиснувши в нього над головою, поцілила його товариша.

На зойк пораненого відгукнулися не тільки голоси зі шхуни, а й багато голосів з берега. Обернувшись у той бік, я побачив піратів, що вибігали з лісу й сідали в шлюпки.

— Зараз вони відчелять, сер, — сказав я капітанові.

— Наддайте ходу! — вигукнув він. — Тепер треба рятувати себе, а не шлюпку. Якщо ми не доберемось до берега, все пропало.

— Відчалоє тільки одна шлюпка, сер, — докинув я. — Матроси з другої, мабуть, побігли берегом, щоб перейняти нас.

— Вони добре захекаються, поки добіжать, — зауважив [82] каштан. — Чого варт моряк на землі, ви знаєте. Цих я не боюся. Мене непокоїть гармата з ядрами. Нас із неї запросто поцілити. Вона така, що стріляє без промаху. Скажете, сквайре, коли побачите запалений гніт: ми тоді крутнем убік-. Просувалися ми досить швидко, як на такий перевантажений човен, і майже не зачерпували води. Нам лишалося не більш як тридцять-сорок разів махнути веслами, щоб досягти піщаної обмілини під деревами, оголеної після відпливу. Піратської шлюпки ми тепер могли не боятись: за виступом берега нас уже було не видно з неї. Той самий відплив, що раніше так заважав нам плисти, зараз, навпаки, був на заваді нашим ворогам. Єдину небезпеку для нас становила гармата.

— Добре було б зняти ще одного з їхніх, — сказав капітан. Але було ясно, що гармата вистрелить неодмінно. Матроси

на судні не звертали ніякої уваги на свого пораненого товариша, хоч він був живий і навіть силкувався відповзти вбік.

— Стріляють! — скрикнув сквайр.

— Стоп! — луною відгукнувся капітан.

Він і Редрут з такою силою затримали хід човна, аж корма занурилась у воду. Сквайр попередив нас вчасно. Гримнув гарматний постріл, той самий, що його почув Джим, — гук від сквайрового пострілу до нього не долинув. Ніхто з нас не помітив, куди впало ядро, але мені здалося, що воно просвистіло над нашими головами і що вихор, який воно зняло, і спричинив нам лихо.

Та хоч би там як, а після гарматного пострілу човен наш, почавши від корми, поволі пішов під воду. Ми з капітаном щасливо стали на дно один проти одного — глибина тут була всього три фути. А решта троє беркицьнулися головою вниз і повиринали, відпльовуючись і відсапуючись.

Зрештою, нічого страшного не трапилося: ніхто з нас не загинув, і всі ми дісталися берега. Але загинули всі наші припаси, а ще гірше було те, що з п'яти наших мушкетів не підмокли тільки два — мій (його я інстинктивно підняв над головою, коли стрибав у воду) і капітанів: як у людини завбачливої, він у капітана висів за плечима замком догори. Інші три мушкети пірнули під воду разом із човном.

До всього того з лісу, вже зовсім недалеко від нас, почулися людські голоси. Нам загрожувало, що й так опинившись у скрутному становищі, ми можемо бути відрізнаними від блокгаузу. І ще ми побоювалися, чи зможуть Гантер і Джойс відбитись від шести піратів. Щодо Гантера, правду кажучи, ми були спокійні, але Джойс нас непокоїв: з нього був догідливий і чесний служник, він міг добре чистити вбрання, але на вояка не дуже надавався. З такими оце думками в голові ми поквапливо

дісталися вбхід до берега, кинувши напризволяще свою бідолашну шлюпку з доброю половиною нашого пороху й харчів.

Розділ XVIII

Розповідь веде лікар: Кінець боїв першого дня

Щосили бігли ми через ліс, який відділяв нас від форту і з кожним нашим кроком голоси піратів лунали все ближче й ближче. Незабаром ми почули тупіт їхніх ніг і тріскотіння гілок, коли вони продиралися крізь хащі.

Я зрозумів, що нас чекає неабияка сутичка, і оглянув свого мушкета.

— Капітане, — сказав я, — Трелоні стріляє без промаху. Дайте йому свою рушницю, бо його підмокла.

Вони обмінялися рушницями, і Трелоні, мовчазний і спокійний, як і з самого початку подій, на хвилину зупинився, щоб перевірити набій у капітановій рушниці. Саме тоді я помітив, що Грей не має зброї, і дав йому свого кортика. Ми радо побачили, як він поплював на руку, насупив брови й вимахнув кортиком, розтинаючи повітря. З усього було видно, що наш новий товариш не осоромиться.

Пробігши ще кроків сорок, ми дісталися узлісся й побачили частокіл просто перед себе. Ми опинились якраз посередині його південного боку. І майже цю саму хвилину семеро бунтівників з боцманом Джобом Ендерсоном на чолі галасуючи вискочили з заростей біля південно-західного рогу частоколу.

Побачивши нас, вони розгублено зупинились. Ми скористалися з цього й вистрелили — не тільки я та сквайр, а й Гантер і Джойс із блокгаузу. Чотири постріли гримнули, може, безладно, але своє зробили: один пірат упав, решта поспіхом чкурнули до лісу.

Знову набивши мушкети, ми прокралися вздовж частоколу, щоб глянути на підстреленого ворога. Він був мертвий: куля влучила в саме серце.

Ми не встигли навіть зрадіти нашому успіхові, коли з кущів пролунав пістольний постріл, над вухом моїм свиснула куля, і бідолашний Том Редрут поточився й упав на землю. Сквайр і я, — ми відповіли на постріл, але стріляти нам довелося навмання, і, очевидно, то була даремна витрата пороху. Знову набивши рушниці, ми підбігли до бідолахи Тома.
[84]

Капітан і Грей уже схилилися над ним. Я з півпогляду побачив, що справа безнадійна.

Мабуть, те, що ми так енергійно відбили їхній напад, налякало піратів, і вони знову відступили, бо ми без усяких перешкод змогли перетягти нещасного старого доглядача дичини через частокіл і занести до блокгаузу.

Бідолаха тільки стогнав і спливав кров'ю. Він нічому не дивувався, ні на що не скаржився, не виявляв ніякого страху і навіть ні на що не нарікав від самого початку наших пригод аж до цієї хвилини, коли ми поклали його вмирати в блокгаузі. Він, мов троянець, один стримував ворогів у проході на шхуні, прикриваючись самим матрацом. Усі накази він виконував мовчки, покірливо й сумлінно. Він був старший за кожного з нас принаймні років на двадцять. І ось тепер цей неговіркий старий і вірний служник помирав у нас на очах.

Сквайр упав перед ним навколішки, цілуючи йому руки і плачучи, мов дитина.

— Я вмираю, докторе? — спитав Том.

— Томе, друже, — сказав я, — скоро ти повернешся додому.

— Перше я хотів би розквитатися з ними за той постріл, — відказав він.

— Томе, — промовив сквайр, — скажи, чи прощаєш ти мене?

— Хіба ж мені годилося б це робити, коли йдеться про мого пана, сквайре? — відповів служник. — А втім, хай буде так. Амінь!

Кілька хвилин він лежав, не озиваючись, а тоді попросив, щоб хтось прочитав молитву.

— Такий уже звичай, сер, — додав він вибачливим тоном. І невдовзі, не мовивши більш ні слова, одійшов у вічність.

Тим часом капітан, в якого, як я давно помітив, кишені й пазуха аж дуже так віддимались, понавитягав звідти купу найрізноманітніших речей: британський прапор, Біблію, моток шворки, перо, чорнило, корабельний журнал і кілька фунтів тютюну. Він розшукав ошкурену соснову жердину й за допомогою Гантера встановив над блокгаузом у тому місці, де перехрещувалися колоди. Потім виліз на дах і власноруч прив'язав до жердини й розправив цього прапора.

Це, очевидно, дуже втішило його. Злізши вниз, він заходився перелічувати й сортувати припаси, наче не мав ніякого іншого клопоту. Але роблячи це, він іноді поглядав на Тома, а коли той помер, підійшов і шанобливо покритив його другим прапором.

— Не беріть це так дуже до серця, сер, — сказав він, потискуючи руку сквайрові. — Він загинув, виконуючи свій обов'язок, а хіба може бути краща смерть? Можливо, з погляду теології я щось і не так кажу, але це правда. [85]

Потім він одвів мене вбік і спитав:

— Докторе Лівсі, через скільки тижнів ви і сквайр чекаєте на прибуття другого корабля?

Я відповів йому, що тут ідеться не про тижні, а про місяці. Тільки в тому разі, якщо ми не повернемося до кінця серпня, Блендлі пошле нам на допомогу корабель. Але не раніше, хоч і не пізніше.

— Тож і підрахуйте, коли він буде тут, — докінчив я.

— Ну, сер, — сказав капітан, чухаючи потилицю, — за таких обставин доведеться скрутнувати, навіть коли нам сприятиме доля.

— Що ви цим хочете сказати? — поцікавився я.

— Дуже шкода, сер, що ми втратили наш другий вантаж. Ось що я хочу сказати, — відповів він. — Пороху й куль у нас досить, але харчів мало, украй мало, докторе Лівсі. Так що, може, навіть і краще, що ми позбулися зайвого їдця.

І він показав на небіжчика, вкритого прапором. В цю мить високо над дахом блокгаузу з ревом і свистом пролетіло ядро, впавши десь оддалік у лісі.

— Ого! — сказав капітан. — Почали бомбардувати! Та вам же ненадовго вистачить пороху, голуб'ята!

Але вдруге вони поцілили краще. Ядро перелетіло через частокіл і впало біля блокгаузу, здійнявши хмару піску, хоч і не заподіяло ніякої шкоди.

— Капітане, — сказав сквайр, — будівлі зі шхуни зовсім не видно. Мабуть, вони ціляють у прапор. То чи не розумніше було б спустити його?

— Спустити прапор? — обурився капітан. — Ні, сер. Я цього не зроблю.

І як тільки вимовив він ці слова, ми, здається, всі погодилися з ним. Ішлося бо не тільки про честь і гордість моряка — це був і тактично влучний хід: цим прапором ми показували своїм ворогам, що не боїмося їхньої канонади.

Бомбардування тривало весь вечір. Одне ядро перелітало, інше не долітало або ж тільки збивало пісок біля огорожі. Піратам доводилося ціляться високо, а тому ядра втрачали силу й заривалися в сипкий пісок. А уламки ядер майже ніякої шкоди нам не завдавали, хоч один з них попав у дах, а другий пробив підлогу. Тому ми незабаром звикли до канонади і звертали на неї уваги не більш, ніж на тріскотню цвіркуна.

— В усій цій історії є й дещо путнє, — зауважив капітан. — Як видно, у лісі перед нами зараз нема жодної людської істоти. Відплив посилюється, і наші припаси, мабуть, уже показалися з-під води. Отже, викликаю охочих піти по солонину.

Ґрей і Гантер найперші зохотилися. Добре озброївшись, [86] вони перелізли через частокіл, однак із солониною їм не поталанило. Бунтівники були хоробріші, ніж ми гадали, або ж покладали більше сподіванок на канонірську вправність Ізреела Гендса. Так чи так, але четверо чи п'ятеро з них витягували з води наші припаси і вбрід переносили до шлюпки, яка стояла поблизу. Один з матросів увесь час веслував, щоб течія не віднесла шлюпку.

Сілвер стояв на кормі й командував. І кожен з них був тепер озброєний мушкетом, що їх вони видобули з якоїсь схованки на острові.

Каштан сів на колоді й почав занотовувати в корабельному журналі: "Александр Смоллет — капітан, Девід Лівсі — корабельний лікар, Ейбрегем Ґрей — тесля, Джон Трелоні — власник корабля, Джон Гантер і

Річард Джойс — челядники власника корабля, люди сухопутні, — оце й усі, хто не зрадив свій обов'язок. Сьогодні вони зійшли на берег, взявши з собою припасів щонайбільше на десять днів, і піднесли британський прапор над блокгаузом на Острові Скарбів. Томаса Редрута, служника кораблевласника, теж людину сухопутну, вбили бунтівники. Джім Гокінс, юнга..."

Саме цю хвилину я задумався про долю бідолашного Джіма Гокінса.

Аж це з глибини острова пролунав голос.

— Хтось гукає до нас, — мовив Гантер, що стояв на варті.

— Докторе! Капітане! Сквайре! Агов, Гантере, це ви? — почули ми чийсь голос.

Я підбіг до дверей і побачив Джіма Гокінса: живий і здоровий, він перелазив через частокіл.

Розділ XIX

Знову розповідає Джім Гокінс: Залога в блокгаузі

Тільки-но побачивши британський прапор, Бен Ган зупинився, схопив мене за руку й присів.

— Ну, — сказав він, — там твої друзі. Це річ певна.

— Але куди ймовірніше, що те заколотники, — відповів я.

— Нізащо в світі! — вигукнув він. — На цьому безлюдному острові, де не буває нікого, крім джен'льменів фортуни, Сілвер підняв би піратського прапора, — будь певний. Ні, це твої друзі. Тут була сутичка, і твої друзі,

мабуть, перемогли. Вони засіли в старому зрубі, що колись дуже давно спорудив Флінт. О, що за головань був цей Флінт! Крім рому, ніщо не [87] могло збити його з ніг. І нікого він не боявся, тільки Сілвера. Сілвер — то такий хитрюга!

— Ну, гаразд, — сказав я, — може, й справді там мої друзі. То тим швидше треба прилучитись до них.

— Ні, братику, — почав заперечувати Бен, — стривай. Ти добрий хлопчак, коли я не помиляюсь, але все-таки ти тільки хлопчак, та й годі. А Бен Ґан — битий жак. Ніяким ромом не заманиш мене туди, куди ти йдеш... Я мушу перше сам побачити твого родовитого джен'льмена, і хай він дасть мені слово честі. А ти не забудь мої слова. Тільки такому можна довіритись — так йому і скажи, — хто й виглядом своїм справляє шляхетне враження, і, кажучи це, вщипни його отак.

І він утретє вщипнув мене все з тим самим хитруватим виглядом.

— А коли матимете потребу в Бен-Ґановій допомозі, то ти, Джіме, знаєш, де його знайти. На тому самому місці, де ти знайшов його сьогодні. І той, хто прийде, хай тримає білу хусточку в руці. І хай він прийде сам-один. Ти так і скажи: "Бен Ґан, — скажи, — має на це свої причини".

— Гаразд, — відповів я. — Здається, я зрозумів вас. Ви хочете щось запропонувати, і вам треба побачити сквайра або лікаря. І знайти вас можна там, де я знайшов вас сьогодні. Це все?

— А коли мене можна знайти — тебе не цікавить? — додав він. — Ну, хай буде в проміжок від полудня до шести склянок.

— Добре, — відповів я. — Тепер уже я можу йти?

— Але ти не забудеш? — тривожно перепитав він. — І так і скажеш: "Хто справляє шляхетне враження" і що є на це "свої причини", це головне — ми повинні чесно домовитись один з одним. А тепер можеш іти, Джіме, — сказав він, усе ще не відпускаючи моєї руки. — Слухай, Джіме, а коли ти зустрінеш Сілвера, то не викажеш йому Бена Ґана? Не викажеш? Навіть коли тебе почнуть випитувати? Кажеш —ні? Ну, а якщо пірати отаборяться на березі, Джіме, то чи не варт зробити так, щоб у декого з них жінки до ранку повдовіли?

Нараз його мову увірвав гуркіт гарматного пострілу. Ядро, з ревом пролетівши між деревами, зарилося в пісок ярдів за сто від нас. Ми обидва чимдуж розбіглися в різні боки.

Гарматний обстріл тривав цілу годину, коли ядра одне за одним пролітали через ліс. Я перебігав від одного захистку до іншого, і все мені здавалося, що ці страшні ядра летять просто на мене. Потім я трохи звик до стрілянини, але все не важився підійти до частоколу, круг якого найчастіше падали ядра. Зробивши великий гак на схід, я вийшов у надбережну смугу лісу. [88]

Сонце вже зайшло, морський бриз завивав у верхів'ях дерев і покривав брижами сіру поверхню бухти. Відплив оголив широкі піщані відмілини, а повітря після денної спеки зробилося таке холодне, що мене й крізь куртку стало проймає дрожем.

"Еспаньйола" стояла на якорі на тому самому місці, але тепер над нею маяв "Веселий Роджер" — чорний піратський прапор. Коли я дивився, на борту шхуни саме зблиснув червонястий вогник, і над островом лунко прогрімів ще один гарматний постріл, а в повітрі просвистіло ще одне ядро. На тому канонада й скінчилася.

Деякий час я лежав у кущах і стежив за метушнею піратів після гарматної атаки. Кілька чоловік рубали щось сокирами на піску навпроти частоколу. Пізніше я з'ясував, що то вони трощили нашого нещасного

човника. Далі біля гирла річки між дерев палало велике вогнище, а від берега до шхуни й назад безупинно сновигала шлюпка. Матроси, вранці такі похмурі, тепер, веслючи, галасували й сміялися, наче діти. З їхніх голосів було знати, що вони встигли покуштувати рому.

Нарешті я зважився йти до форту. Я був далеченько від нього, на низькій піщаній косі, що замикала бухту зі сходу й у відплив сполучалася з Островом Кістяка. Підвівшись, я побачив трохи далі за косою серед низького чагарнику самотню скелю, досить високу й напрочуд білу. У мене промайнула думка, що це і є та сама біла скеля, про яку казав Бен Ґан, і що коли мені тепер занадобиться човен, я знатиму, де його знайти.

Потім я подався скраєм лісу, аж поки дійшов до частоколу з того боку, що від моря, і невдовзі мене дуже радо зустріли друзі.

Розповівши їм про свої пригоди, я почав оглядати блокгауз. Стіни, дах, підлога— все було складено з необтесаної соснини, підлога де-не-де підіймалася на фут чи півтора над землею. До дверей вів ґанок, під яким дзюрчав невеличкий струмок, що стікав у штучний басейн, трохи чудний на вигляд: то був корабельний чавунний казан з вибитим дном, закопаний у пісок "по самісіньку ватерлінію", як висловився капітан. Усередині будівлі було порожньо; тільки в одному кутку стояла якась подобизна вимуруваного коминка та поруч іржава залізна жарівня.

Всі дерева на схилах горба всередині частоколу вирубали, коли споруджувано будинок. Пеньки свідчили, що тут загинула чудова ділянка лісу. Верхній шар ґрунту на місці вирубу змили дощі, оголивши чистий пісок. Тільки там, де [89] струмок витікав з казана, видніли латки моху, папороть і низенькі стелюхи. За частоколом одразу — занадто близько, що заважало обороні форту — починався густий високий ліс. З боку суходолу ліс був сосновий, а з боку моря сосни росли впереміж з вічнозеленими дубами.

Пронизливий вечірній бриз, про який я вже згадував, віяв у всі шпарини незграбної будівлі й покривав підлогу дрібним піском. Той пісок засипав нам очі, хрумтів на зубах, попадав до нашої їжі, вирував у джерелі на дні казана, мов крупа в кулеші, коли починає закипати. Квадратна дірка в даху правила за димар, але дим погано виходив крізь неї і хмарою розповзався по всьому приміщенні, примушуючи нас кахикати й виїдаючи нам очі.

До того всього Ґрей, наш новий товариш, сидів з перев'язаним обличчям, бо його ж поранили в щоку, коли перебігав до нас від заколотників, а старий Том Редрут, досі не похований, лежав біля стіни, захололий і заляклий, покритий британським прапором.

Якби нам дозволили сидіти без діла, ми б скоро занепали на дусі, але капітан Смоллет був не такий чоловік, щоб марнувати час. Він скликав нас усіх і розподілив на дві вахти. До однієї потрапили лікар, Ґрей і я, а до другої — сквайр, Гантер і Джойс. І хоч усі ми були дуже втомлені, капітан двох послав у ліс по дрова, а двом іншим звелів копати могилу для Редрута. Лікареві приділили бути за кухаря, мене поставили на варті біля дверей, а сам капітан походжав від одного до іншого, підтримуючи кожного на дусі й підсобляючи при потребі.

Час від часу лікар підходив до дверей трохи подихати свіжим повітрям і дати відпочити почервонілим від диму очам. При цій нагоді він перекидався зі мною кількома словами.

— Цей Смоллет, — сказав він раз, — кращий за мене чоловік. А коли вже я це визнав, то воно щось важить, Джіме.

Іншим разом він трохи помовчав, а тоді, схиливши голову набік, уважно подивився на мене.

— А цей Бен Ґан — що він за один? — спитав він.

— Не знаю, сер, — відповів я. — Я не дуже певний, чи він сповна розуму.

— Якщо є хоч невеликий сумнів, значить, він не сповна розуму, — сказав лікар. — Людина, яка три роки прожила самотою на безлюдному острові, не може бути нормальною, як-от я чи ти, Джіме. Така вже людська натура. Ти наче казав, що йому дуже хотілося сиру?

— Так, сер, — відповів я, — сиру.

— Тож бачиш, Джіме, — сказав лікар, — як воно часом [90] добре, коли хтось ласун. Ти, мабуть, бачив мою тавлінку? Але ж ти ніколи не бачив, щоб я нюхав з неї. А це тому, що в тавлінці в мене не табака, а кусень пармезану — поживного італійського сиру. Цей сир ми віддамо Бенові Ґану!

Перед вечерею ми поховали старого Тома в піску і кілька хвилин постояли на вітрі біля його могили, поскидавши шапки.

З лісу натягали цілу купу ломаччя, але капітан був незадоволений і сказав нам, що наступного дня доведеться працювати жвавіше. Потім кожен з нас з'їв свою порцію солонини, запивши її склянкою гарячого грогу, після чого сквайр, лікар і капітан зібралися в кутку на нараду.

Здається, вони не могли надумати нічого доброго, бо ж харчів було так мало, що голод нас здолає задовго до того, як прибуде підмога. Вирішено було, що єдина наша надія — це перебити якомога більше піратів і змусити їх або здатись, або відпливти на "Еспаньйолі" в чисте море. З дев'ятнадцятьох їх уже лишилося тільки п'ятнадцятеро, причому двоє з них поранені, а один принаймні — той, що був біля гармати — або дуже серйозно поранений, або ж помер. Ми поклали собі підстрелювати піратів при кожній слушній нагоді і якомога дбайливіш берегти своїх людей. Крім того, у нас були ще два надійних спільники: ром і підсоння.

Вплив першого з них уже позначався: до пізньої ночі ми чули з берега, хоч були за півмилі звідти, п'яницькі вигуки й пісні. А щодо другого, то лікар "ручався своєю перукою", що не мине й тижня, як половина піратів захворіє на пропасницю, бо вони отаборилися біля болота і не мають ліків.

— Отже, — додав він, — коли вони нас усіх не перестріляють у ближчому часі, то залюбки повернуться на шхуну. Судно таки чогось варте: вони завжди можуть знову вдатися до піратського свого ремесла.

— Це перший у моєму житті корабель, що я мушу втратити, — зауважив капітан Смоллет.

Того вечора я був смертельно втомлений, як ви можете собі уявити, та все-таки довго крутився з боку на бік, поки заснув. Зате спав мов убитий.

Всі давно вже повставали, поснідали і встигли принести дров чи не половину того, що вчора наносили, коли я раптом прокинувся від несподіваного галасу й крику.

— Білий прапор! — крикнув хтось. А потім почувся здивований вигук:
[91]

— Сам Сілвер!

Я скочив на ноги і, протираючи на бігу очі, кинувся до стрільниці в стіні.

Розділ XX

Сілвер-парламентер

І справді, за частоколом зупинилося двоє чоловік. Один з них розмахував білою ганчіркою, а другий — і то саме Сілвер, — спокійно стояв поруч.

Ще тільки розвиднювалося, і ранок був найхолодніший з усіх, що я їх пам'ятаю. Холод проймав мене аж до кісток. Небо над нами було ясне й безхмарне, верхів'я дерев рожевіли від сонця. Але Сілвер і його супутник стояли ще в тіні, по коліна прикриті білястими нічними випарами, що виповзали з болота. Холод і ці випари — ось у чому полягали недобрі прикмети острова. Цей острів — вологе й нездорове місце, тут лютує пропасниця.

— Не виходьте! — сказав капітан. — Ручуся, що це якийсь підступ. — І потім гукнув піратам: — Хто йде? Стій, а то стрілятиму!

— Білий прапор! — крикнув Сілвер.

Капітан стояв на ґанку, але так, щоб не наразитись на зрадницьку кулю. Обернувшись до нас, він наказав:

— Лікарева вахта — до стрільниць! Докторе Лівсі, займіть північну стіну, будь ласка, Джим — східну, Ґрей — західну. Решті вартувати внизу й набивати мушкети. Жвавіше, хлопці! І будьте пильні!

Тоді він знову звернувся до заколотників:

— Чого ви хочете з цим білим прапором? Відповів йому не Сілвер, а другий пірат.

— Кап'тан Сілвер, сер, запрошує вас приїхати на шхуну й укласти перемир'я! — прокричав він.

— "Кап'тан Сілвер"? Я не знаю такого. Хто він? — гукнув капітан. І додав стиха: — Бачте! Вже капітан! Швидко вислужився!

Довгий Джон відповів тепер сам:

— Це я, сер. Наші бідолашні хлоп'ята обрали мене за кап'тана після вашого дезертирства, сер. — На слові "дезертирство" він особливо наголосив. — Ми готові підкоритися, коли погодимо умови, аби було порівно. А зараз я прошу тільки вашого слова, кап'тане Смоллете, що ви одпустите мене живцем відси й не стрілятимете, поки я не відійду на постріл. [92]

— Я, чоловіче, не маю ані найменшого бажання розмовляти з вами, — відповів капітан Смоллет. — Та коли ви хочете щось сказати мені, підійдіть сюди — це все. Тільки якщо ви задумали якусь зраду, нарікайте самі на себе.

— Цього досить, кап'тане! — радісно вигукнув Довгий Джон. — Самого вашого слова досить. Я знаю, що таке джентльмен, будьте певні.

Ми бачили, як пірат з білим прапором намагався затримати Сілвера. Це й не дивно було, бо капітан розмовляв не дуже люб'язно. Але Сілвер тільки голосно розреготався і поляскав товариша по плечу, ніби навіть думка про небезпеку здавалася йому безглуздою. Він підступив до частоколу, перекинув спочатку свою милицю, а потім переліз і сам, досить швидко й спритно.

Сказати правду, я так захопився цією пригодою, що зовсім забув про обов'язки вартового. Я навіть відійшов від стрільниці й став позад капітана, який сів на порозі, підперши голову руками, і замріяно дивився на воду, що з булькотом вихлюпувала зі старого чавунного казана на пісок. Він тихо насвистував пісеньку: "Гей-но, хлопці та дівчата".

Сілверові було дуже важко братися крутим схилом горба. На сипкому піску серед грубих пеньків він зі своєю милицею здавався безпорадним, мов корабель на міліні. Але, мужньо подолавши всі перешкоди, він урешті підступив до капітана і якнайчемніше привітав його. Сілвер мав на

собі найкраще своє вбрання: довгий, до колін, синій сурдут, усипаний мідними гудзиками, і зсунуту на потилицю трикутку, обшиту тонким мереживом.

— А, це ви, чоловіче? — сказав капітан, підводячи голову. — Вам краще б сісти.

— А ви не впустите мене всередину, кап'тане? — жалібно попросив Довгий Джон. — Ранок, знаєте, дуже холодний, сер, щоб сидіти на вогкому піску.

— Ото, Сілвере, — відповів капітан, — якби ви лишалися чесною людиною, сиділи б зараз у своєму камбузі. Ви самі встряли в цю халепу. Або ви — кухар на моєму судні, і тоді з вами поведяться люб'язно, або ж ви — кап'тан Сілвер, запеклий бунтівник і пірат, якому одна дорога — на шибеницю.

— Гарзд, гарзд, кап'тане, — відповів корабельний кухар, слухняно сідаючи на пісок. — Тільки потім подасте мені руку, щоб я зміг підвестись, та й уже. А ви непогано тут влаштувалися!.. Це, я бачу, Джим! З яким ранком тебе, Джиме... Докторе, моє вам шанування! Та ви тут усі вкупі, мовляв, як та щаслива сімейка...

— Коли маєте щось казати, чоловіче, то кажіть, — перебив його капітан. [93]

— Правильно, кап'тане, — відповів Сілвер. — Діло насамперед. А таки добрячу штуку ви утнули цієї ночі. Добрячу, нічого не скажеш. Хтось із вас незле орудує ломакою. Декотрі з моїх людей були просто вражені, та що там декотрі — всі, можна сказати... Я й сам, як на правду, теж... Може, саме через це я й прийшов сюди на перемови. Але хай мене грім поб'є, кап'тане, якщо вдруге вам таке поталанить! Ми скрізь вирядимо варту і менш попускатимемо з ромом. Може, ви думаєте, що ми всі були п'яні в дим? Так от, скажу вам, що я був тверезий — я тільки втопився, як

пес. Коли б я прокинувся на секунду раніше, то спопав би вас на гарячому, будьте певні. Він ще був живий, коли я підбіг до нього.

— Ну і що? — спокійнісінько промовив капітан Смоллет. Все те, що казав Сілвер, становило для капітана загадку,

хоч з його тону нічого цього не можна було помітити. Що ж до мене, то я починав здогадуватись. Я пригадав останні Бен-Ґанові слова. І мені свінуло, що це, мабуть, він провідав піратів уночі, коли ті повпивалися круг вогнища. З радістю я відзначив, що тепер проти нас лишилося тільки чотирнадцятеро ворогів.

— Так ось у чім річ, — провадив далі Сілвер. — Ми хочемо здобути ці скарби, і ми здобудемо їх. Такий наш інтерес. А ви хочете врятувати собі життя — це ваш інтерес. Адже у вас є карта, ге ж?

— Може, і є, — відповів капітан.

— Та що там, я знаю, що вона у вас є, — мовив Довгий Джон. — Нема рації відмовлятися вам, це ні до чого доброго не приведе. Я хочу тільки сказати, що нам потрібна ваша карта, та й годі. А щодо мене, то я особисто ніякого зла вам не бажав...

— Мене ви не обдурите, чоловіче, — урвав його капітан. — Ми добре знаємо, які були ваші наміри, тільки нас вони не тривожать, бо тепер уже це вам не вдасться.

Капітан незворушно подивився на пірата й заходивсь натоптувати люльку.

— Якби Еб Ґрей... — почав був Сілвер.

— Облиште! — скрикнув містер Смоллет. — Ґрей нічого не сказав мені, та я ні про що його й не розпитував. Скажу більше: я б залюбки

висадив у повітря і вас, і його, і весь цей клятий острів! Ось яка моя думка про все це, чоловіче.

Цей невеликий спалах гніву наче остудив Сілвера. Перед цим він почав був дратуватись, але тепер опанував себе.

— Це як вам любіше, — сказав він. — Я не можу вказувати джентльменові, якої він має бути думки... Але ви, здається, [94] хочете запалити люльку, кап'тане? То коли дозволите, я зроблю те саме.

Він набив свою люльку й запалив. Так сиділи вони якусь часину й мовчки палили, іноді поглядаючи один одному в обличчя, іноді притоптуючи тютюн, іноді нахилиючись уперед, щоб сплюнути. Цікаво було дивитись на них.

— Так от, — почав знову Сілвер, — наші умови такі. Ви нам даєте карту, аби ми могли знайти скарби, перестаете стріляти в бідолашних моряків і розчереплювати їм голови, коли вони сплять. Якщо ви це зробите, ми запропонуємо вам на вибір: або ви сядете на судно разом з нами після того, як ми навантажимо скарби, і я присягаюся вам, що висаджу вас цілими й здоровими десь на берег. Або, якщо вам це не до вподоби, бо декотрі мої матроси люди брутальні й мають з вами давні порахунки, тоді можете лишитися тут, на острові. Харчами ми поділимося з вами нарівно. І знову ж таки присягаюся вам, що перше судно, яке ми зустрінемо, я заверну до вас. Тепер ви бачите, що я кажу до діла. На кращі умови вам годі й сподіватись. Гадаю, — сказав він голосніше, — що всі люди в цьому домі чують мої слова, бо що я кажу одному, те кажу всім.

Капітан Смоллет підвівся й струсив попіл з люльки на долоню лівої руки.

— Це все? — спитав він.

— Все до останнього слова, побий мене грім! — відповів Джон. — Якщо ви відхилите ці умови, то замість мене заговорять наші рушніці.

— Чудово, — сказав капітан. — А тепер вислухайте мене. Якщо ви прийдете сюди поодинці і без зброї, я закую вас усіх у кайдани й одвезу до Англії, щоб вас судили справедливим судом. А якщо ви не прийдете, то запам'ятайте, що мене звать Александер Смоллет, що я стою під британським прапором і що я спроваджу вас усіх на той світ до нечистого. Ніяких скарбів ви не знайдете. Втекти на кораблі ви не зможете: серед вас нема нікого, хто міг би його вести. Боротися з нами вам теж не по силі: адже Грей сам-один подолав п'ятьох із вас. Ви добре сидите на міліні, пане Сілвере, і вам з неї не знятись. Це я вам кажу і це останнє добре слово, яке ви чуєте від мене, бо, клянуся небом, я всаджу вам кулю межі плечі, коли зустріну ще раз. Забирайтеся звідси, чоловіче. Та швидше!

Обличчя Сілверове побагровіло, в очах його спалахнула лютя. Він теж струсив попіл зі своєї люльки.

— Дайте руку, щоб я зміг підвестися! — скрикнув він.

— Тільки не я, — відповів капітан. [95]

— Хто ж допоможе мені підвестись? — проревів Сілвер. Ніхто з наших не зрушився з місця. Страшенно лаючись,

він доповз по піску до ґанку і, спершись на нього, знову став на свою милицю. Тоді сплюнув у струмок і вигукнув:

— Отак! Отак я плюю й на вас! Не мине й години, як я розтовчу цей старий блокгауз, мов пляшку з ромом! Смійтеся, смійтеся! Не мине й години, як ви засмієтесь на кутні, присяйбі! А хто лишиться живим, той позаздрить і мертвим.

Кленучи усіх останніми словами, Сілвер пошкунтилъгав схилом униз до частоколу; кілька разів пробував він перелізти через нього, та все зривався, аж поки врешті йому допоміг чоловік з білим прапором, і за хвильку по тому вони зникли серед дерев.

Розділ XXI

Атака

Тільки-но Сілвер зник, капітан, який увесь час не зводив з нього очей, обернувся до будинку й завважив, що на своєму посту стоїть лише Грей. Тоді ми вперше побачили капітана таким розгніваним.

— На місця! — гримнув він. І коли ми шугнули на свої пости, промовив: — Грею, я запишу твоє ім'я до корабельного журналу. Ти виконував свій обов'язок, як справжній моряк. Містере Трелоні, я дивуюсь вам, сер. Докторе, таж ви носили військовий мундир! Якщо так ви служили й біля Фонтенуа, сер, то краще б ви сиділи вдома.

Лікарева вахта стала до стрільниць, а решта заходилася набивати запасні мушкети. Всі ми почервоніли, бо ж були таки винуваті.

Деякий час капітан спостерігав усе це мовчки, а тоді знову заговорив:

— Я, друзі, як то кажуть, випалив по Сілверові з усіх гармат. Навмисне допік його до живого. Він погрожував, що не мине й години, як нас атакують. Ви знаєте, що числом їх більше, зате ми сидимо в укріпленні, а хвилину тому я міг би навіть сказати, що в нас перевага і в дисципліні. Я не маю найменшого сумніву, що ми можемо перемогти їх, якщо ви цього захочете.

Потім він обійшов усіх нас і визнав, що тепер усе гаразд.

У двох коротких стінах блокгаузу — північній і західній — було тільки по дві стрільниці; у південній, де ґанок, теж дві, а в північній — п'ять. На сімох чоловік ми мали двадцять [96] мушкетів. Дрова ми склали в чотири штабелі — по одному біля кожної стіни, — і на них, як на столи, примістили бойові припаси й по чотири набиті мушкети, щоб мати їх наповхаті. Посередині приміщення лежали кортики.

— Загасить вогонь, — звелів капітан. — Уже не холодно, а дим тільки очі їсть.

Містер Трелоні виніс на подвір'я залізну жарівню й розкидав жарини серед піску.

— Гокінс ще не снідав... Гокінсе, візьми свій сніданок і поїж на посту, — вів далі капітан Смоллет. — Жвавіше, хлопче, тобі не завадить підкріпитись. Гантере, налий усім по чарці бренді.

Поки ми виконували це все, капітан обміркував план оборони.

— Ви, докторе, станете біля дверей, — мовив він нарешті. — Пильнуйте, але не вистромляйтесь: стійте всередині й стріляйте з дверей... Ти, Гантере, будеш зі східного боку, а ти, Джойсе, — із західного. Містере Трелоні, вам, як найкращому стрільцеві, — вам з Ґреєм припаде найдовша північна стіна, де п'ять стрільниць: звідти основна небезпека. Якщо вони підступлять до блокгаузу й почнуть стріляти крізь них, справи наші будуть кепські. Ми з тобою, Гокінсе, ніякі стрільці, тож ми будемо набивати мушкети й допомагати іншим.

Капітан мав слухність: вже було не холодно. Сонце, ледве підбившись над верхи дерев, своїм світлом залляло весь пагорб і розігнало болотні випари. Пісок став гарячим, а на колодах блокгаузу виступила розтоплена смола. Ми поскидали куртки та сурдути, порозстібали коміри сорочок і засукали рукава по самі плечі. Кожен стояв на своєму посту, знемагаючи від спеки й напруги.

Так минула година.

— Хай йому чорт! — сказав капітан. — Стає нудно, як у мертвий штиль. Ану, Грею, засвисти, чи що — може, вітер прикличеш!

І саме цю хвилину з'явилися перші ознаки того, що починається атака.

— З вашого дозволу, сер, — г спитався нараз Джойс, — коли я побачу кого-небудь, то чи стріляти?

— Аякже! — крикнув капітан.

— Дякую, сер, — так само спокійно й чемно відповів Джойс. Нічого поки що не трапилося, але це Джойсове запитання

змусило нас усіх насторожитись і напружити зір і слух. Стрільці піднесли мушкети, а капітан стояв серед блокгаузу, міцно стуливши губи й насупивши брови. [97] Так збігло кілька секунд. Раптом Джойс просунув мушкета в стрільницю і пальнув. Не встигла ще завмерти луна від цього пострілу, як з лісу навсібіч знялася запекла стрілянина — кулі летіли одна за одною, мов гуси вервечкою. Кілька їх влучило в колоди блокгаузу, але жодна не потрапила всередину.

Коли ж розвіявся пороховий дим, навколо частоколу й у лісі стало знову тихо й порожньо, як і передніше було. Жодна гілка не погойдувалась, жодна цівка рушниці не поблискувала, виказуючи присутність наших ворогів.

— Поцілив? — спитав капітан.

— Ні, сер, — відповів Джойс. — Мабуть, ні, сер.

— Добре, хоч правду кажеш, — пробурмотів капітан Смоллет. — Набий мушкета йому, Гокінсе. Скільки пострілів було з вашого боку, докторе?

— Я знаю точно, — відповів доктор Лівсі. — З цього боку було три постріли. Я бачив три спалахи: два поруч, а один далі на захід.

— Три! — повторив каштан. — А скільки у вас, містере Трелоні?

Але тут відповісти було нелегко. З північного боку стріляли багато: сквайр нарахував сім пострілів, а Грей вісім чи дев'ять. З заходу й сходу пальнули тільки по разу. Отже, атаки слід було чекати з півночі, а з інших боків стріляли, тільки щоб відвернути нашу увагу. Проте капітан Смоллет не змінив розміщення наших сил, міркуючи так: якщо заколотники перескочать через частокіл, вони зможуть захопити порожні бійниці й перестріляти нас усіх, мов щурів, у нашій власній фортеці.

А втім, нам не дали багато часу розмірковувати. З півночі раптом розлігся гучний крик, і невеличкий гурт піратів вискочив з лісу й побіг прямо до частоколу. Ту саму мить із заростей знов заторохкотіли постріли, і одна куля, влетівши в двері, розтрощила лікарів мушкет. Нападники швидко, наче мавпи, подерлися через частокіл. Сквайр і Грей стріляли раз за разом. Троє з нападників упали: один у загороду, а двоє — по той бік. Щоправда, один з них був, мабуть, наляканий, а не поранений, бо відразу ж схопивсь на ноги й зашився між дерев.

Двоє лежали на землі, один утік, але чотирьом таки пощастило перелізти через частокіл всередину. Решта піратів — сім чи вісім чоловік, що засіли в хащах і мали, очевидно, по кілька мушкетів, — безугаву обстрілювали блокгауз, не завдаючи нам, однак, ніякої шкоди.

Четверо нападників з вереском кинулися до блокгаузу, [98] підбадьорювані вигуками своїх товаришів з лісу. Ми кілька разів

вистрілили в них. Але в поспіху наші стрільці, здається, ні разу не влучили. Умлюка четверо піратів збігли на пагорб і насіли на нас.

Із середньої стрільниці виткнулася голова Джоба Ендерсона, боцмана.

— Бий їх! Бий! — рикнув він громохким голосом.

Ту ж мить другий пірат, ухопивши за цівку Гантерів мушкет, вирвав його і так стусонув Гантера кольбою, що сердега непритомний упав на підлогу. Третій пірат, непомітно оббігши навкруг будівлі, зненацька з'явився у дверях і замахнувся кортиком на лікаря.

Ми опинилися в такому становищі, в якому недавно були наші вороги. Ще хвилину тому ми стріляли з укриття в незахищених піратів, тепер же під прикриттям були вони, а ми не могли відповідати на їхні постріли.

Рятувало нас трохи те, що блокгауз заволокло порохом димом. У вухах у мене аж гуло від цього шарварку, криків і стогонів, від пістольних пострілів.

— Надвір, хлопці, на відкриту місцину! Кортики! — загукав капітан.

Я схопив з підлоги кортика. Хтось інший, теж хапаючи кортика, різонув мене по пальцях, але я навіть не відчув болю. Я вискочив з дверей на денне світло. Слідом за мною вихопився ще хтось, але хто — я не помітив. Просто перед моїми очима лікар гнав схилом того пірата, що на нього напав; я бачив, як він уловив момент і так угатив його кортиком, що той гепнувся навзак з чималою раною через усе обличчя.

— Круг будинку, хлопці, круг будинку! — гукнув капітан; голос його — я помітив це, не зважаючи на загальну метушню, — якось змінився.

Машиналино скорившись наказові, я з кортиком над головою завернув за ріг блокгаузу, де раптом наскочив на Ендерсона. Він голосно вереснув, і кортик його зблиснув на сонці. Я не встиг навіть злякатись, але, ухиляючись від удару, спіткнувся на сипкому піску і покотився сторчголов з пагорба.

Коли я вибігав з блокгаузу, то побачив, як інші пірати перелазили через частокіл, щоб таки доконати нас. Один з них, у червоному ковпаку, із кортиком у зубах, уже був на огорожі й перекинув ногу стрибнути. Усе це скоїлося так швидко, що, коли я схопився на ноги, пірат у червоному ковпаку ще сидів у тій самій позі, а голова другого тільки вистромилася з-за частоколу. І все-таки за цей короткий проміжок бій скінчився, і перемога була за нами. [99]

Ґрей, що вискочив з блокгаузу слідом за мною, вбив на місці здорованя-боцмана, перш ніж той встиг отямитись після невдалого удару по мені. Другого пірата підстрелили біля бійниці в ту мить, коли він ціляв усередину блокгаузу; тепер він лежав на піску конаючи, пістоль ще курився в його руці. Третього в мене на очах уклав лікар. З чотирьох піратів, які перелізли через паркан, живим лишився тільки один: покинувши кортика на бойовищі, він хапався перелізти назад, аби уникнути неминучої смерті.

— Стріляйте! Стріляйте з будинку! — гукнув лікар. — А ви, хлопці, швидше під захисток!

Та на слова його ніхто не зважав, ніхто не стрельнув, і останній з нападників вільно собі переліз через частокіл і сховався, як і всі інші, в лісі. За хвилину нападницький гурт зник і біля блокгаузу лишилося лежати п'ятеро: четверо по цей бік огорожі й один ззовні.

Лікар, Ґрей і я кинулися всередину будівлі. Пірати, котрі ще живі, могли щохвилини повернутись туди, де вони покидали свої мушкети.

Коли порохований дим розвіявся, ми побачили, як дорого коштувала нам перемога. Гантер лежав непритомний біля своєї стрільниці; у Джойса була прострелена голова, і він уже не ворушився. А посеред приміщення сквайр підтримував капітана; вони обидва були страшенно бліді.

— Капітана поранено! — сказав містер Трелоні.

— Пірати втекли? — запитав містер Смоллет.

— Хто міг, той таки втік,— відповів лікар. — Але п'ятеро з них уже ніколи не зможуть бігати.

— П'ятеро! — скрикнув капітан. — Ну, це вже краще. Вони втратили п'ятьох, а ми трьох; отже, нас тепер четверо проти дев'яти. Це краще, ніж спочатку, коли нас було семеро проти дев'ятнадцятьох(1).

1. Насправді піратів на цей час лишилося тільки вісім чоловік, бо матрос, якого містер Трелоні підстрелив на борту шхуни, помер від рани того ж таки вечора. Але ми, звичайно, дізналися про це набагато пізніше. (Прим. Гокінса).

Частина п'ята

МОЇ ПРИГОДИ НА МОРІ

Розділ XXII

Як почалися мої пригоди на морі

Заколотники не поверталися і навіть припинили стрілянину з лісу. Вони "дістали свою пайку на сьогодні", — як висловився капітан, і ми могли тепер узятись до власних справ і спокійно перев'язати поранених та приготувати обід. Незважаючи на небезпеку, сквайр і я заходилися

куховарити на вільному повітрі перед блокгаузом, але навіть надворі ми насилу могли щось робити, так вражали нас голосні стогони наших поранених.

З восьми чоловік, що потерпіли в бою, живими zostалися тільки троє: той пірат, якого підстрелено коло бійниці, Гантер і капітан Смоллет. Перші двоє ледве дихали. Пірат помер під час операції, а Гантер так і не прийшов до пам'яті, попри всі наші зусилля. Він лежав нерухомо, важко хакаючи, так само, як постоялець-піратюга в нашому заїзді, коли його побив грець. Мушкетом йому розтрощило груди, а падаючи, він ушкодив черепа. Тієї ж ночі без жодного скрику чи стогону Гантер віддав Богові душу.

Щодо капітана, то хоч рани його були болючі, однак життю не загрожували, і жоден орган не був серйозно ушкоджений. Перша куля — Ендерсонова — пробила йому лопатку й трохи зачепила легені, а друга влучила в литку й порвала деякі м'язи. Лікар запевняв, що капітан безумовно одужає, але кілька тижнів він не повинен ні ходити, ні ворухити рукою і, по змозі, навіть не розмовляти.

Випадковий поріз у мене на щоці виявився просто дрібницею. Доктор Лівсі заліпив його пластирем і на додачу ще смикнув мене за вухо.

Пообідавши, сквайр із лікарем підсіли до капітана про щось порадитись. Коли вони набалакались, — а це вже було [101] після полудня, — лікар узяв капелюха й пістолі, почепив до пояса кортик, поклав у кишеню карту, повісив через плече мушкета і, перелізши через частокіл з північного боку, швидко подався до лісу.

Ми з Греєм сиділи в протилежному кутку блокгаузу, щоб не чути розмови наших старших. Побачивши, що робить лікар, Грей так сторопів, що витяг люльку й забув її стромити знову в рот.

— Хай йому чорт! — вигукнув він. — Доктор Лівсі з глузду з'їхав, чи що?

— Не думаю, — відповів я. — З нас усіх він хіба останній з глузду з'їде.

— Може, воно й так, друзяко, — сказав Ґрей. — Але тоді виходить, що це в мене з клепками не гаразд, бо я нічого не розумію.

— А по-моєму, — зауважив я, — лікар просто щось надумав. І коли я не помиляюсь, він пішов на побачення з Беном Ґаном.

Згодом виявилось, що я таки мав рацію.

Тим часом задуха в блокгаузі ставала нестерпною. Пісок на подвір'ї розжарився на полудневому сонці, і в голові моїй почали роїтися такі думки, які ледве чи додавали мені честі. Уявіть собі, що я почав заздрити лікареві, який іде собі лісом у затінку й холодку, слухає щебет пташок і вбирає приємний запах соснини, а я мушу пектися на цій жароті, коли одежа прилипає до гарячої смоли, бачити кров і трупи навколо себе. Отож мене пройняла така відраза до цього форту, що вона була майже впорівень до мого страху.

Поки я прибирав у блокгаузі й мив посуд, моя відраза дедалі більшала і мене щораз дужче проймала заздрість до лікаря. Нарешті я випадково опинився біля мішка з сухарями. Помітивши, що мене ніхто не бачить, я зробив перший крок до своєї вихватки: напхав сухарями обидві кишені куртки.

Звісно, я був божевільцем, а задум мій — нерозважливим і страшенно небезпечним, але я поклав собі застерегтися, наскільки це було можливо. Цих сухарів мало вистачити мені щонайменше на добу. Потім я узяв два пістолі. А що кулі й порох були в мене раніше, то я відчув себе добре озброєним.

Сам по собі мій план був не такий уже й поганий. Я хотів дістатися піщаної коси, що відокремлювала зі сходу бухту від моря, знайти білу скелю" яку я примітив напередодні ввечері, і переконатись, чи не там сховано човен Бена Гана. Я й досі гадаю, що це, безперечно, варто було зробити. Але, знаючи певно, що мене не відпустять з блокгаузу, я вирішив утекти крадькома. Ну, а коли чинити в такий спосіб, то й сам добрий намір цим перекреслюється. Та що ж, як я був тільки хлопчиком і зтявся на своєму! [102]

Невдовзі й нагода випала для втечі, коли сквайр і Грей взялися перебинтовувати капітана. Шлях був вільний. Я переліз через частокіл і зник у хащі, і перш ніж зауважили мою відсутність, відійшов уже так далеко, що не міг почути ніяких криків своїх товаришів.

Цей мій другий несподіваний вибрик був ще гірший від першого, бо ж захищати блокгауз лишилися тепер тільки двоє здорових людей. Проте, як і за першим разом, мені пощастило, і я дуже сприяв урятуванню нас усіх.

Я попрямував до східного берега острова, щоб далі йти з того боку коси, який виходив до моря і де мене не могли побачити зі шхуни в бухті. Пора вже була передвечірня, хоч сонце стояло ще високо. Пробираючись між високих дерев, я чув не тільки неперервний гуркіт прибою, а й шерех гілок та листя вгорі, — отже, з моря подував досить сильний вітер. Незабаром війнуло прохолодою, і за кілька кроків я вийшов на узлісся й побачив перед себе синій сліпучий простір моря аж до обрію і прибій, що піняво клекотів під берегом.

Я не бачив ні разу, щоб море біля Острова Скарбів було спокійне. Навіть у тиху погоду, коли морська синява нерухоміла під яскравим сонцем, на цей берег з гуркотом котилися величезні вали, і так тривало вдень і вночі. Гримотіння прибою чулося скрізь на острові, від нього нікуди було сховатись.

Я йшов берегом, з насолодою вбираючи в себе гул моря; потім я вирішив, що вже досить далеко зайшов на південь, і під захистом густого чагарнику побрався повзкома на хребет коси.

Позад мене було чисте море, попереду — бухта. Вітер з моря, наче вичерпавши свою навальну силу, майже зовсім ущух, і його заступили мінливі повітряні течії з півдня й південного сходу, цю приносили густі хмари туману. Протока, захищена Островом Кістяка, здавалася такою ж спокійною і олив'яно-тьмяною, як і того дня, коли ми вперше її побачили. "Еспаньйола", від ватерлінії до верхівки щогли, де повис "Веселий Роджер", уся віддзеркалювалася в нерухомій воді.

Біля борту шхуни стояла шлюпка, на кормі її сидів Сілвер, якого я розпізнав би з будь-якої відстані. Він розмовляв з двома піратами, що перекинулися до нього через борт судна. В одного з них, безперечно в того самого, котрий пару годин тому перелазив через частокіл, на голові був червоний ковпак. Вони, видимо, балакали й сміялися, але між нами простягалася ціла миля, і я не міг розібрати жодного їхнього слова. Раптом до мене долинув страшний нелюдський крик; я аж здригнувся з переляку, але потім [103] упізнав голос Капітана Флінта, папуги, — мені навіть здалося, що я побачив барвистого птаха на руці в хазяїна. Скоро після того шлюпка відчалила від шхуни й попрямувала до берега, а пірат у червоному ковпаку і його товариш пішли в каюту.

Сонце сховалося за Підзорною Трубою, туман погустішав, і почало швидко смеркати. Я зрозумів, що не можна гаяти ні хвилини, коли я хочу розшукати човна сьогодні.

Біла скеля на косі чітко вирізнялася над чагарником, але до неї було відстані десь так в одну восьму милі, і в мене пішло чимало часу, поки я дістався туди — іноді доводилося навіть рачкувати в густих кущах. Була вже майже ніч, коли я намацав руками гоструваті виступи скелі. Під нею виявилась малопомітна серед густого чагарнику по коліна та піщаних горбів невеличка западина, поросла зеленим мохом. У глибині западини

видніло маленьке шатро з козячих шкур, подібне до тих, які роблять цигани в Англії.

Я заліз у западину, підняв край шатра й побачив там Бен-Ґанового човна. З усіх саморобних човнів цей був, так би мовити, найсаморобнішим. Бен сплів з пружного гілля кривобоку раму, а потім обшив її козячими шкурами, хутром усередину, — оце й був увесь човен. Не знаю, як він міг витримати дорослу людину, коли навіть я ледве вмішувався в нього. У човні була вузенька лавочка для весляра й опора для ніг, лежало там і невеличке весельце з двома лопатями.

Доти я ніколи не бачив плетених рибальських човнів, на яких плавали стародавні брити¹. Але згодом мені довелося побачити одного з них. Тож аби ви мали краще уявлення про Бен-Ґанового човна, я скажу, що він був схожий на найпершого й найнезграбнішого з тих давніх суденець. А втім, він мав також головну їхню перевагу: був легкий, і його вільно можна було переносити з місця на місце.

По тому, як я відшукав човна, мені треба було б схаменутись і вернутися до блокгаузу, але в мене виник уже інший план. Я так захопився ним, що не зрікся б його навіть на вимогу капітана Смоллета. Я надумав підплисти вночі до "Еспаньйолн" й перерізати якірну линву, щоб течія десь викинула судно на берег. Я був певен, що заколотники після сьогоднішньої невдачі тільки й мріють знятися з якоря і вийти в море. Цьому й слід було перешкодити, поки ще не пізно. А оскільки на шхуні, як я помітив, нема жодної шлюпки, то мій замір можна було здійснити, не дуже й ризикуючи.

Чекаючи, поки зовсім стемніє, я сів на пісок і почав гризти сухарі. Ніч випала найпридатніша для мого задуму. Туман заснував усе небо, і коли примерхли й погасли останні промені сонця, на Острові Скарбів запанувала цілковита темрява. [104] Взявши на плечі човна, я вибрався із западини і спотикаючись почвалав до води. Серед навколишнього мороку були тільки дві світлі цятки: велике вогнище на березі край болота, де пиячили розгромлені пірати, і вогник з кормового віконця на

шхуні, що стояла на якорі. Завдяки відпливу шхуна тепер обернулася провою до мене, тож я бачив не самб це світло, а тільки невиразний відблиск його в тумані.

Відплив почався вже давно, і мені довгенько довелося йти мокрим піском, грузнучи по литки, перш ніж я наздогнав воду, що відступала від мене. Побрівши ще трохи мілководдям, я досить вправно спустив свого човника на поверхню води кілем униз.

Розділ XXIII

У хвилях відпливу

Човник, як я й гадав, виявився цілком придатним для людини мого зросту й ваги — легким і рухливим, але разом він був до того примхливий та хисткий, що кермувати його було просто несила. Хоч ти що з ним роби, а він усе хилиться на один бік і знай собі крутиться й крутиться. Недурно ж сам Бен Ґан визнавав, що дати раду цьому човнові може тільки той, хто "принатуривсь до нього".

Я ще, звісно, "не принатуривсь" до човника, і він у мене завертав куди завгодно, тільки не туди, куди мені було треба. Здебільша він лягав на курс, рівнобіжний до шхуни, тож якби не відплив^ я б нізащо не дістався до шхуни. На щастя, течія підхопила мене й понесла в тому напрямку, де була "Еспаньйола".

Спершу судно замаячіло переді мною плямою, ще чорнішою за навколишню темряву, потім вирізнилися обриси корпусу і щогл, а ще за хвильку (бо течія відпливу чимдалі дужчала) я опинився біля якірної линви, за яку й ухопився.

Линва була натягнута, мов тятива, — з такою силою рвався корабель з якоря. Навколо шхуни хвилі плюскотіли й хлюпали поночі, як гірський

потік. Тільки різонуть раз ножем — і "Еспаньйола" помчить туди, куди понесе її течія.

Але я вчасно збагнув, що коли зразу перетяти тугу натягнену линву, вона може вдарити мене, як кінь копитом. Якби я зважився на таку дурість, то беркицьнувся б у воду разом з човником.

Отож я стримався і був би зовсім зрікся свого наміру, якби не добра нагода. Однак вітерець, що перше був віяв з [105] південного сходу та півдня, тепер переінів напрям на південно-західний, і поки я розмірковував, раптом налетів шквал і посунув "Еспаньйола" проти течії. Линва під моєю рукою, на превелику радість, послабла, а рука на часинку занурилась у воду.

Зрозумівши, що час діяти, я вихопив з кишені ножа, розкрив його зубами й одне по одному почав перерізати волокна линви. Коли їх лишилося всього два, я зупинився, дожидаючи, коли порив вітру ще ослабить линву, щоб можна було її перетяти до кінця.

Увесь цей час із каюти лунали гучні голоси, але я, правду кажучи, так захопився своєю справою, що не звертав на них ніякісінької уваги. Тепер же, маючи вільну хвилину, почав до них прислухатись.

Один голос належав стерничому Ізреєлові Гендсу, колишньому канонірові у Флінта. Другим співрозмовником був, безперечно, мій добрий знайомий у червоному ковпаку. Обидва, судячи з голосів, були добряче п'яні й пили далі, бо коли я саме прислухався, котрийсь із них з п'яницьким вигуком відчинив кормове віконце й щось пошпурив у воду — чи не порожню пляшку. А втім, вони не тільки пиячили, а й запекло сварилися. Лайка сипалась безперестану, і не раз мені здавалося, що ось-ось почнеться вже й бійка. Проте сварка на який час припинялася, голоси трохи тихшали, потім вона спалахувала по-новій, щоб за кілька хвилин ізнов стихнути.

На березі проміж дерев було видно полум'я великого табірного багаття. Хтось наспівував давню одноманітну матроську пісню, виводячи після кожного куплету такі занудні рулади, що можна було тільки подивуватись, як самому співакові не урветься терпець. Я частенько чув цю пісню в тому нашому плаванні й запам'ятав з неї такі слова:

Ніхто не вернувся додому гулять,

А вийшло їх в море аж сімдесят п'ять.

Я подумав, що ця журлива пісня цілком пасує до настрою людей, які зазнали таких тяжких втрат сьогодні вранці. Але з того, що я бачив на власні очі, знати було, що ці морські розбишаки такі самі бездушні, як і море, яким вони плавають.

Нарешті знову зірвався вітер. Шхуна здригнулася й посунулась до мене в темряві. Відчувши, як ослабла линва, я одним сильним рухом перетяв останні волокна.

Вітер мого човника майже не зачепив, і я раптом опинився під самісінькою провою "Еспаньйоли". Шхуна стала повільно обертатися навколо своєї осі й попливла за течією. [106] Я веслував щосили, остерігаючись, щоб вона мене не перекинула. Та шхуна все тягла човника за собою, і, не мігши відірватись від неї, я тільки повільно пересувався від прови її до корми. Зрештою, однак, пощастило таки відштовхнутися від небезпечного сусіди, але в останню мить мені попався в руки кінець кодоли, що звисав з корми. Я одразу ж ухопився за нього.

Чому я зробив це, не знаю, — мабуть, інстинктом). Та тільки кодола опинилася в моїх руках і я впевнився, що вона міцно прив'язана, мені раптом закортіло заглянути у віконце каюти.

Перебираючи руками кодолу, я підтягнув човника ближче до борту і з неабияким ризиком напівпідвівся й побачив стелю та частину каюти.

Тим часом шхуна і з нею мій човник прудко йшли за течією: ми вже порівнялися з багаттям на березі. Судно лунко "заговорило", як кажуть моряки, себто почало з плюскотом розтинати хвилі, але чому пірати не здійсмають тривоги, я зрозумів, аж коли зазирнув у віконце. Одного погляду мені вистачило, хоч я зі свого хиткого суденця й не міг довше роздивлятися. Гендс та його товариш зчепилися врукопаш і душили один одного за горло.

Я хутко сів назад на поперечку в човні, бо ще мить — і опинився б за бортом. В очах у мене все ще миготіли люті, налиті кров'ю обличчя у тьмяному освіті закіптюженої лампи. Я навіть заплющився, аби очі швидше пристосувались до темряви.

Нескінченна балада на березі нарешті скінчилась, і поріділа ватага хором затигла пісню, яку я чув так часто:

П'ятнадцять хлопців на скрині мерця.

Йо-го-го, ще й пляшечка рому!

Пий, і диявол тебе призведе до кінця.

Йо-го-го, ще й пляшечка рому!

Задумавшись про те, що зараз коять ром і диявол у каюті "Еспаньйоли", я раптом відчув поштовх: мій човник круто хильнувся і наче змінив курс. Швидкість течії якось дивно посилилась.

Я враз розплющив очі. Навколо плюскотіли, поблискуючи легким фосфоричним світлом, піняві гребінці дрібних хвиль. "Еспаньйола", за якою на відстані кількох ярдів пливла моя душогубка, теж, здавалося,

змінити курс. Я тьмяно бачив, як її щогли погойдувалися в темному небі. Та чим пильніше я вдивлявся, тим більше переконувався, що шхуну також почало відносити на південь. [107] Я оглянувся на берег, і серце моє тьохнуло: багаття тепер палало якраз у мене за спиною. Отже, течія завершила під прямим кутом, тягнучи за собою і важку шхуну, і мого хиткого човника. Щораз бурхливіший і пінявіший потік усе прудкіше мчав нас через вузьку протоку в чисте море.

Нараз шхуна круто повернула градусів на двадцять щонайменше, і майже ту саму мить я почув один за одним два вигуки на борту. По трапу з капітанської каюти затупотіли ноги, і я подумав, що пірати припинили бійку, відчувши спільну небезпеку.

Я ліг на дно свого мізерного човника і здався на волю Божу. Вийшовши з протоки, ми неминуче попадемо в смугу ревучих бурунів, які швидко позбавлять мене всіляких клопотів. Та хоч смерті я не боявся, але не ставало духу глянути у вічі тій небезпеці, яка на мене чигала.

Так я пролежав, певно, не одну годину. Хвилі підкидали мене й обсипали бризками, і з кожним черговим зануренням човника я сподівався: це вже кінець. Але поволі мене опосіла втома, найшло якесь заціпеніння й безпам'ять, і я, незважаючи на весь жах свого становища, непомітно заснув. Мені приснилися на моєму розгойдистому ложі рідні околиці й старий наш "Адмірал Бенбов".

Розділ XXIV

Човником по морю

Коли я прокинувся, був уже ясний день, і човник мій плыв уздовж південно-західного берега Острова Скарбів. Сонце вже зійшло, але його закривало від мене громаддя Підзорної-Труби, що з цього боку урвисто спадало в море.

Неподалік видніли мис Буксирна Голова й гора Бізань-щогла: гора була гола й темна, а Голову обступали стрімчаки в сорок-п'ятдесят футів заввишки і здоровезні брили скелястих відламків. Від мене було заледве чверть милі на південь до того рогу, і я вже ладен був узятись за весло й прямувати в тому напрямку.

Але незабаром я відмовився від цього наміру. Між нагромадженим скеляччям вирували й пінилися буруни, величезні хвилі одна за одною гуркітливо здіймалися вгору в шумовинні й бризках. Наблизитися тут до берега означало йти на певну загибель: або я розіб'юся об скелі, або потону, марно намагаючись на них видертись.

Та не тільки це лякало мене. На пласкуватому береговому [108] камінні повзали, час від часу шумливо хлюпаючи у воду, якісь здоровенні слизькі страшидла, схожі на м'якотілих слизняків, тільки неймовірно великих. Їх було кілька десятків, і від їхнього гавкотіння аж луна розходилась поміж надбережних скель.

Я вже потім довідався, що то були морські леви.— тварини зовсім безневинні. Проте сам вигляд їх, а також круті береги й високі хвилі прибою відбили в мене бажання причалювати тут до берега. Я волів краще вмерти з голоду в морі, ніж наражатись на таку небезпеку.

Тим часом з'явилась, як мені здалося, інша можливість урятуватись. На північ від Буксирної Голови на пору відпливу виступила довга піщана обмілина. А ще далі на північ виднів другий мис, Лісистий, як він звався в нас на карті, увесь порослий високими зеленими соснами, що доходили мало не до самої води.

Я пригадав Сілверові слова про північну течію вздовж усього західного узбережжя Острова Скарбів і здогадався, що вже потрапив у неї. Тому я вирішив проминути Буксирну Голову і приберегти сили на той час, коли спробую причалити до Лісистого мису, який здавався трохи привітнішим.

На морі перекочувались великі розмірені хвилі, покриті брижами. В одному напрямі з течією віяв погідний південний вітер, і морські вали плавно підіймалися й опускались.

Якби вітер був рвучкий, я б давно вже потонув, та навіть і тепер можна було дивуватись, як легко й вільно йде моє блаженке суденце. Лежачи на дні човна, я не раз бачив, як величезна блакитна хвиля ладна була поглинути мене. Але мій човник, підстрибуючи, мов на пружинах, зграбно, як пташка, злітав на гребінь і опадав униз.

Потроху я набрався сміливості й підвівсь у човні, щоб спробувати веслувати. Але на ході його прикро давалося взнаки навіть найменше порушення рівноваги. Досить мені було ворухнутись, як човник замість свого плавного руху так рвучко злетів з гребеня хвиль, аж у мене голова пішла обертом, а тоді занурився провою у воду, збивши цілу хмару бризок.

Наляканий і весь мокрий, я знову ліг на дно, а човник, здавалося, тут-таки ж опам'ятався і знов безпечно помчав між хвиль. Мені стало ясно, то він не терпить втручання у свій рух. Але коли так, то як же я зможу дістатись до берега?

Мене це страшенно налякало, однак я все-таки не розгубився й почав обережно вичерпувати своєю морською шапкою воду з човника. Потім, приглядаючись з-над облавка за його ходом, спробував збагнути, чому він так легко перевалює через вали. [109]

Я помітив, що кожна хвиля зовсім не така рівненька й гладка гора, якою здається з берега чи з борту корабля. Швидше вона схожа на пасмо нерівних горбів зі шпилями, рівнинами й долинами. Човник, полишений сам на себе, скеровувався то в один бік, то в інший, вибираючи, так би мовити, пласкіші місця й уникаючи крутих схилів і урвистих високих гребенів.

"Отож ясно, — вирішив я. — Треба спокійно лежати й не порушувати рівноваги. Як ясно й те, що можна спустити весло за борт і при слушній нагоді, коли буде рівніша місцина, трохи й повеслувати до берега".

Так я й зробив. Спираючись на лікті, хоча було це дуже незручно, я час від часу легенько загібав веслом і спрямовував човника до острова.

Це була дуже забарна й утомлива робота, проте щось вона таки давала. Коли поблизу був Лісистий мис, я побачив, що хоч і не зможу тут ще причалити, але все-таки берег був тепер ближче на кількасот ярдів. Мені було видно звабливі зелені верхівки сосон, які злегка погойдувалися в ранковому бризі, і я мав певність, що таки причалю до наступного мису.

Та вже й пора було, бо мене почала діймати спрага. Сонце пекло нещадно, його проміння сліпучо яскріло тисячами відблисків у хвилях, морська вода оббризувала мені обличчя, тут-таки й висихаючи, губи мої вкрилися шаром солі. Горло в мене пересохло, голова боліла. Дерев на березі були вже так близько і так вабили своєю прохолодою! Але течія стрімко пронесла мене повз мис. Переді мною знов розляглося безкрає море, і те, що я в ньому побачив, одразу змінило напрям моїх думок.

Менш ніж за півмилі попереду була "Еспаньйола" з розпущеними вітрилами. Мене, звісно, підберуть, але мені так допікала спрага, що я не знав, радіти чи сумувати з цього. Та* не встиг я це обміркувати, як мене пройняв невимовний подив: "Еспаньйола" йшла під гротом і двома кліверами*. Її надзвичайної краси сніжно-білі вітрила сяяли на сонці, мов срібло чи ^сніг. Спочатку, коли я помітив шхуну, вітер надимав усі її вітрила й вона прямувала на північний захід. Я подумав, що люди на борту вирішили обійти острів і повернутись до місця колишньої стоянки. Потім вона почала чимраз більше ухилитись на захід, і мені спало на думку, що мене помітили й хочуть підібрати. Але раптом вона повернулася проти вітру і безпорадно зупинилася з обвислими вітрилами.

"От йолопи, — сказав я собі, — мабуть, обидва п'яні як свині". І ще подумав: "Ото доброго прочухана дав би їм капітан Смоллет за таке кермування судном!" [110] Тим часом шхуна завернула під вітер, взяла інший галс, пройшла десь так з хвилину і знову стала провою супроти вітру, завмерши на місці. Так повторювалося кілька разів. "Еспаньйола" повертала в різні боки, на північ і південь, на схід і захід, вітрила то надималися, то обвисали, і щоразу кінчалось тим, що вона лягала на той самий курс, з якого починала. Було ясно, що судном ніхто не кермував. Але коли так, то куди ж поділися пірати? Одне з двох: або вони п'яні в дим, або кинули шхуну. Тож якби мені потрапити на борт, можливо, пощастило б повернути "Еспаньйолу" капітанові.

Течія несла човника й судно з однаковою швидкістю. Але шхуна рухалася так мінливо й так часто зупинялась, що майже не посувалася вперед, а може, ще й відступала назад. Якби я тільки міг сісти й веслувати, то, без сумніву, наздогнав би її. Це було дуже спокусливо, а згадка про діжку з прісною водою біля каюти ще й посилила мою сміливість.

Я трохи підвівся, і на мене зразу хлюпнуло цілою зливою бризок, але я не відступився, а, зібравшись на силі, почав обережно веслувати до "Еспаньйоли", відданої на волю хвиль. Одного разу мене так залило, що я з переляку мусив зупинитись і почати вичерпувати воду, а серце в мене затіпалось, як пташка. Та поступово я при звичаївся до човника й навчився так скеровувати його серед хвиль, що вони тільки зрідка прискали мені в лице морською піною.

Я швидко наздоганяв шхуну і міг уже бачити, як поблискує мідь на румпелі* при поворотах. На палубі таки не видно було ні душі. Мабуть, із судна всі повтікали. А якщо не повтікали, то сплять унизу п'яні як ніч. Там я зможу замкнути їх і порядкувати на шхуні на свій розсуд.

Найгірше для мене було, коли шхуна трималася одного напрямку. Загалом вона прямувала на південь, хоч і вихляла безперервно то туди, то сюди. Але щоразу, як вітрила її трохи надималися і вона йшла за

вітром — це було найгірше. Бо хоч і яка шхуна була безпорадна, коли вітрила її ляскали, як гарматні постріли, і блоки гуркотіли й стукали на палубі, вона таки втікала від мене — не тільки завдяки течії, а й тому, що дуже дрейфувала.

Та ось нарешті мені пощастило. Вітер на хвильку вщух, течія поволі розвернула "Еспаньйола" навколо осі, і я побачив її корму. Крізь відчинене віконце каюти видно було запалену лампу над столом, хоч уже давно настав день. Грот завис, мов прапор. Шхуна рухалась лише за течією.

Перед тим я трохи відстав був від неї, але тепер, подвоївши зусилля, почав швидко наздоганяти її.

До шхуни вже було менше ста ярдів, коли знов повіяв [111] вітер і напнув її вітрила. Шхуна повернула на лівий галс і знову помчала по хвилях, ковзаючи, мов ластівка.

Я був зовсім впав у розпач, але незабаром повеселішав: шхуна зробила коло й посунула бортом просто на мене. Відстань між нами зменшилась удвічі, тоді на дві третини й нарешті на три чверті. Я побачив, як пінилися хвилі під її провою. З мого маленького човника вона здавалася мені величезною.

Раптом я зрозумів, яка небезпека мені загрожує. Часу на роздуми не було: я мусив негайно щось робити, аби врятуватися. Човник мій злетів на гребінь однієї хвилі, коли прова шхуни нахилилася над сусідньою. Бушприт уже завис над головою в мене. Я схопився на ноги й підстрибнув, зануривши човника у воду. Однією рукою я схопився за край бушприта, а нога моя потрапила між двома линвами. Я ще не встиг перевести подиху, тримаючись за бушприт, коли знизу почувся легкий удар, і мені стало ясно, що шхуна потопила мого човника і що відступати з "Еспаньйоли" вже нікуди.

Я спускаю "Веселого Роджера"

Тільки-но я видерся на бушприт, як клівер, випнувшись і оглушливо ляснувши, мов гарматний постріл, повернув на інший галс. Шхуна затремтіла до самого кіля, але ту саму мить, хоч інші вітрила були ще напнуті, клівер вдруже ляснув і безсило обвис.

Від несподіваного поштовху мене мало не скинуло у воду, тож не гаючи більше часу, я швидко поліз бушпритом і скотився сторчголов на палубу. Я опинився на баку* з підвітряного боку. Частину корми закривав від мене напнутий грот, а так на кораблі нікого не було видно. Палуба, немита від самого початку заколоту, вся була зачовгана брудними ногами. Порожня пляшка з відбитою шийкою перекочувалася туди-сюди, мов жива.

Раптом "Еспаньйола" знову рухнулася за вітром. Клівери позад мене голосно хляпнули, стерно зарипіло, і весь корабель задвигтів і здригнувся. Грот, гуркочучи блоками, відхилився до борту, і я побачив на кормі двох піратів. Один з них, у червоному ковпаку, нерухомо простерся на спині, розкинувши руки, мов прип'ятий до хреста, і вищиривши зуби. Другий, Ізреел Гендс, сидів, спершись на фальшборт*, голова його спадала на груди, а руки безсило [112] лежали на палубі; засмагле обличчя Гендсове було бліде, як віск.

Шхуна тим часом басувала й присідала, мов норовистий кінь. Вітрила надималися то в один галс, то в інший, а щогла аж стогнала, коли грот перехилявся з боку на бік. Часом шхуна важко занурювалась провою у хвилю, і тоді бризки зливою злітали над фальшбортом — звісно бо, великому суднові з усіма його снастями важче було змагатися з примхами вітру, ніж саморобному верткому човникові, що оце недавно пішов на дно.

Щоразу, коли шхуна підплигувала на хвилях, пірата в червоному ковпаку підкидало вгору, але вираз обличчя його не мінявся і він усе так

само відворотно щирив зуби. А Гендс після кожного поштовху сповзав дедалі нижче на палубу, простягаючись так на кормі, що врешті я міг бачити тільки одне його вухо та кучерявого бурця.

Нараз я помітив біля них на палубі темні плями крові і подумав, що вони, пересварившись ізп'яну, мабуть, зарізали один одного.

Поки я отак приглядався до них і розмірковував, шхуна на хвильку пристала, і Гендс, ворухнувшись і стиха застогнавши, спробував сісти на попереднє своє місце. Почувши цей стогін, що свідчив про біль і смертельну слабкість, та ще побачивши, як у нього одвисла щелепа, я мимоволі відчув жаль. Але жаль одразу зник, як тільки я згадав про розмову, що її почув, сидячи в діжці з-під яблук.

Я підійшов до грот-щогли й насмішкувато мовив:

— Я знов на борту, містере Гендсе!

Він подивився на мене затьмареним поглядом, навіть не здивувавшись, і спромігся тільки на одне слово:

— Горілки!

Я вирішив, що не треба гаяти часу і, прослизнувши під гротом, який знову загородив палубу, вискочив на корму й збіг трапом униз у каюту.

Там вчинили такий погром, що годі й уявити собі. Геть усі замки були збиті: розбишаки шукали карту. На підлозі — густий шар багнюки, бо ж пірати збиралися тут пиячити й проводити свої наради, наблукавшись на болоті, де вони були отаборились. На покритій білою фарбою і прикрашеній золотим бордюром переділці — відбитки брудних пальців. Десятки порожніх пляшок валялися по кутках і з дзвоном перекичувалися з місця на місце. Одна медична книжка лікарева лежала розгорнута на столі, добру половину аркушів з неї було видерто, мабуть,

щоб розпалювати люльки. А посеред усього цього розгардіяшу точила своє тьмяно-буре світло підвішена над столом лампа. [113] Я спустився до комірчини. Там не вціліло жодного барильця, тільки під ногами було повно порожніх пляшок. Було ясно, що пірати безперестану пиячили від самого початку бунту.

Понишпоривши, я все-таки знайшов одну недопиту пляшку для Гендса. Собі я взяв трохи сухарів, трохи сушеної садовини, повну жменю родзинок і шматок сиру. На палубі я поклав усе це біля стерна, якомога далі від стерничого, напився води з діжки, і вже потім дав Гендсові пляшку з горілкою. Він вихилив не менше половини того, що було в ній, і тільки тоді відірвав її від рота.

— Ху,— прохрипів він, — саме цього мені й бракувало, їй-бо! Я сів у своєму кутку й почав їсти.

— Дуже поранено? — спитав я його.

Він буркнув, чи, точніше сказати, прохарчав:

— Коли б той лікар був на борту, він би вмент підняв мене на ноги. Та мені, бачиш, завию не таланить. А оцей пентюх, — він кивнув на пірата в червоному ковпаку, — він уже кувікнув. Та моряк з нього був ніякий... Стривай, а відки ти тут узявся?

— Я прибув на судно перебрати його під свою руку, містере Гендсе, — сказав я. — І прошу підлягати мені, як вашому капітанові, доки не буде інших розпоряджень.

Гендс понуро бликнув на мене, але не сказав нічого. Щоки його знову порожевіли, хоч він усе ще виглядав кволим і хилився набік при кожному поштовху корабля.

— Між іншим, — докинув я, — мені зовсім не подобається цей прапор, містере Гендсе. І, з вашого дозволу, я його спушу. Краще ніякого, ніж оцей.

Знову прошмигнувши під гротом до щогли, я смикнув за линву, спустив того проклятого чорного прапора й викинув його за борт.

— Боже, боронь короля! — вигукнув я, вимахуючи шапкою. — Геть капітана Сілвера!

Гендс, усе не підводячи голови, пильно й хитрувато стежив за мною.

— Я гадаю,— озвався він урешті, — я гадаю, кап'тане Гокінсе, ви б хотіли пристати до берега. То, може, побалакаймо про це?

— А чого ж, — відповів я, — залюбки, містере Гендсе. Я вас слухаю. — І я знову заходився ревно їсти.

— Цей хлопака... — почав Гендс, ледь помітно кивнувши на забитого. — Його звали О'Браєн... запеклий ірландець... Так ото ми з ним підняли вітрила, аби пригнати шхуну назад до бухти. Але тепер він мертвий, як колода. І хто тепер [114] кермуватиме судном, я не знаю. Без моїх порад ви з цим не впораєтесь, — так я гадаю. Отож слухайте... дайте мені поїсти й попити, знайдіть старого шарфа чи хустину перев'язати мою рану, а я натомість покажу вам, як треба кермувати шхуною. Гаразд?

— Тільки попереджую, — відповів я. — На Кідову стоянку я не збираюся вертатись. Я хочу вести шхуну в Північну бухту й там причалити до берега.

— Згода! — вигукнув він. — Не такий уже ж я бовдур, далєбі. Хіба я не бачу, що програв, дав маху, і цю ваше зверху? Хочете до Північної бухти? Ну що ж, мені не перебирати. Хай йому грім на голову, я допоможу вам довести судно хоч би й до моєї шибениці!

В його словах, як мені вдалося, був певний сенс, і ми тут-таки дійшли порозуміння. Ще за три хвилини вітер уже мчав "Еспаньйола" вздовж берегів Острова Скарбів. Я сподівався досягти Північної бухти ще до полудня, щоб увійти в неї перше, ніж почнеться приплив, а там уже стати в безпечному місці, перечекати, поки спаде вода, і зійти на берег.

Закріпивши румпель, я зійшов униз і дістав зі своєї скриньки шовкову хустинку, яку подарувала мені мати. З моєю допомогою Гендс перев'язав цією хустинкою глибоку криваву рану на стегні. Трохи під'ївши та випивши ще пару ковтків бренді, він помітно побадьорішав: сів пряміше, почав говорити голосніше й виразніше і взагалі зробився зовсім іншою людиною.

Віяв погожий вітер, і шхуна неслася вперед, мов птах. Краєвиди на березі швидко змінювалися. За пагорбами пішла пласка піщана низовина, вкрита карликовою сосною. Незабаром ми пропливли повз скелястий мис, що височів на північному краю острова.

Мені страшенно подобалася моя нова роля, мене тішила чудова сонячна погода й розмаїття краєвидів. Я мав досить харчів і питної води, і сумління мене вже не мучило за дезертирство з форту, бо ж мені пощастило оволодіти шхуною, про що годі було й мріяти. Мене тільки непокоїв погляд Гендса, який пильно стежив за всіма моїми рухами на палубі, і дивна посмішка, цю не зникала з його уст. У цій химерній посмішці відчувалося не тільки страждання і безсилля літньої людини, а й щось притамоване й зловісне, коли він так хитрувато осміхався й пас мене очима.

Розділ XXVI

Ізреєл Гендс

Вітер, мов зумисне нам на догоду, повіяв тепер на захід, завдяки чому ми швидше допливли від північно-східного краю острова до Північної

бухти. Але оскільки ми не могли спустити якоря і не наважувались увійти в бухту, поки не підніметься приплив, то в нас з'явилося трохи вільного часу. Стерничий пояснив мені, як поставити судно в дрейф, і по кількох невдалих спробах я спромігся зробити це. Після цього ми мовчки заходилися їсти.

— Кап'тане, — звернувся він до мене, знову так само неприємно посміхаючись, — осьо лежить цей О'Браєн, з яким я стільки наплавався. То чи не спустили б ви його за борт? Мені воно не муляє, і я не журюся тим, що сплавив його на той світ, але, як на мене, він не така вже й ozdoba для судна, ге ж бо?

— Я не маю на це сили, та й взагалі ця робота мені не до смаку. Хай собі лежить, — відповів я.

— Ну й нещасливе ж судно, Джіме, оця "Еспаньйола"! — мовив він, примружившись. — Скільки людей перебито на ній, скільки бідолашних моряків загинуло, відколи ми відпливли з Бристоля! Я зроду-віку не пам'ятаю, щоб коли так не щастило. І ось цього О'Браєна теж не стало... він бо таки справді помер, ге ж? Я чоловік темний, а ви вмiєте читати й рахувати, то скажіть мені отак навпрошки: мертвий так уже повік буде мертвим чи колись іще може воскреснути?

— Ви можете вбити тіло, містере Гендсе, але не дух, — сказав я. — Ви мали б це знати. О'Браєн тепер на тім світі й, може, якраз і стежить за нами.

— Он воно як! — зітхнув він. — Шкода! Тож, виходить, вбивати — це дурно час гаяти? А втім, духи мало чого варті, як на мене. І я, Джіме, не боюся їх. А тепер, коли ми так любенько погомоніли, Джіме, то чи не була б ваша ласка зійти вниз у каюту й принести мені... Хай йому трясця, я забув, що мені треба... Ага, пляшечку винця, Джіме. Бо це бренді заміцне, як на мою голову.

Вагання стерничого здалося мені неприродним, а вже й зовсім неймовірним було те, що він хотів вина, а не горілки. Очевидячки, він шукав просто приключки, аби спровадити мене з палуби. Тільки для чого — я не міг збагнути. Гендс уникав дивитись на мене — він неспокійно поводив очима, кидав погляд то на небо, то на тіло О'Браєна. З його посмішки, коли він аж кінчик язика вистромляв з рота від надміру [116]запопадливості, навіть дитина добрала б, що він щось недобре надумав. Я поспішив уволити його волю, не показуючи й знаку, що здогадуюсь про його лукавство, — але такого заплішеного дурня й не важко було обіграти.

— Вина? — перепитав я. — Чом би й ні! А вам якого, білого чи червоного?

— Та це мені байдуже, братику, — відказав він. — Аби міцне й доста його, то й добре.

— Гаразд, — сказав я. — Я принесу вам портвейну, містере Гендсе. Тільки його доведеться попошукати.

Я збіг униз, тупаючи щосили ногами, тоді скинув черевики, тихо скрався коридором до кубрика, там піднявся по трапу й обережно визирнув з люка на палубу. Стерничий нізащо не здогадався б, що я за ним стежу, а проте я зробив це якнайобережніш, аби не привернути його уваги. І з першого ж погляду я впевнився, що найгірші мої підозри мали підстави.

Гендс зіп'явся навкарачки і, хоч поранена нога завдавала йому великого болю — я чув його здушений стогін, — прудко поплазував палубою. За півхвилини він дістався до водостоку і витяг з-під скрученої в кільце линви довгого ножа, більше схожого на короткий кинджал, по саме держално заюшеного кров'ю. Він оглянув його, випнувши нижню щелепу, помацав рукою лезо і, поспіхом сховавши ножа за пазуху, порачкував назад на своє місце.

Я дізнався все, що хотів знати: Ізреєл може рухатись, і має зброю, а коли він так криється з цим від мене, то саме мене й хоче позбутись. Що він гадав робити далі — чи від Північної бухти добиратись через увесь острів до піратського табору на болоті, чи стріляти з гармати, закликаючи товаришів собі на підмогу, — цього я, звичайно, знати не міг.

Тільки в одному я міг звіритися на Гендса, бо тут у нас були спільні інтереси, — в урятуванні шхуни. Ми обидва хотіли допровадити судно до безпечного місця, звідки його потім можна було б вивести без особливих труднощів і небезпеки. Поки це ще не зроблено, — вважав я, — життю моєму ніщо не загрожує.

Розмірковуючи над цим усім, я не гаяв часу: швидко прокрався назад до каюти, взувся, знайшов пляшку вина і повернувся з нею на палубу.

Гендс лежав там само, де я його й залишив, — підібгавши ноги й примруживши очі, так наче був такий знесилений, що й денне світло йому вадило. Однак, коли я підійшов, він глянув на мене, звичним жестом відбив шийку пляшки й добряче хильнув з неї, сказавши своє улюблене:
[117]

-Хай щастить!

Передихнувши яку часину, він витяг з кишені плитку жувального тютюну й попросив відкряти йому шматочок.

— Будь ласка, допоможіть мені, — сказав він, — бо ж у мене немає ножа, а коли б і був, то нема сили орудувати ним. Ех, Джіме, зовсім я став немічний! Відкряйте мені шматочок. Мабуть, оце востаннє пожую тютюнцю, адже мені вже недовго на сім світі пробувати, це річ певна...

— Гаразд, — сказав я, — вволю вашу волю. Але на вашому місці... почуваячись так погано, я перед смертю спробував би покаятись, як годиться християнинові.

— Покаяйтесь? — спитав він. — У чому?

— Як це у чому?! — вигукнув я. — Ви ніби не знаєте! А хто мене тільки-но питав про мертвих? Ви ж зраджували свій обов'язок, жили в гріху, в брехні й крові. Ось біля ваших ніг лежить людина, яку ви вбили, а ви ще питаєте, у чому вам каятись! І ще треба вам просити Господа, щоб змилосердився над вами, містере Гендсе!

Я трохи розпалився, бо з думки мені не сходив закривавлений ніж у нього за пазухою, яким він збирався збавити мені віку. Але Гендс у відповідь тільки ковтнув вина і несподівано заговорив поважним тоном.

— Тридцять років, — сказав він, — плавав я морями, і бачив усяке: добре й погане, краще й гірше, штилі й шторми, зазнавав голоду й спраги, встрявав у різанину й куди тільки я не встрявав! Але, скажу по щирості, ніколи я ще не бачив, щоб з добра виходило добро! Хто вдарив перший, того й правда, а мертві не кусаються — оце й уся моя віра, і на цьому амінь. А тепер слухайте сюди, — додав він зовсім інакшим голосом, — і годі базікати про ці дурниці, приплив уже он який. Слухайте мою команду, кап'тане Гокінсе, і ми причалимо до берега в бухті й здихаємось цього клопоту.

Та й справді, нам лишалося пройти менш як дві милі, але плисти доводилось дуже обережно, бо вхід до Північної бухти виявився не тільки вузький і мілкий, а ще й звивистий, отож треба було спрямовувати шхуну якомога точніше. Та я, гадаю, показав себе слухняним і тямущим виконавцем, а Гендс — бездоганним лоцманом. Ми так вправно викеровували судно, так уміло обминали мілини, що любо було дивитись.

Ледве ми пройшли повз обидва миси, як нас ізусібіч оточила земля. На берегах Північної бухти росли такі самі густі ліси, як і навкруги Південної. Але сама бухта була вужча, довша і, коли казати правду, радше скидалася на гирло річки. Просто перед нами з південного краю виднів напівзогнилий кістяк розбитого судна. То був чималий

трищоглових. Він [118] так довго пролежав тут, відданий на поталу примхам погоди, що геть увесь помережився водоростями, а на палубі його поросли дрібні кущі, вкриті яскравими квітками. Видовище було досить похмуре, та воно свідчило, що бухта ця може бути спокійною стоянкою.

— А тепер, — сказав Гендс, — гляньте осюди — саме місце для причалу. Чистий пісочок, тиха вода, дерева навкіл і ще й квітничок на старій лайбі.

— Але чи зможемо ми потім знятися з мілини? — спитав я.

— А чом би й ні? — відказав він. — Треба тільки під час відпливу занести кодолу на другий берег, обвити її круг стовбура котроїсь великої сосни, кінець притягти назад і закріпити на кабестані, а тоді чекай припливу. Коли вода підійметься, вся команда потягне за кодолу і шхуна любісінько тобі зійде з мілини... А тепер, хлопче, треба пильніше. Ми близько від мілини, а шхуна йде надто швидко. Трохи праворуч... отак... Вважайте!.. Праворуч... Трохи праворуч... Вважайте!.. Вважайте!..

Гендс командував, а я хутко виконував його накази. Аж це нараз він гукнув:

— Крутіш до вітру, любий!

Я щосили наліг на стерно, і "Еспаньйола", круто завернувши, підійшла кормою до лісистого берега.

Захопившись цим останнім маневруванням, я на хвильку випустив з уваги, що треба ж пильнувати за стерничим. Мене так цікавило, коли шхуна човгне днищем по піску, що я зовсім забув про загрозу мені, і, перехилившись через правий борт, дивився, як вирує вода під провою шхуни. Я б так і загинув, якби не якась раптова тривога, що змусила мене оглянутись. Чи то я почув шелест, чи вловив тіль крайчиком ока, а

чи просто в мені прокинувся інстинкт, як ото в кота, але, обернувшись, я побачив Гендса напівдорозі до мене з кинджалом у правій руці.

Ми, здається, обидва скрикнули не своїм голосом, зустрівшись очима — я з жаху, а він — з люті, мов оскаженілий бик. Він рвонувся вперед, на мене, але я відскочив убік і випустив з рук румпель, який ту ж мить вирівнявся й ударив Гендса в груди. Це, мабуть, і врятувало мені життя.

Не встиг він опам'ятатись, як я уже вибрався з того кутка, де він мене застукав, і мав перед собою цілу палубу. Зупинившись біля грот-щогли, я витяг з кишені пістоля, націлювся в Гендса, коли він знов почав підходити до мене, і спустив гачок. Курок клацнув, але не було ні спалаху, ні пострілу: порох біля запалу підмок у воді. Я лайнув себе за таку недбалість. Чом я раніш не оглянув та не набив поновно [119] пістолі, єдину свою зброю?.. Тоді б не стояв тепер таким беззахисним, як вівця перед різником.

Попри свою рану Гендс пересувався на диво швидко. Сиве волосся спадало йому на обличчя, почервоніле від люті й напруги. Я не встиг вихопити другого пістоля, та й не пробував цього, певний, що він теж замок. Одне було ясно: треба не прямо відступати від Гендса, а всіляко ухилятися, бо інакше він зажене мене на прову і вб'є там, як щойно мало не вбив на кормі. Один удар закривавленим ножом, в якого лезо на дев'ять-десять цалів, —і всьому кінець. Я обхопив руками грубезну грот-щоглу і, напруживши кожен м'яз, став чекати нападу.

Бачачи, що я збираюся вихлятися круг щогли, Гендс зупинився. Якусь хвилину ми чигали один за одним —Гендс удавав, що ось-ось кинеться на мене зліва чи справа, а я щораз ухилявся в протилежний бік. Це скидалося на гру, що в неї я частенько грав у рідній околиці, бігаючи серед скель біля затоки Чорного Горба. Але, звісно, в тих хлоп'ячих іграх моє серце ніколи не калатало так шалено, як тепер. Хоча все-таки це було схоже на гру, в якій я сподівався виграти, маючи супротивником чоловіка літнього, та ще й сильно пораненого в стегно. Трохи осмілівши, я навіть дозволив собі хвильку поміркувати, чим може закінчиться наша

сутичка: я, безперечно, міг протриматись досить довго, але надії на остаточний порятунок таки не мав.

Поки ми отак підсиджували одне одного, "Еспаньйола" раптом врізалась у пісок, і від поштовху дала різкий крен на лівий бік, аж палуба нахилилась під кутом у сорок п'ять градусів, а через шпігати ринув потік води, утворивши біля фальшборту велику калюжу.

Ми обидва втратили рівновагу й покотилися, мало не обнявшись, до шпігатів. Труп пірата в червоному ковпаку з розкинутими руками важко полетів слідом за нами. Я стукнувся головою об ногу боцмана так міцно, що зуби в мене клацнули. Проте мені першому пощастило схопитись на ноги, бо на Гендса, як на те, навалився труп. Оскільки несподіваний нахил судна унеможливив дальшу біганину по палубі, я мусив тут-таки знайти якийсь інший спосіб порятунку, бо ворог же був поруч. Не гаючи ані секунди, я вхопився за вант⁴¹ бізань-щогли й подерся угору, а подих перевів аж тоді, як сів на рею.

Прудкість урятувала мене: призначений мені удар кинджала влучив на півфута нижче мого тіла. Розчарований [120] невдачею, Ізреєл Гендс дивився на мене знизу вгору, здивовано розтуливши рота.

Скориставшись із цього перепочинку, я швиденько набив одного пістоля, а потім задля більшої певності почав наново набивати й другого.

Гендс, помітивши, що я роблю, зрозумів, що його становище гіршає. Трохи повагавшись, він насилу вхопився за вант і з кинджалом у зубах поволі побрався вгору. Ліз він, ледве підтягуючи поранену ногу й голосно стогнучи від болю, і поки він просунувся на третину відстані між нами, я встиг спокійно приготувати обидва пістолі. І тоді, тримаючи по пістолю в кожній руці, я заговорив до нього.

— Ще крок, містере Гендсе, і я розтрощу вам голову! — І докинув глузливо: — А мертві не кусаються, як вам відомо.

Він зразу ж зупинився. З його обличчя я бачив, що він силкується щось обміркувати, але це йому давалося так важко й повільно, що я, відчувши себе поза небезпекою, голосно розреготався. Нарешті, кілька разів проковтнувши слину, він заговорив, а з обличчя його все не сходив вираз цілковитої розгубленості. Він витяг з рота кинджал, що заважав йому говорити, однак з місця не зрушився.

— Джіме, — почав він, — ми обидва заплутались, і нам треба якось дійти згоди. Я б сполав вас, коли б не той крен судна, але мені не щастить, так уже є. І хоч як це прикро, я, старий моряк, мушу скоритися вам, Джіме, корабельному юнзі.

Я радо впивався його словами й тішився, мов півень на паркані. Коли це він махнув правою рукою, і щось просвистіло в повітрі, як стріла. Я відчув удар і гострий біль, а плече моє виявилось прип'ятим до щогли. Від жахливого болю й несподіванки — зовсім наче позасвідомо — я спустив обидва гачки, і мої пістолі вистрелили й випали у мене з рук. Але впали не тільки вони: глухо скрикнувши, стерничий розкинув руки й полетів сторчма у воду.

Розділ XXVII

"Піастри!"

Через те, що шхуна нахилилася, щогли зависли над водою, і зі свого сідала на реї я бачив унизу тільки поверхню бухти. Гендс, що видерся не так високо, як я, і був ближче до палуби, впав у воду поміж мною і фальшбортом. Він один раз виринув у скривавленій піні й зник уже назавжди. Коли вода заспокоїлась, я побачив, як він лежить, скорчившись, на чистому піщаному дні в тіні шхуни. Кілька рибок промайнуло біля його тіла. Іноді від брижів на воді здавалося, що він ворухиться й силкується підвестись. Але він був подвійно мертвий: застрілений і потоплений — і мав стати здобиччю риб саме на тому місці, де готував загибель мені.

Це видовище сповнило мене жахом і млостью. Усе замиготіло перед моїми очима. Кров гарячою хвилею потекла в мене по спині й грудях. Кинджал, що прип'яв моє плече до щогли, палив мені тіло, наче розпечене залізо. Але мене лякав не так фізичний біль — це я стерпів би, не ремствуючи, — як думка про те, що я можу впасти з реї в цю тиху зелену воду й опинитись поруч з мертвим стерничим.

Я так міцно вчепився обіруч за рею, що пальцям стало боляче, і заплющив очі, щоб не бачити небезпеки. Однак поволі в голові моїй прояснилось, серце забилося рівніше, і я знов опанував себе.

Найперше я подумав, що треба витягти кинджал з рани. Та чи він засів надто глибоко, чи в мене мужності забракло, — але я затремтів усім тілом і відмовився від цієї спроби. І саме це тремтіння, хоч як це дивно, допомогло мені: кинджал, виявилось, тільки скраєчку зачепив шкіру, тепер вона прорвалася, і я вже не був прип'ятий. Кров, зрозуміло, зацебеніла дужче, але я майже звільнився, бо тільки мій одяг тримав мене біля щогли.

Рвучко шарпнувшись, я звільнився зовсім і зліз вантами правого борту: ні за що у світі не зважився б я, вражений усім пережитим, спускатися тими вантами, з яких тільки-но зірвався Ізреєл.

Зійшовши вниз, я с'як-так перев'язав собі рану. Вона дуже боліла й з неї ще текла кров, проте рана була неглибока й не загрожувала нічим серйозним і майже не заважала мені ворушити рукою. Тепер я став повновладним господарем судна і, розглянувшись, вирішив звільнитись від останнього пасажира — мертвого О'Браєна.

Він скотився, як я вже сказав, до фальшборту й лежав там, немов якась потворна лялька — такого розміру, як людина, тільки позбавлена барв і приваби життя. Впоратися з ним було неважко — за час своїх трагічних пригод я уже звик до мерців і перестав їх боятись, — тож я узяв його за поперек, наче лантух з висівками, і перекинув через борт.

Він шубовснув у воду; червоний ковпак злетів у нього з голови й лишився на воді, а коли сплеск улігся, я побачив їх обидвох, О'Браєна й Гендса, поряд на дні — вони похитувались при кожному порусі води. О'Браєн, досить ще молодий, був геть лисий. Він лежав, поклавшись плішнею на коліна своєму вбивці, а навколо їхніх трупів сновигали верткі риби. [122]

Тепер я лишився на шхуні сам. Щойно почався відплив. Сонце стояло вже низько, і тіні сосон, що росли на західному березі, простяглися через бухту й досягли палуби "Еспаньйоли". Повіяв вечірній бриз, і хоч зі сходу бухту захищав пагорб з двома шпилями, мотуззя почало гудіти, а обвислі вітрила — розгойдуватись і ляскати.

Розуміючи, що кораблеві може загрожувати небезпека, я згорнув і спустив клівери на палубу, але з гротом виявилось куди клопітніше. Звичайно, коли судно нахилилося, гік* перекинувся за борт, і його кінець та футів півтора вітрила навіть занурились у воду. Це, на мою думку, ще збільшувало небезпеку. Шкоти* так натяглися, що я боявся доторкнутися до них. Тоді я витяг ножа й перерізав фали*. Гафель* одразу спустився, і розлоге полотнище, надимаючись, лягло на воду. Підтягти нірал* я так і не подужав, хоч як силкувався. Після цього мені, кинутому напризволяще, нічого більше не лишилось, як покинути напризволяще й "Еспаньйолу".

Тим часом у бухті сутеніло. Останні промені сонця, пробившись крізь прогалину в лісі, переливалися, мов коштовне каміння, на квітчастому покритті розбитого корабля. Холоднішало. Гнана відпливом вода швидко спадала, і шхуна дедалі більше лягала на бік.

Я перебрався на прову й глянув за борт. Тут наче було неглибоко, і я, про всяк випадок схопившись обома руками за кінець перерізаної якірної линви, обережно став спускатись. Вода ледве сягала мені до пояса. Піщане дно було тверде й побрижене хвилями, і я бадьоро пішов бродом до берега, лишивши "Еспаньйолу" лежати на боку й полоскати свій грот у воді. Сонце вже сіло, і смерковий вітер шумів серед сосон.

Так чи сяк, але нарешті скінчились мої морські пригоди, і я повернувся на острів, — та ще й не голіруч. Позад мене стояла відбита в піратів шхуна, на якій ми зможемо вийти в океан. Мені хотілося якнайшвидше дібратися до нашої домівки, до форту, і похвалитися своїми здобутками. Мабуть, мені трохи дорікатимуть за дезертирство, але ж я відвоював "Еспаньйола", і це загладить усе — навіть сам капітан Смоллет визнає, цю я не промарнував часу.

Розмірковуючи так, сповнений найсвітліших сподіванок, я попростував до частоколу, за яким мене мали чекати друзі. Я пам'ятав, що найсхідніша з річечок, які впадають у бухту капітана Кіда, починається на двоверхому пагорбі ліворуч від мене, і я звернув у той бік, щоб перебрести річечку, де мілкіше. Ліс був не густий, і йдучи укосом, я незабаром поминув край пагорба і бродом перейшов на другий бік річечки. [123]

Тепер я був поблизу того місця, де зустрівся з Беном Ґаном, і почав пробиратись обережніше, пильно роззираючись на всі боки. Майже зовсім стемніло, і ввійшовши в розпадину між двома шпилями, я помітив удаліні миготливий відблиск багаття. Я вирішив, що то, мабуть, островик готує собі вечерю, і в глибині душі здивувався його легковажності. Адже коли цей вогонь побачив я, то його може побачити й Сілвер зі своєї табору на болоті.

Темрява дедалі густішала, і орієнтуватись було все важче. Двоверхий пагорб позаду й вершина Підзорної Труби праворуч поступово розпливалися в мороці. Зірок було мало, та й ті ледве блимали. Пробираючись низькодолом, я натикався на кущі й падав у піщані ями.

Раптом навколо трохи посвітлішало. Глянувши вгору, я побачив, що вершину Підзорної Труби освітило бліде сяйво, а невдовзі з-за дерев виринуло щось велике й срібне: то сховався місяць.

Іти тепер було легше, і я наддавав ходи, часом навіть підбігаючи, така мене брала нетерплячка швидше дістатись до форту. Увійшовши до гаю, що ріс перед частоколом, я знову згадав про обережність і пішов трохи повільніше й остережніше: було б украй прикро, якби мене після всіх пригод підстрелили свої ж.

Місяць підбивався все вище й вище, освітлюючи усі галявини в лісі, коли це просто перед себе між деревами я помітив якесь сяйво, зовсім не схоже на місячне. Жарке та червоне, воно час від часу тьмяніло, як то буває, коли жевріє вугілля в багатті.

Я ніяк не міг збагнути, що б то могло бути.

Нарешті я вийшов на галявину перед частоколом, західний бік якого був залитий місяцем. Решта частоколу й сам блокгауз були в тіні, яку де-не-де перетинали довгі сріблясті пасма. А по той бік блокгаузу палахкотіло велике вогнище, червонястий відбиск якого гостро вирізнявся на тлі блілого місячного світла. Ніде ніхто ані ворухнеться, не чути ані звуку, тільки вітер шумить.

Я зупинився, неабияк здивований і трохи стривожений. Ми ні разу не розпалювали великих вогнищ, бо капітан наказував бути ощадливіше з дровами. Чи не сталося тут без мене якого нещастя?

Я скрався до східного кінця частоколу, весь час тримаючись у тіні, і в найтемнішому місці переліз через нього. Потім задля більшої певності став навколішки й безгучно порачкував до блокгаузу. Аж це нараз серце в мене радісно тьохнуло. Звук цей був зовсім не приємний, і раніш він часто [124] дошкуляв мені, але цим разом почути, як голосно й мирно хроплять друзі, — це було для моїх вух наче музика. Хропіння це заспокоїло мене, як заспокоює любий нічний вигук вахтового на судні: "Все гаразд!"

Тим часом, однак, лише одна річ була певна: варту вони мали геть недбалу. Якби зараз підкрався не я, а Сілвер зі своєю зграєю, то всіх їх могли б перерізати. От що значить, коли капітана поранено, подумав я і знову почав дорікати собі, що кинув друзів у такій небезпеці, коли серед них нема кому навіть вартувати.

Я підповз до дверей і зазирнув усередину. В темряві нічого не можна було розгледіти. Крім хропіння, чути було ще якийсь чудний шерех: чи то стріпування крил, чи то постукування дзьобом. Простягнувши руки вперед, я почав помацки пробиратися на своє колишнє місце, усміхаючись на думку, як зрадіють і здивуються мої друзі, коли побачать мене вранці.

Я наштовхнувся на щось пружне, — мабуть, на чийось ногу, але сплячий тільки застогнав і перевернувся на другий бік.

І тоді раптом темряву розітнув пронизливий скрик:

— Піастри! Піастри! Піастри! Піастри! Піастри! — одне й те саме, без перепочинку, без зміни в голосі, мов рипіння ручного млинка.

Та це ж Капітан Флінт, Сілверів зелений папуга! Це він стукав дзьобом по дереву! Ось хто охороняв тих, що спали, краще за будь-якого вартового і дав знати настирливим криком про мою появу!

Я й не зчувся, як від того лункого крику всі попрокидались і посхоплювались на ноги. Голос Сілвера запитав з гучною лайкою:

— Хто йде?

Я обернувся тікати, але на когось налетів. Відскочивши від нього, попав просто в обійми іншого. Цей уже схопив мене й не випустив.

— Принеси голівешку, Діку, — сказав Сілвер.

Один з матросів вибіг з блокгаузу й за хвилику вернувся з вогненным смолоскипом.

Частина шоста

КАПІТАН СІЛВЕР

Розділ XXVIII

У ворожому таборі

Червонаве світло смолоскипа, осяявши середину блокгаузу, підтвердило найгірші з моїх здогадок. Пірати захопили будинок і всі наші припаси — і барильце з бренді, і солонина, і мішки з сухарями були на тому самому місці. Але мене вжахнуло те, що жодного бранця я не побачив. Я міг подумати лише одне: що всі вони загинули! Серце моє затерпло в грудях. Чом я не лишився і не загинув разом з ними!

У блокгаузі були всі шестеро піратів — більше ніхто з них не зостався живий. П'ятеро їх, з розчервонілими й опухлими обличчями, ледве очумавшись від п'яного сну, схопилися на ноги. А шостий тільки звівся на лікті. Мертвотно бліде лице й закривавлена пов'язка у нього на голові свідчили, що його поранено, і то зовсім недавно. Я пригадав, що під час нападу на блокгауз одного з піратів підстрелили, і він сховався в лісі; мабуть, це він і був.

На плечі Довгого Джона сидів папуга й чистив дзьобом пір'я. Власник папуги здавався блідішим і суворішим, ніж звичайно. На ньому був усе той самий ошатний сурдут, в якому він приходив сюди пропонувати перемир'я, тільки тепер увесь завожений, вимащений глиною і подертий колюччям.

— Ти ба! — сказав він. — Та це ж сам Джім Гокінс, хай йому чорт! Завітав у гостину, га? Ну, то заходь, просимо до господи!

Він сів на барильце з бренді й почав натоптувати люльку.

— Подай мені вогню, Діку, — попросив він і, запаливши, мовив далі: — Дякую, друже. Можеш кинути голівешку назад у багаття. А ви, джентльмени, не соромтеся й лягайте. Вам нічого стояти перед містером Гокінсом, він пробачить вашу нечемність, повірте! Отож ти, Джіме, — звернувся він до мене, витягаючи люльку з рота, — завітав до нас. Це вельми приємна [126] несподіванка для бідолашного старого Джона! Я з першого погляду побачив, що ти спритний хлопець. Але цього від тебе я таки не сподівався, їй-бо!

На все це, ясна річ, я не відповів нічого. Притиснутий спиною до стіни, я намагався сміливо дивитись в очі Сілверові, хоч на серці у мене був чорний розпач.

А він невимушено пихнув люлькою раз-другий і поновив мову:

— Ну, коли ти вже тут, Джіме, то я скажу тобі, що в мене на думці. Ти мені завше був до душі, бо ти хлопець хвацький. Дивлячись на тебе, я згадую, що і я колись був такий молодий та гожий. Мені весь час хотілося, щоб ти пристав до нас, одержав свою частку скарбів і помер заможним паном, і ось ти, лебедику, і прийшов. Кап'тан Смоллет — чудовий моряк, це я завше кажу, тільки надто крутий щодо дисципліни. "Як треба, то треба", — вважає він, і цілком слушно. Тож ти маєш стерегтися кап'тана. Та й доктор лютий на тебе. "Невдячний поганець!" — ось що він про тебе сказав. Справа, виходить, така: вернутись назад до своїх тобі не можна, бо вони тебе не приймуть. І коли ти не хочеш створити ще третю команду, себто лишитись на самоті, то мусиш пристати до кап'тана Сілвера.

Від слів піратових мені аж полегшало на душі: отже, мої друзі ще живі! І хоч я почасти повірив Сілверові, що вони й справді обурені моїм дезертирством, він мене більше врадував, аніж засмутив.

-Я вже й не кажу про те, що ти в наших руках, — провадив далі Сілвер, — бо ти й сам це бачиш. Але, як на мене, то краще переконати, ніж залякати. Коли тобі любо з нами — приєднуйся до нас, а коли ні, то так щиро й скажи, Джіме, по своїй волі. І хай дідько мене візьме, коли який моряк був одвертіший з тобою, як оце я!

— То я маю щось відповідати? — спитав я тремтячим голосом.

За його ледь глузливою балаканиною прочувалася смертельна загроза, і від цього щоки у мене розпашіли, а серце в грудях боляче стислося.

— Ніхто тебе, хлопче, не силує,— сказав Сілвер. — Зміркуй сам. Та й квапитись нам нікуди: бачиш, це ж так мило бути в твоєму товаристві!

— Ну що ж, — відповів я, трохи посмілішавши, — коли я маю вибирати, то ви повинні перше сказати мені, що тут сталося, чом ви тут і де тепер мої друзі.

— Що тут сталося? — похмуро бовкнув один з піратів. — На це треба добрячого розумаку, аби все допаду розшолопав! [127] — Стули свою халяву, поки тебе не питають! — брутально урвав його Сілвер. А тоді попереднім своїм поштивим тоном звернувся до мене: — Учора вранці, містере Гокінсе, — сказав він, — до нас прийшов доктор Лівсі з білим прапором. "Кап'тане Сілвере, — сказав він, — вас зраджено. Шхуна зникла". Що ж, воно й правда, як ми трохи були випили та пісень співали, то й не завважили нічого. Ніхто бо з нас не стежив за судом. Розглянулися ми — а побий мене грім, нема таки шхуни! Зроду-віку я не бачив таких ідіотських пик, як були тоді у наших хлопців, і ти можеш повірити, що моя була найідіотськіша. "Тож ідім на мирову", — сказав доктор. І ми пішли на мирову, я й він, і нам дісталися ваші припаси, ваша горілка, дрова, що ви назбирали, цей ваш блокгауз і вся ваша, як то мовиться, снасть від рей до кільсона*. А самі вони кудись подалися, я навіть не знаю куди.

Сілвер спокійно пахнув з люльки й мовив далі:

— А щоб ти не взяв собі в голову, ніби й тебе включили в мирову, то ось тобі, що було сказано наостанку: "Скільки вас лишилося?" — спитав я. — "Четверо, — відповів доктор, — і один з наших поранений. А щодо цього хлопчиська, то я не знаю, де він, чортяка, подівся, — так сказав доктор, — і не хочу знати. Він нам уже в печінках сидить!" Оце такі були останні його слова.

— І це все? — поцікавився я.

— Все, що тобі треба знати, синку, — відповів Сілвер.

— А тепер я маю вибирати?

— Та вже ж не інакше, — мовив Сілвер.

— Гаразд! — почав тоді я. — Я не такий дурний і добре знаю, що мене чекає. Та хай буде, що буде — мені все одно! Відколи я спіткався з вами, смерть мені не дивина. Але ось що я вам скажу, — мовив я, чимдалі більше збуджуючись. — По-перше, становище ваше погане: шхуну ви втратили, скарб втратили, людей своїх втратили. Вся ваша справа пропадає. І коли ви хочете знати, хто все це спричинив, то знайте: це я і ніхто інший. Я сидів у діжці з-під яблук того вечора, коли ми побачили землю, і я підслухав вас, Джоне, і тебе, Діку Джонсоне, і Гендса, що лежить тепер на дні моря, і не минуло й години, як я усе до слова переповів своїм друзям. А щодо шхуни, то це я перетяв якірну линву, це я вбив тих, кого ви залишили на борту, і це я відвів шхуну туди, де вам її ніколи не знайти. Ви пошилися в дурні, бо від самого початку всі ниточки сходилися в моїх руках, і я боюсь вас, як торішнього снігу. Хочете — вбийте мене, хочете — лишіть живим, воля ваша. Але якщо ви залишите мене живим, то я забуду все минуле, і коли вас притягнуть до суду за піратство, спробую [128] вам допомогти. Тож це ви маєте робити вибір. З

моєї смерті вам ніякої вигоди. А якщо ви залишите мене живим, то я допоможу вам врятуватись від шибениці.

Я замовк, бо — не критиму від вас — хвилювання перехопило мені дух. На мій подив, пірати навіть не ворухнулись і тільки вирячились на мене, мов ті барани. Не давши їм часу отямитись, я повів далі:

-1 ще, містере Сілвере, — сказав я, — ви, сподіваюся, кращий за інших у цій компанії. Тож у разі моєї смерті, прошу, розкажіть докторові все, як було.

— Матиму це на увазі, — відказав Сілвер таким чудним тоном, що я ну ніяк не міг второпати, чи глузує він з мене, чи Йому таки сподобалась моя сміливість.

— А ще пригадайте, — скрикнув нараз багрянолиций старий матрос на ім'я Морган, якого я колись бачив у таверні Довгого Джона в Бристольському порту, — що це саме він пізнав і Чорного Пса!

— І це ще не все, — докинув корабельний кухар. — Він, побий мене грім, той самий хлопчисько, що потяг карту зі скрині Біллі Бонса. Через цього Джіма Гокінса геть усі наші нещастя!

— То чого з ним цяцькатись! — лайнувшись, вигукнув Морган.

Вихопивши ножа, він так прудко скочив на ноги, наче був двадцятилітком.

— Ані руш мені! — закричав Сілвер. — Ти що за один, Томе Моргане? Може, ти тут кап'тан? То я покажу тобі, де твоє місце, бісова душа! А будеш мені перечити, то підеш туди, куди вже до тебе пішло чимало таких жевжиків за останні мої тридцять років — хто на рею, а хто, хай йому трясця, рибам на поживу! Затям це, Томе Моргане: не було ще такого, що заїдався зі мною і не поплатився за це життям!

Морган мовчав, але решта піратів невдоволено загули.

— Том має слушність, — сказав один.

— Досить мені вже макітрили голову, — пробуркотів другий. — Хай мене повісять, коли я дамся, аби ти мене поштурхував, Джоне Сілвере.

— То чи не хоче хто з вас, джентльмени, помірятися зі мною? — ревнув Сілвер, нахилиючись уперед на барильці й тримаючи в правиці запалену люльку. — Назвіть мені такого, чень у вас же язика не повідсихали? Ану, виходь котрий —дістати, що йому належиться. Чи на те я прожив стільки років на світі, щоб якийсь розпірений п'яничка ставав мені впоперек дороги на схилку мого віку? Ви знаєте наш звичай. Ви всі тут, як ви самі себе звете, джентльмени фортуни. Тож я до ваших послуг. Хай хто більший зух, витягне свого [129] кортика, і я, хоч Каліка, перше ніж погасне ця люлька, побачу, які на колір його тельбухи!

Ніхто ані ворухнувся, ані відповів.

— Отакі ви завше, — мовив далі Сілвер, знову беручи люльку до рота. — Жваві хлопці, ніде правди діти. Та ви останні плохуни, як до бою! Але, може, розумієте ви просту людську мову? Таже я тут кап'тан, ви самі мене обрали. І обрали тим, що я на цілу милю розумніший за вас усіх. Як не хочете битися зі мною, як годиться джентльменам фортуни, то коріться, бодай вам чорт! І я вас навчу коритися! Цей хлопчисько припав мені до вподоби, бо я зроду не бачив такого зважливого, як він. Він проявив більше сміливості, ніж будь-хто з вас, що принишкли, як ті щурі! І я вам ось що скажу: тільки хто пальцем його зачепить, матиме справу зі мною. А я слів на вітер не кидаю, затямте.

Запала довга мовчанка. Я стояв, прихилившись до стіни, а серце моє все так само калатало, наче молот, хоч у мене вже з'явилась надія на порятунок. Сілвер сидів, прихилившись до стіни й схрестивши руки; він спокійно попахкував люлькою і тільки крайчиком ока пильно стежив за

своєю буйною командою. Пірати відійшли в дальній куток блокгаузу й стали там перемовлятися — їхнє шепотіння долинало до мене, мов дзюрчання струмка. Час від часу вони оглядалися, і тоді червонаве світло смолоскипа осявало їхні збуджені обличчя. Проте поглядали вони не на мене, а на Сілвера.

— Ви ніби хочете щось сказати? — запитав Сілвер, спльовуючи далеко поперед себе. — То шкварте. А ні, то позамикайте губи.

— Перепрошую, сер, — відказав один пірат з недобрим таким лицем, — ви вправно послуговуєтесь деякими правилами, але, може, будете ласкаві згадати, що є ще й інші правила. Команда незадоволена, вона не дозволить, аби нею попихали, вона має свої права, як і всяка інша команда. За нашим звичаєм ми маємо право зібратись і порадитись. Перепрошую, сер, поки що ви в нас старший, але я хочу скористатися зі свого права й піти на раду.

І, віддавши Сілверові шану належним чином, довготелесий жовтоокий матрос років тридцяти п'яти попростував до дверей і вийшов з приміщення. Слідом за ним один по одному повиходили й інші, кожен віддавав Сілверові шану й промовляв щось на своє виправдання.

— Згідно з нашим звичаєм, — сказав один.

— На сходини, — мовив Морган.

Урешті zostалися тільки ми вдвох із Сілвером, і смолоскип біля нас.
[130]

Корабельний кухар одразу ж витяг люльку з рота.

— Слухай, Джіме Гокінсе, — ледь чутно прошепотів він, — ти на волосинку від смерті, ба навіть гірше — тобі загрожують тортури. Вони хочуть мене скинути. Та пам'ятай, що я обстаю за тобою. Я не збиравсь

цього робити, але ти сказав кілька слів, і я передумав. Мене взяв розпач, що я так безглуздо програв і можу потрапити на шибеницю. Але я побачив, що ти тямущий хлопець. І я сказав собі: "Заступися за Гокінса, Джоне, а Гокінс заступиться за тебе. Ти, Джоне, його остання карта, а він, побий мене грім, він — твоя остання карта! Послуга за послугу, — сказав я. — Ти врятуєш собі свідка на суді, а він врятує твою шию від зашморгу".

До мене почало потроху доходити.

— Ви гадаєте, що ваша справа пропаща? — запитав я.

— Та вже ж бо, хай йому грець! — відповів він. — Коли шхуна пропала, значить, нам світить шибениця, і квит. Тільки я глянув на бухту, Джіме, і побачив, що шхуна зникла, то хоч який я упертюх, а зрозумів, що наше діло швах. А ці хай собі радяться, всі вони — телепні й боягузи. Я спробую врятувати від них твою шкуру. Але слухай, Джіме, — я тобі, а ти мені: ти у свою чергу врятуєш Довгого Джона від шибениці.

Мене це страшенно вразило: тож які мусять бути кепські в них справи, коли цей старий піратюга, їхній заводій, хапається за будь-яку соломинку!

— Що зможу, те зроблю, — пообіцяв я.

— То й згода! — вигукнув Довгий Джон. — Ти так певно це кажеш, що я, присяйбі, маю тепер надію на порятунок.

Він пошкутьльгав до смолоскипа, встромленого поміж купи дров, і знову розпалив люльку.

— Зрозумій мене, Джіме, — провадив далі Сілвер, повернувшись на своє місце. — У мене ще є голова на в'язах, тож я тепер на боці сквайра. Я знаю, що ти відвів шхуну кудись у безпечне місце. Не знаю, як ти це впорав, але я певен, що шхуна ціла. Гендс і О'Браєн, я здогадуюся,

сплохували. Та я ніколи й не покладався на них. Зауваж собі: я ні про що тебе не розпитую та й іншим цього не дозволю. Я знаю правила гри й бачу, що програв. І я розумію, що твоє горою. Ти такий молодий та завзятий, що ми з тобою стільки б могли наробити!

Він націдив у квартиру бренді з барильця і запропонував мені.

— Покуштуєш, братику? — І коли я відмовився, сказав: — То я сам вип'ю трохи, Джіме. Мені треба підживитися, попереду ще так багато клопоту. До речі, про клопоти: пощо це доктор віддав мені карту, Джіме?
[131]

Певно, на обличчі моєму з'явився такий подив, що Сілвер перестав розпитувати далі.

— А так, він дав мені карту, — додав він. — І щось за цим є, Джіме, щось є... — погане чи й добре.

Він знову ковтнув з квартири й похитав своєю великою головою, як людина, що сподівається найгіршого.

Розділ XXIX

Знову чорний знак

Нарада піратів ще тривала, коли один з її учасників увійшов до блокгаузу і, трохи глузливо, як мені здалося, віддавши Сілверові шану, попросив дозволу взяти на хвильку смолоскипа. Сілвер мовчки кивнув, і пірат пішов геть, залишивши нас двох у темряві.

— Заходять на бурю, Джіме, — сказав Сілвер, звертаючись тепер до мене зовсім дружнім і навіть панібратським тоном.

Я ступив до найближчої стрільниці й виглянув надвір. Багаття майже згасло, тільки тьмяно жевріли окремі вуглини, тож не дивно було, що змовникам знадобився наш смолоскип. Вони скупчились на укосі перед частоколом, один з них тримав смолоскипа, а другий стояв навколішках з розкритим ножем у руці, що виблискував у світлі місяця й головешки. Решта, трохи нахилившись над ним, наче приглядалися, що він робить. На свій подив, я помітив, що в нього, крім ножа, в руках ще якась книжка — річ зовсім не звична, як на пірата. Раптом він підвівся з колін, і весь гурт рушив до блокгаузу.

— Вони йдуть сюди, — сказав я і вернувся на своє попереднє місце, вважаючи, що це буде нижче моєї гідності, коли пірати побачать, як я підглядаю за ними.

— Хай ідуть, друже, хай ідуть, — весело відгукнувся Сілвер. — У мене ще є порох у ладівниці.

Двері розчинилися, і п'ятеро чоловік, стовпившись на порозі, проштовхнули наперед одного зі своїх. За інших обставин, то воно смішно було б дивитись, як він поволі й остережливо переставляв ноги, простягти, однак, вперед стиснуту в кулак правицю.

— Підходь ближче, хлопче, — сказав Сілвер, — і не бійся: я тебе не з'їм. Давай сюди, тюхтію, що там у тебе в руці. Я знаю правила й депутата не займу.

Підбадьорений цими словами, пірат уже сміливіше підійшов до Сілвера, тицьнув йому щось у руку й ще хуткіш відбіг назад до своїх товаришів. [132]

Корабельний кухар розтулив долоню й глянув.

— Чорний знак! Я так і думав, — промовив він. — Але де ви дістали папір?.. Е! Та це ж лиха прикмета! Ви бо вирізали клопоть з Біблії! Який це йолоп порізав Біблію?

— Ото ж і є, бачите! — озвався Морган. — Хіба я не казав? Не казав я, що це не до добра?

— То це ви гуртом так надумали? — вів своєї Сілвер. — Тепер вам уже всім гойдатись на шибениці. Який це заплішений дурень мав при собі Біблію?

— Це Дік, — відповів один з піратів.

— Дік? Ну, то вже пора йому й прощення в Бога просити, — мовив Сілвер,— одгуляв він своє. Це я певно кажу.

Але тут утрутився довгов'язий з жовтими очима.

— Нема чого базікати, Джоне Сілвере! — сказав він. — Вся команда на сходинах, як велить звичай, ухвалила передати тобі чорний знак. Переверни його, як це годиться, і подивись, що там написано. Тоді собі можеш розводитись.

— Дякую, Джордже, — відказав корабельний кухар. — Ти завше був спритняк у справах і знаєш напам'ять усі наші правила. Я радий пересвідчитись у цьому, Джордже. Ну, то що ж там написано? Ага! "Скинуто". Ось юно що! Чудово написано — так, наче друковано! Це твоя рука, Джордже? Ти, я бачу, тепер майже за ватажка в цій команді. Я не здивуюсь, коли тебе кап'таном оберуть. Але тим часом зроби таку ласку, дай мені головешку. Люлька моя зовсім згасла.

— Чуєш-но, — сказав Джордж, — годі вже дурити команду! Язиком ти на всі боки мастак, але твоє вже скінчилося. Злазь із барила й не заважай нашим виборам.

— Щось мені здавалося, ніби ти казав, що знаєш усі наші звичаї, — зневажливо відповів Сілвер. — А як ти їх не знаєш, то я знаю. Я ще тут трохи посиджу, бо я поки що ваш кап'тан, майте на увазі. І зостануся ним, поки ви висловіте свої закиди, а я відповім на них. Доти ж ваш чорний знак і сухаря не варт. А от опісля буде видно.

— О, — сказав Джордж, — ми з тобою ніякого звичаю не порушуємо, ми по-чесному, атож. Ось тобі наші закиди. По-перше, ти завалив цей рейс — у тебе не вистачить зухвальства заперечити це. По-друге, ти за спасибі випустив ворога з цієї пастки. Чого їм хотілося забратись відціля? Я не знаю. Але ж цілком ясно, що їм цього хотілося. По-третє, ти заборонив нам напасти на них у болоті. О, ми бачимо тебе наскрізь, Джоне Сілвере! Ти ведеш подвійну гру, оце ж і клопіт з тобою. І, по-четверте, ти заступився за цього хлопчиська.

— І це все? — спокійно перепитав Сілвер. [133]

— Цього доста, — відказав Джордж. — Через твою нездарність ми зависнемо в зашморгу!

— Гаразд. Тепер слухайте мене. Я відповідатиму по черзі на всі ваші чотири пункти. То я завалив цей рейс? Добре, але ви всі знаєте, чого я хотів. І знаєте, що коли б слухали мене, то ми були б зараз на "Еспаньйолі", усі живі й здорові, наївшись уволю пудингу, а скарби лежали б у нас у трюмі, хай вам чорт! А хто завадив мені? Хто підганяв мене, вашого кап'тана? Хто підсунув мені чорний знак, ледве ми висадилися на острів, хто закрутив весь цей чортів танок? Такий чудовий танок, і я витанцьовував разом з вами, а всі ми ну чисто як ті танцюри, що на лондонській шибениці вихляються. Хто це все накоїв? Ендерсон, Гендс і ти, Джордже Меррі! Ти єдиний лишився живий із цих баламутів. І ще маєш нахабство виставляти себе в кап'тани, ти, котрий занапастив нас усіх! А побий мене грім! Та це ж скільки світ світом, такого нахабства не бачено!

Сілвер замовк. З обличчя Джорджа та його спільників знати було, що слова кухареві не пропали марно.

— Це вам пункт перший! — скрикнув обвинувачений, витираючи піт з чола: говорив він так запально, що аж стіни двигтіли. — Але ж і гидко балакати з вами, присяйбі! Нема у вас ні тями, ні пам'яті, і я дивуюся, як це ваші матірки відпустили вас на море. На море! То це ви джентльмени фортуни? Штани вам латати, а не морем ходити!

— Облиш це, Джоне, — сказав Моргай. — Відповідай радше на інші пункти.

— Буде вам і на інші! — огризнувся Джон. — Вони так само нічого не варті. Ви кажете, що справа наша кепська. Та хай вам чорт — ви навіть збагнути цього не годні, наскільки вона кепська! Ми тепер так близько від шибениці, що в мене шия аж клякне, як подумаю. Я так і бачу, як вони висять у кайданах, а над ними птахи кружляють, і матроси тицяють на них пальцями. "Хто це такий?" — запитує один. "Це? Та це ж Джон Сілвер, я добре знав його", — відповідає другий. І чути, як побрязкують кайдани, коли вітер гойдає повішених. Ось що загрожує нам усім, кожному з нас через нього, та Гендса, та Ендерсона, та інших йолопів. А коли хочете знати за четвертий пункт, про оцього хлопця, то побий його грім, хіба ж він у нас не заручник? І невже ми повинні отак задурно збутися заручника? Та нізащо в світі: адже ж він, може, — і я цьому не здивуюся, — наша остання надія! Вбити цього хлопця? Ні, я на це не пристану, браття. Ага, ще пункт третій. Е, тут багато чого можна сказати! Може, вам це пусте, коли до вас щодня приходять лікар, який скінчив коледж? Тобі, Джоне, з твоїм пробитим черепом, лікар уже не потрібен? Чи тобі, [134] Джордже Меррі, якого ще кілька годин тому тіпала пропасниця, в якого очі ще й зараз жовтаві, мов цитрини? Чи, може, ви не знаєте, що сюди має невдовзі прийти другий корабель на підмогу? Але він прийде, вже недовго чекати. І тоді побачимо, хто зрадіє, маючи заручника. Потім ще пункт другий: ви закидаєте мені, що я пішов на мирову. Та хіба ж ви самі не повзали отут навколішках, благаючи мене замиритися? Ви повзали навколішках, страхополохи, боялися, що

подохнете з голоду, як не буде замирення! А втім, це все дурниці. Не заради цього пішов я на угоду. А ось заради чого!

І він кинув на підлогу шмат паперу, який я відразу пізнав. Це була та сама карта на жовтому папері, з трьома червоними хрестиками, що її я знайшов, загорнутою в церату, на дні скрині Біллі Бонса. Чому лікар віддав її Сілверові, — цього я ніяк не міг збагнути.

Натомість бунтівники, побачивши карту, зраділи до нестями. Вони накинулись на неї, мов коти на мишу. Карта переходила з рук у руки, один виривав її в іншого. Пірати лаялися, кричали, заливалися дитячим сміхом — хтось би подумав, що вони не тільки вже мацають золото руками, а навіть пливуть собі з ним безпечно додому.

— Так, — сказав один, — це Флінтова карта, нема сумніву. Отут написано, Дж. Ф", ще й кривулька внизу, він завше так розписувався.

— Все це добре, — сказав Джордж, — але як же ми заберемо з собою скарби, коли не маємо корабля?

Сілвер нараз підхопився з барильця і, спираючись рукою на стіну, закричав:

— Стережися Джордже! Ще одне таке слівце, і я викличу тебе на герць. Як? А звідки я знаю? Це ти мав би мені сказати. Ти й усі інші, що через них я позбувся шхуни, бодай би ви згоріли! Та куди тобі з твоїм тарганячим мозком придумати щось путнє! Але бодай чемно розмовляти ти можеш і мусиш, Джордже Меррі, зятя це!

— Таки й правда, — сказав старий Морган.

— Правда? Ще б пак! — підхопив корабельний кухар. — Ви згубили судно, а я знайшов скарб. То хто ж із нас вартніший? Але я складаю з

себе свої звання, хай йому чорт! Обирайте собі, кого хоче за кап'тана. З мене годі!

— Сілвера! — загукали всі. — Тулуб назавше! Тулуб — наш капітан!

— Он якої ви тепер заспівали! — крикнув кухар. — Що ж, Джордже, голубе мій, доведеться тобі почекати до іншої нагоди. Щастя твоє, що я людина незлобива. Не така в мене натура. А тепер, браття, що робити з цим чорним знаком? [135]

Виходить, він тепер ні до чого, ге ж? Дік накликав на себе лихо, зіпсував свою Біблію, і все це даремно.

— А хіба ж вона не годиться для присяги? — пробурмотів Дік, видимо стурбований цією халепою на свою голову.

— Біблія з вирізаним крайчиком! — глузливо відказав Сілвер. — Та нізащо в світі! У ній тепер сили не більше, як у звичайному співанику.

— Та невже? — вигукнув Дік, якось наче зрадивши. — Ну, та нехай, така теж може на щось придатись.

— А цю штуку на тобі, Джіме, — на пам'ять, — сказав Сілвер, простягаючи мені велемовний клаптик паперу.

Він був завбільшки з велику монету і з одного боку чистий, бо його вирізали з останнього аркуша книги. На другому боці там було кілька віршів з Апокаліпсиса — у мене в пам'яті засіли слова: "а поза ним пси і душогуби""". З того боку, де друкований текст, усе було замащене вуглем. Він уже злазив і забруднив мені пальці. А де чистий бік, так само вуглем вивели одне слово: "Скинуто".

Я зберіг цей чорний знак як цікавинку, і ось він зараз переді мною, тільки від того слова лишився тепер самий слід, мов подряпина нігтем.

На цьому закінчилися події тієї ночі. Усі ми, випивши по ковтку спиртного, невдовзі полягали спати — усі, крім Джорджа Меррі, якому Сілвер помстився тим, що поставив вартувати й погрозився покарати смертю, коли чогось не догляне.

Довго ту ніч не міг я склепити очей. Мені було про що думати, Бог свідок: і про людину, яку я вбив, рятуючи своє життя, і найбільше про подивугідну гру Сілвера, який намагався однією рукою тримати в покорі піратів, а другою хапався за всяку соломинку, аби врятувати своє нікчемне життя. Сам він мирно собі спав і голосно хропів. І хоч який він був пройдисвіт, а проте мене брав жаль за нього, що жив серед таких небезпек і був приречений на ганебну смерть у зашморгу.

Розділ XXX

На слово честі

Мене збудив — та, властиво, й усіх нас, навіть вартового, що аж підскочив, закунявши було коло дверей, — ясний дзвінкий голос із узлісся:

— Блокгауз, агов! Лікар іде!

І справді, то був лікар. Хоч я й зрадив, почувши його голос, та водночас і збентежився. Коли я згадав про власне самовільство, як я потайки втік від своїх, і до чого це призвело, в якій небезпечній компанії я опинився, мені стало так соромно, що я не міг глянути лікареві в обличчя.

Він, мабуть, устав ще затемна, бо тепер тільки розвиднялося. Підбігши до стрільниці, я побачив, що він стоїть по коліна в повзучих випарах, як колись був стояв Сілвер.

— Це ви, докторе? Доброго вам ранку, сер! — бадьоро вигукнув Сілвер, аж сяючи добродушністю. — Та й рано ж ви підхопилися! Але

недарма кажуть, рання пташка — сама собі свашка. Ану, Джордже, розворушись, синку, та поможи докторові зійти на борт... У нас усе гаразд, докторе, ваші пацієнти бадьорі й веселі.

Так він теревенив, стоячи на вершині горба з милицею під пахвою, спираючись другою рукою на стіну блокгаузу, — зовсім як колишній Джон, і голосом, і поведженням, і виразом обличчя.

— А ми маємо несподіванку для вас, сер! — провадив він далі. — Один маленький блукач, хе-хе! Наш новий пожилець і столовник, сер, — таке моторне паруб'я! Спав він, як перший помічник кап'танів, бортом до борту з Довгим Джоном.

Тим часом доктор Лівсі переліз через частокіл і підійшов до кухаря. Голос його аж здригнувся, коли він запитав:

— Невже Джим?

— Саме він, — відповів Сілвер.

Лікар мовчки застиг на місці, наче неспроможний рухнутись.

— Ну що ж, — промовив він урешті. — Перше — діло, а вже потім забава, як би й ви сказали, Сілвере. Огляньмо-но наших пацієнтів.

За хвильку він увійшов до блокгаузу і, похмуро кивнувши мені, почав оглядати хворих. Здавалося, він не відчував ніякого страху, хоч мав би знати, що його життя висить на волосинці серед цих зрадливих шибайголів. Із своїми пацієнтами він розмовляв так, ніби це була звичайна візита до порядної англійської родини. Його поведження, гадаю, таки впливало на піратів: вони ставилися до нього так, немов нічого не сталося, немов він усе ще був корабельним лікарем, а вони — добропорядними матросами.

— Ти одужуєш, друже, — казав він піратові з перев'язаною головою.
— Тобі таки пощастило. Либонь, у тебе голова міцна, мов залізна... А як ти, Джордже, почуваєшся? Та й пожовк же ти! Ні, печінка в тебе нікуди не годиться. Ти приймав ліки? Хлопці, він приймав ліки? [137]

— Аякже, сер, аякже! — озвався Морган.

— Бачите, відколи я став лікарем заколотників, або, точніше, тюремним лікарем, — пояснив з найлюб'язнішою посмішкою доктор Лівсі, — я вважаю для себе справою честі зберегти вас усіх живими для короля Георга, хай благословить його Бог, і для зашморгу.

Пірати презирнулись, але мовчки проковтнули цей жарт.

— Дік щось нездужає, сер, — мовив один з них.

— Нездужає? — перепитав лікар. — Ану, підійди сюди, Діку, і покажи язика. О, зовсім не дивно, що він нездужає! Таким язиком можна й французів налякати. Ще один заслаб на пропасницю.

— Ага, — зауважив Морган. — От що значить псувати Біблію.

— От що значить бути справжніми віслюками, — в тон йому відказав лікар. — І не мати бодай стільки глузду, щоб відрізнити чисте повітря від заразного і суху місцину від гнилого й згубного мочара. Дуже ймовірно — хоч це тільки моє припущення, — що ви всі підхопили малярію і що вона добряче вас витіпає, поки дасть вичухатись. І треба ж таке — отаборитись у болоті! Сілвере, ви мене дивуєте, їй-бо! Ви ж не такий дурень, як решта, але мені здається, що ви не маєте найменшого уявлення, як треба дбати про здоров'я.

Роздавши своїм пацієнтам ліки й висловивши їм належні приписи, які вони вислухали покійно, мов учні недільної школи, а не кровожерні розбишаки й пірати, лікар сказав:

— Гаразд, на сьогодні досить. А тепер, з вашого дозволу, я хотів би побалакати з цим хлопцем. — І він недбало кивнув головою в мій бік.

Джордж Меррі, що стояв біля дверей, відхаркуючись і відпльовуючись після якихось гірких ліків, коли почув лікареве прохання, весь почервонів, обернувся до нього і закричав з лайкою:

— Нізащо в світі!

Сілвер ударив долонею по барильцю.

— Цить-но! — гримнув він і обвів усіх поглядом, наче розлючений лев. — Докторе, — мовив він уже своїм звичайним голосом, — я вже думав про це, знаючи вашу прихильність до Джіма. Ми всі щиро вдячні вам за вашу добрість і, як бачите, довіряємо вам і ковтаємо ваші ліки, наче грог. Я, здається, придумав, як зробити, щоб усі були задоволені. Гокінсе, ти можеш дати мені слово честі юного джентльмена, — бо ти таки джентльмен, хоч і з убогої родини, — що не втечеш від нас?

Я охоче дав йому слово честь

— Коли так, докторе, то перелазьте за частокіл. Коли ви [138] перелізете, я приведу Джіма вниз. Він буде по цей бік частоколу, а ви — по той, але це не завадить вам побалакати по щирості. Бувайте, сер, і прошу засвідчити мою пошану сквайрові й кап'танові Смоллету.

Тільки лікар вийшов за двері, як обурення піратів, досі стримуване грізним Сілверовим поглядом, прорвалося і вони почали обвинувачувати свого ватажка у подвійній грі, в тому, що він дбає лише за власну шкіру й нехтує інтереси своїх спільників та підлеглих. Одне слово, вони здогадувалися, що Сілвер насправді задумав зробити. Це було так очевидно, що я й не уявляв собі, як він викрутиться. Але Сілвер був удвічі розумніший за них усіх разом. До того ж учорашня перемога дуже підвищила його авторитет серед піратів. Він обізвав їх дурнями й

бовдурами, заявив, що без моєї розмови з лікарем не обійтися, тицьнув їм карту в обличчя й запитав: невже вони хочуть порушити перемир'я саме того дня, коли належить взятися за розшуки скарбів?

— Ні, побий мене грім! — кричав він. — Ми порушимо перемир'я, коли настане слушний час. А доти я догоджатиму лікареві, хоч би довелося й чоботи йому змащувати горілкою!

Сілвер наказав розпалити багаття, взяв свою милицю, поклав мені на плече руку й зашкутильгав униз. Товариші його стояли розгублені, бо він своєю промовою тільки забив їм баки, але переконати так і не зміг.

— Не квапся, хлопче, не квапся, — сказав він мені. — Вони гуртом кинуться на нас, коли побачать, що ми поспішаємо.

Отож ми зовсім поволі зійшли піщаним укосом до того місця, де по другий бік частоколу чекав на нас лікар. Наблизившись на таку відстань, коли він уже міг нас чути, Сілвер зупинився.

— Завважте, докторе, що я врятував цьому хлопцеві життя, за що вони були скинули мене з кап'танства, і хлопець вам це підтвердить, — сказав він. — Можете мені повірити, докторе, що коли людина так важить своїм життям, як оце я, коли вона мусить, так би мовити, грати в орлянку зі смертю, їй хочеться почути бодай одне добре слово! При тім зважте, будь ласка, що не тільки про моє життя йдеться тепер, йдеться й про життя цього хлопця. Тож закиньте добре слово за мене, докторе, дайте мені хоч крихту надії на порятунок, коли ваша ласка!

Сілвер виглядав зовсім іншою людиною, коли стояв тут осторонь від своїх товаришів і обернувшись до них спиною: щоки його запали, голос тремтів, він весь був ніби ледь живий.

— Невже ви боїтеся, Джоне? — спитав його доктор Лівсі.

— Я не боягуз, докторе, ані от стілечки, — і він показав на [139] пальці. — Коли б я був боягузом, я б мовив інакше. Тільки, скажу вам по правді, мене аж морозом обсипає на саму згадку про шибеницю. Ви людина добра й справедлива, я зроду не бачив кращої! І ви не забудете, що я зробив доброго, як і зла не забудете, це я знаю. А тепер я відійду вбік — ось бачите — і полишаю вас із Джімом. Цього ви також не забудьте, бо це ж таки неабищо, докторе!

Сказавши це, він відступився трохи назад, щоб не чути нашої розмови, сів на пеньок і почав насвистувати. Час від часу він поводив на всі боки поглядом — то на мене й лікаря, то на своїх запальних спільників, що снували туди-сюди по піску, розпалюючи багаття і виносячи з будинку солонину та хліб на сніданок.

— Тож ти тут, Джіме, — сумно мовив лікар. — Що посіяв, те й пожнеш, хлопче. Бачить Бог, мені не стає духу тебе ганити. Одне тільки скажу, любо це тобі, чи нелюбо: коли капітан Смоллет був здоровий, ти не насмілювався втікати. Але втекти, коли він лежав поранений і не міг завадити тобі — це таки нечесно, їй-Богу!

Визнаю, що при цих словах я аж схлипнув.

— Докторе, — сказав я, — прошу, не картайте мене! Я й сам уже досить себе картав. Життя моє висить на волосинці, і коли мене не вбили, то лише тому, що Сілвер оступився за мене. Повірте мені, докторе, я можу вмерти, і я заслужив смерть, — але я боюся тортур. Коли вони почнуть катувати

— Джіме, — урвав мене лікар, і голос йому як стій змінився. — Джіме, я цього не можу допустити. Гайда через паркан і тікаймо!

— Докторе, — відповів я, — але ж я дав слово честі.

— Знаю, знаю! — вигукнув він. — Та що ж подієш! Я візьму всю вину й ганьбу на себе, хлопче. Але я не можу кинути тебе тут. Плигай сюди! Один плиг, і ми чкурнем, як антилопи.

— Ні, — відповів я. — Ви знаєте, що й ви так не зробили б. Ні ви, ні сквайр, ні капітан. І я теж цього не зроблю. Сілвер повірив мені, я дав слово, і я повернуся назад. Але, докторе, я ж не доказав ще. Коли вони почнуть катувати мене, я можу виказати, де стоїть шхуна. Бо ж мені пощастило, хоч і ризикуючи життям, забрати в них шхуну, і вона тепер на південному березі Північної бухти, саме на межі припливу. Б можна звідти вивести.

— То шхуна ціла?! — вигукнув лікар.

Я нашвидку розповів йому про свої пригоди, і він мовчки вислухав мене.

— Це просто доля, — зауважив він, коли я скінчив. — На [140] кожному кроці ти рятуєш нам життя. Тож як ти можеш думати, що ми покинули тебе напризволяще? Це була б погана віддяка тобі, хлопче, за все, що ти для нас зробив. Ти викрив змову, ти знайшов Бена Гана, — а це найкраще, що ти зробив досі та й за все життя зробиш, навіть доживши до ста років. А цей Бен Ган такий чортяка!.. Гей, Сілвере! — вигукнув нараз лікар. — Сілвере! Я хочу дати вам одну пораду, — мовив він, коли кухар підійшов ближче. — Не дуже хапайтеся шукати скарби.

— Сер, я б з дорогою душею, але не можу! — відповів Сілвер. — Адже, перепрошую, тільки пошуком скарбів я спроможуся врятувати життя собі й цьому хлопцеві, і це щира правда.

— Як так, Сілвере, — сказав лікар, — то я дам вам ще одну пораду: будьте насторожі, коли знайдете їх.

— Перепрошую, сер, — озвався Сілвер, — але ви кажете і забагато і замало. Що ви маєте на меті? Чом ви покинули блокгауз? Чом віддали мені карту? Цього я не знав і не знаю. А тим часом я слухняно виконав вашу волю, хоч мені ані натяком не дали надії! Але це вже занадто. Коли ви не хочете прямо пояснити мені, що у вас на думці, то так і скажіть, і я випускаю кермо з рук.

— Ні, — задумливо промовив лікар, — я не маю права сказати вам більше. Розумієте, це не моя таємниця, Сілвере. Інакше, повірте, я б усе вам розповів. Але скажу вам навіть трохи більше, ніж маю на те право, хоч мені й перепаде за це від капітана, щоб я так живий був! Отож, слухайте, я дам вам маленьку надію, Сілвере: якщо ми обидва видеремося з цієї пастки, я зроблю все можливе, крім кривоприсяжництва, аби врятувати вас від шибениці.

Обличчя Сілверове проясніло.

— Сер, навіть рідна мати не могла б мене втішити так, як оце ви! — вигукнув він.

— Це перша моя поступка вам, — докинув лікар. — І друга така: я раджу тримати хлопця біля себе, а коли вам потрібна буде підмога, кличте мене. Я спробую стати вам у пригоді, і тоді побачите, що я не кидаю слів на вітер... Бувай, Джіме.

Доктор Лівсі потиснув мені руку через частокіл, кивнув головою Сілверові й швидко попростував до лісу.

Розділ XXXI

Шукання скарбів. Вказівна стрілка Флінта

— Джіме, — звернувся до мене Сілвер, коли ми лишилися самі, — я врятував життя тобі, а ти — мені, і я цього не забуду. Я бачив, як лікар

підмовляв тебе втекти, краєчком ока, але бачив, — і бачив, що ти відмовився, хоч і не чув слів. Це ти молодець, Джіме. Сьогодні вперше після невдалого нападу на форт побачив я проблиск надії, і це я завдячую тобі. А тепер, Джіме, ми підемо шукати скарби, але наосліп, і мені це не подобається. І ще ми з тобою муситимемо триматись разом, пліч-о-пліч, бо тільки так врятуємось, незважаючи на всі примхи долі.

Один з матросів гукнув нам від багаття, що сніданок уже готовий, і ми всі посідали хто як на піску біля вогню і почали перекушувати сухарями та смаженою солониною. Пірати розклали таке багаття, що на ньому й бика можна було б засмажити, а вогонь так розпашів, що до нього підходили тільки з навітряного боку, та й то дуже обережно. Не менш марнотратно ставилися вони й до харчів, насмаживши солонини втричі більше, ніж могли з'їсти. А один з них, безглуздо регочучи, кинув залишки сніданку в огонь, який спалахнув ще дужче від такого незвичайного палива. Ніколи в житті я не бачив людей, які були б такі недбалі за свій завтрашній день. Все вони робили абияк, даремно переводили харчі, куняли на варті і, хоч були здатні виявити відчайдушну сміливість, ні на які тривалі військові дії не мали снаги.

Навіть Сілвер, що снідав осторонь з Капітаном Флінтом на плечі, жодним словом не дорікнув їм за марнотратство. Це тим більш вразило мене, що я знав, який він завбачливий натурою.

— Ех, браття, — сказав він, — щастя ваше, що Тулуб думає за вас своєю головою. Я таки домігся, чого хотів. Звісно, шхуна в них. Де саме вони тримають її, я ще не знаю. Але як тільки викопаємо скарби, ми обнишпоримо всі береги й таки знайдемо шхуну. А тоді, браття, оскільки й шлюпки в нас, наше візьме гору!

Отак промовляв він, набиваючи собі рота смаженою грудинкою. Цими словами він відживляв у них надію і довіру до власної персони, підбадьорюючи водночас, як мені здавалося, і самого себе.

— Щодо нашого заручника, — провадив він далі, — то [142] сьогодні, гадаю, він мав останню розмову зі своїми любими друзями. А я тим часом довідався дещо новеньке, за що йому дякую. Проте ця справа кінчена, і не варт до неї вертатись. Я поведу хлопця за собою на шворці, коли ми підемо шукати скарби, бо його, про всяк випадок, треба пильнувати, як ока в лобі. А коли ми відшукаємо скарби, повернемо шхуну і вийдемо в море усім чесним товариством, — о, тоді ми таки побалакаємо з містером Гокінсом належним чином і віддячимося йому за все, що він для нас зробив.

Не дивно, що пірати були тепер у доброму гуморі. Зате я відчував себе вкрай пригнічено. Якщо новий Сілверів план здійсниться, то цей подвійний зрадник не вагатиметься ні хвилини, як йому вчинити. Він веде гру на два боки, але, безперечно, обере піратське багатство та волю, а не саме* врятування від шибениці, на що він тільки й міг розраховувати, переходячи на наш бік.

Та навіть якщо обставини змусять Сілвера виконати обіцянку, дану докторові Лівсі, нам однак загрожуватиме смертельна небезпека. Коли пірати викриють його зраду, як зможемо ми двоє — він, каліка, і я, хлопчак, — вистояти проти п'яťох дужих і витривалих моряків?

Додайте до цих двох побоювань ще й те, що мене непокоїла дивна й таємнича поведінка моїх друзів — чому вони покинули блокгауз, чому віддали карту, що означає остання пересторога лікаря Сілверові: "Будьте насторожі, коли знайдете скарби", і ви охоче повірите, що в такому стані мені аж ніяк не хотілося снідати, і що я мав гнітючий настрій, коли поплівся за своїми тюремниками на пошуки скарбів.

Дивним видовищем були б ми, якби хтось міг спостерігати вас: усі в заторганих матроських робах, усі, крім мене, озброєні до зубів. У Сілвера висіли аж дві рушниці, — одна на спині, друга на грудях, та ще він причепив до пояса великого кортика й засунув у кишені широкополого сурдута два пістолі. Химерність Сілверового вигляду довершував на плечі в нього Капітан Флінт, що безугавно вигукував усякі морські приповістки.

Мене обв'язали впоперек тулуба мотузкою, і я слухняно поволікся за кухарем, який тримав один кінець її то у вільній руці, то в своїх міцних зубах. Одне слово, мене вели, як дресированого ведмедя.

Усі матроси щось тягнули: одні несли кайла й лопати — саме їх найперше вивантажили вони з "Еспаньйоли", — інші солонину, сухарі й горілку на обід. Харчі всі, як я помітив, були з наших припасів, тож Сілвер учора казав правду, що якби він не уклав угоди з лікарем, то піратам, втративши корабель, довелося б пити саму воду та їсти дичину, яку вони [143] вполюють. Але вода їм не дуже смакувала б, а мисливці з моряків здебільша поганенькі. І якщо в них було так мало їстівного, то навряд чи багато було й пороху.

Отак наладовані, ми всі — навіть і поранений у голову пірат, якому краще було б лишитися в холодку, — подалися черідкою до бухти, де на нас чекали дві шлюпки. Ці шлюпки також мали на собі сліди недбальства повсякчас п'яних піратів: обидві були забагнючені, з водою на дні, а в одній з них була поламана лава. Задля більшої безпечності матроси вирішили взяти з собою обидві шлюпки і ми, розділившись на дві партії, посідали в човни й відчалили від берега.

Дорогою засперечалися про карту. Червоний хрестик на ній був, звичайно, завеликий і не міг точно означати місця. Пояснення на її звороті теж не претендували на виразність. Написано там було, коли пригадує читач, таке:

"Високе дерево на схилі Підзорної Труби, напрямок на пн.

від ПН.-ПН.-СХ.

Острів Кістяка на сх.-пд.-сх. і сх. Десять футів".

Отже, за головну прикмету правило високе дерево. Прямо перед нами бухту замикала високорівня в двісті-триста футів заввишки, що на

півночі з'єднувалася з південним схилом Підзорної Труби, а на півдні переходила в скелясту верховину, названу Бізань-щоглою. Верхню частину високорівні покривали сосни різної височини. Окремі сосни-велетні були на сорок-п'ятдесят футів вищі за своїх сусідок, тож яке саме з цих дерев позначив Флінт на карті, можна було з'ясувати тільки на місці за допомогою компаса.

Та не встигли ми проплисти й півдороги, як кожний пірат уподобав собі котрусь сосну й став твердити, що саме вона і є Флінтовим "високим деревом". На це Довгий Джон тільки знизував плечима й радив зачекати, поки доберуться на місце.

Сілвер наказав гребцям не дуже налягати на весла, щоб не втомитись передчасно. Після досить довгої плавби ми причалили в гирлі другої річки, що протікала лісистим узгір'ям Підзорної Труби. Звідти, взявши трохи ліворуч, ми подалися схилом на плато.

Попервах нам довелося йти повільно, бо ґрунт був багnistий і заважали густі зарості. Але мало-помалу схил крутішав, багна заступило каміння, і рослинність була вже вища й не така густа. Це була, власне кажучи, найкраща частина острова. Замість трави тут розрослися запашний дрік та різні кущі, вкриті цвітом. Серед зеленої гущавини [144] мускатного горіха подекуди височіли червонуваті стовбури сосон, що кидали широку тінь, і смолистий дух змішувався з запахом мускату. Свіже повітря діяло на нас підбадьорливо, хоч навколо стояла полуденна спека.

Загін розсипався широким віялом, і матроси весело перегукувались одні з одними. Сілвер ішов посередині, він трохи відстав від решти, захекавшись на сипкому каміняччі крутосхилу, а я ступав за ним, прив'язаний на мотузці. Мені не раз доводилось подавати йому руку, щоб він не послизнувся і не скотився вниз.

Отак пройшли ми з півмилі і вже піднялися на край плато, коли раптом з лівого боку хтось закричав переляканим голосом, тоді ще й ще, і ми всі метнулись у тому напрямку.

— Не може бути, щоб він знайшов скарбні — мовив старий Морган, пробігаючи повз нас. — Ми ще не дійшли до того місця.

І справді, коли ми прибігли туди, то побачили щось зовсім інше. Під великою сосною лежав людський кістяк з рештками зотлілої одежі на ньому. Його оповив зелений стелюх, що, пнучись угору, потяг за собою і деякі дрібні кістки. Я певен, що в кожного з нас ту хвилину мурашки поповзли по спині.

— Це моряк, — сказав Джордж Меррі, який був сміливіший за інших, і, підійшовши ближче, почав оглядати стріп'я на кістяку. — В усякому разі, на ньому було моряцьке сукно.

— А хто ж бо інший? — озвався Сілвер. — Гадаю, ти ж не сподівався знайти тут єпископа? Але от лежить він якось неприродно.

І справді, поза в кістяка була таки дивна.

Не знаю вже чому (може, це зробили птахи, які дзьобали його, або ж виткі рослини, що обснували людські рештки), але скелет лежав витягтись так прямо, мов стріла: ноги його вказували в один бік, а руки, піднесені над головою, як у плавця перед стрибком у воду, — в інший.

— Хоч я й старий туман, але дещо вже второпав, — сказав Сілвер. — Це ж компас! Онде й вершина Острова Кістяка випинається, мов зуб. Перевірте-но за компасом, куди показують ці кістки.

Перевірили. Кістяк і справді був випростаний у бік того острова, і компас підтвердив напрямок на схід-південь-схід і схід.

— Так я й думав! — вигукнув кухар. — Це наче вказівна стрілка. Значить, отак навпрямки Полярна зоря і веселі долари. Але побий його грім, — коли я згадаю Флінта, мене аж морозом обсипає! Це ж один з його жартів, нема сумніву. Матросів було шестеро, а він один, і він повбивав їх усіх. А потім одного мерця приволік сюди й поклав за компаса, хай йому чорт!.. [145] Довгі кості, руде волосся... Ге, та це ж хіба Еллардайс, чи що! Ти пам'ятаєш Еллардайса, Томе Моргане?

— Аякже, — відповів Моргай, — добре пам'ятаю! Він ще гроші мені завинив та й забрав мого ножа, коли їхав на острів.

— Тоді цей ніж повинен десь тут бути, — озвався інший матрос. — Флінт не такий був, щоб трусити чийсь кишень. А птахам ніж ніби ні до чого...

-Ай правда, хай тобі чорт! — вигукнув Сілвер.

— Але тут нічого немає, — сказав Меррі, обмацуючи землю біля кісток. — Ані тобі мідяка, ані тавлинки. Щось воно дивно.

— Таки й справді, щоб йому всячина! — погодився Сілвер. — І дивно, і якось мультко. А знаєте, браття, коли б Флінт був живий, кепсько довелось б нам з вами. їх було шестеро — нас так само шестеро, — і ось від них лишилися самі кістки.

— Ні, він помер. Я його цими своїми баньками бачив мертвим, — озвався Моргай. — Біллі привів мене глянути. Флінт лежав з мідяками на очах.

— Мертвий-то він мертвий, це звісна річ, — сказав пірат з пов'язкою на голові. — Та якщо чийсь дух і має бродити по землі по смерті, то це таки Флінтів. Бо ж Боженьку мій, до чого важко він помирав, цей Флінт!

— А так, помирав він недобре, — підтвердив інший. — То скаженів, то вимагав рому, то заводив пісню. Він її одну тільки й знав, оцю "П'ятнадцять хлопців на скрині мерця". Правду кажучи, мені не люба ця пісня від тих часів. Було тоді спекото, віконце відчинене, і чутно, як він горлає її на весь голос, хоч сам уже одною ногою був у могилі.

— Рушаймо вже, рушаймо! — сказав Сілвер. — Годі цих балачок. Він помер і не розгулює по світу, це певно. Та й привиди коли блукають, то тільки ночами, а нині день... Знаєте, від дурних розмов голова сивіє. Гайда вперед, на нас чекають дублони.

І ми, звісно, рушили далі Але хоч сонце світило яскраво, пірати вже не розбігалися й не перегукувалися голосно, як раніше, а йшли, збившись у купку й озивались один до одного стиха: мертвий моряк нагнав на них неабиякого жаху.

Розділ XXXII

Шукання скарбів. Голос серед дерев

Опинившись на верховині, ми посідали на землі перепочити, бо одне, що нас прикро вразив кістяк, а друге, що Сілверові й хворим треба було віддихатись.

Плато трохи спадало на захід, і з того місця, де ми сиділи, відкривався широкий краєвид на обидва боки. Попереду за верхівками дерев виднів Лісистий мис, облямований шумовинням прибою. Позаду лежали протока й Острів Кістяка, з-за якого за виступом берега й низовиною на сході леліла просторінь чистого моря. Просто перед нами підносилася Підзорна Труба, наїжачена соснами й перекраяна темними проваллями.

Навкруги стояла тиша, тільки чути було віддалений гуркіт прибою та в кущах дзижчання незліченних комах. Ані людини ніде, ані вітрила на морі. Розлогі довколишні простори ще й посилювали почуття самотності.

Сілвер, сидячі на землі, вимірював щось за компасом.

— Осьде три високих дерева, — сказав він, — і всі вони на прямій лінії від Острова Кістяка. "Схил Підзорної Труби", гадаю, отам нижче. Тепер і дитина змогла б знайти скарб. Але, як на мене, спершу треба підобідати.

— А мені щось не дуже кортить їсти, — озвався Моргай. — Згадка про Флінта відбила охоту до їжі.

— Дякуй своїй зорі, синку, що він помер, — сказав Сілвер.

— Бридкий він був, як диявол! — вигукнув, здригаючись, третій пірат. — І пика вся синюща!

— Це від рому, — докинув Меррі. — Ще б не бути синющою! Від рому посинієш, це таки правда.

Пірати, відколи натрапили на кістяка й він збурих у них цілий рій думок, перемовлялись дедалі тихіш і вже дійшли майже до шепоту, що не порушував лісової тиші. Аж це раптом з-за дерев перед нами чийсь тонкий і високий тремтячий голос завів так добре знайому пісню:

П'ятнадцять хлопців на скрині мерця.

Йо-го-го, ще й пляшечка рому!

Ніколи не бачив я, щоб люди так лякались, як злякалися цього разу пірати. У всіх шістьох обличчя аж пополотніли, хто схопився на ноги, хто

судомно вп'явся руками в товариша, а Моргай з переляку впав на землю і поповз.

— Це Флінт, бодай його!.. — вигукнув Меррі.

Пісня урвалася на півноті так само раптово, як і почалася, немов хтось затулив співакові рота. Ясного дня, серед зелених дерев цей спів здався мені досить приємним і мелодійним, і я не міг збагнути, що так налякало моїх супутників.

— Ну-бо й справді, — промовив Сілвер, ледь ворущачи сірими, як попіл, губами. — Чого це ви? Не звертаймо уваги й ходім собі. Воно-то щось чудне, і я не знаю, [147] хто там оце вичваряє, але я певен, що то жива людина з м'яса й кісток.

Кажучи це, він і сам трохи підбадьорився, й обличчя його знову порожевіло. Та й інші, слухаючи Сілвера, теж ніби почали приходити до тями й заспокоюватись, коли нараз ізнову почувся той самий голос. Тільки тепер він не співав, а вигукував, і ті вигуки покотилися тихою луною в розпадинах Підзорної Труби.

— Дарбі Магров! — підвивав голос мало не з плачем. — Дарбі Магров! Дарбі Магров! — знову й знову повторював він, а тоді вереснув із лайкою, якої я тут не наводжу: — Дарбі, подай рому!

Пірати аж прикипіли до землі, вирячивши очі. І довго ще після того, як голос завмер, вони все стояли й нажахано вдивлялися перед себе.

— Все ясно, — видихнув один, — треба драпати.

— Такі були останні його слова, — простогнав Морган, — останні слова перед смертю.

Дік витяг свою Біблію і заходився ревно молитись. Він-бо виховувався в чесній родині, й тільки пішовши на море, злигався з лихими людьми.

Один лише Сілвер витримав. Я чув, як у нього цокотіли зуби, а проте він усе не здавався.

— Ніхто на цьому острові ніколи й не чував про Дарбі, — пробурмотів він, — ніхто, крім нас... — Але потім він опанував себе й вигукнув: — Браття! Я прибув сюди добути скарб, і не спинить мене ні людина, ні диявол. Я не боявся Флінта живого і, хай йому чорт, не побоюся його й мертвого. Сімсот тисяч фунтів лежать за якісь чверть милі відсіль. Хіба ж коли-небудь джентльмен фортуни обернеться кормою до такого багатства, злякавшись старого п'яниці з синьою пикою, та ще й мертвого?

Ці слова, однак, не дуже додали духу його супутникам, ба навіть навпаки: непоштиві вирази на адресу привида ще дужче їх нажахали.

— Облиш це, Джоне, — сказав Меррі. — Краще не дратуй мару.

А інші були пройняті таким жахом, що не могли вимовити й слова. Вони радніше втекли б звідси світ за очі, якби їм не забракло мужності. Але страх примушував матросів триматися гурту й тулитись до Джона Сілвера, так наче його сміливість могла захистити їх. А він і справді вже приборкав свій страх.

— Мара, кажеш? Може, й так, — озвався Сілвер. — Тільки одне мені не ясно. Ми чули луну. Але ніхто ніколи не бачив, [148] щоб мара мала тінь. Тож відки у неї луна може взятись, хотів би я знати? Тут щось не так, хіба ні?

Цей доказ видався мені досить слабким. Проте хто його зна, що саме здається найпереконливішим для забобонної людини! Бо от Джордж Меррі, на мій подив, відчув неабияку полегкість.

— Атож, так воно і є, — сказав він. — Ну й голова ж у тебе на в'язах, Джоне, — все прикмітить! Тож усе гаразд, хлопці! Ми просто збилися з курсу. Коли подумати, то голос цей нагадує Флінтів, я згоден, але не так, щоб дуже... Він скорше схожий на чийсь інший голос... на голос...

— Бена Ґана, чорти б його взяли! — гримнув Сілвер.

— Справді! — вигукнув Морган, зводячись на коліна. — Це був голос Бена Ґана!

— А яка різниця? — спитався Дік. — Адже Бен Ґан так само помер, як і Флінт.

Старші віком матроси на це тільки зареготали.

— Та хто б там боявся Бена Ґана! — скрикнув Меррі. — Живий він чи мертвий, але ніхто його не боїться.

Дивно було бачити, як швидко заспокоїлися ці люди і як знов порожевіли в них обличчя. Невдовзі вони вже перебалакувались між собою, ніби нічого й не було, а прислухавшись кілька разів і не почувши ніяких підозрілих звуків, завдали на плечі своє причандалля й рушили далі. Меррі йшов попереду, перевіряючи за Сілверовим компасом напрям на Острів Кістяка. Він сказав правду: ніхто не боявся Бена Ґана ні живого, ані мертвого.

Тільки Дік усе ще тримав у руках свою Біблію і наполохано оглядався. Та ніхто не виявляв співчуття до нього, а Сілвер ще й брав на глузи його страхи.

— Я ж казав тобі, — сміявся він, — казав, що ти зіпсував собі Біблію. Коли на ній не можна навіть присягатися, то невже ж п привид злякається? Ані от стілець! — І він, спершись на милицю, клацнув пальцями перед носом у Діка.

Але Дік ніяк не міг заспокоїтись, і скоро мені стало ясно, що хлопець просто занедужав. Спека, втома і недавній перестрах прискорили появу пропасниці, перед якою перестерігав доктор Лівсі.

Ми легко йшли відкритою місциною, шлях наш слався тепер униз, бо, як я вже казав, плато схиялося на захід. Сосни, великі й малі, росли тут, вільно розкинувшись на просторі, і навіть поміж заростей мускатного горіха та азалій раз по раз відкривалися широкі, осяяні сонцем галявини. Пробираючись через острів на північний захід, ми наближалися, з одного боку, до схилу [149] Підзорної Труби, а з другого — щораз розлогіше виступала західна бухта, де так недавно мене тіпало й кружляло в маленькому човнику.

Ми дійшли до першого великого дерева, але компас показав, що це не те, яке нам потрібне. Так само було й з другою сосною. Третя здіймалася над заростями майже на двісті футів — то був справжній велетень рослинного світу з червонуватим стовбуром, завгрубшки в кілька обіймищ, у затінку якого міг би робити вправи цілий військовий рій. Цю сосну видно було далеко з моря і з заходу, і зі сходу, і вона цілком надавалася на те, щоб її позначити на карті як прикметний знак для мореплавців.

Але велич цього дерева не зворушила моїх супутників: їх більше збуджувала думка, що десь поблизу в його затінку закопано сімсот тисяч фунтів золотом. Думаючи про гроші, вони геть забули про недавні свої страхи. Очі в них палали, хода стала прудкіша й легша. Всі їхні помисли були тільки про цей скарб, що дав би їм змогу безтурботно й марнотратно жити до кінця віку.

Сілвер підстрибом дибуював на своїй милиці, ніздрі його роздималися й тремтіли. Він бурчав і лаявся мов божевільний, коли мухи обсідали його спітніле й гаряче обличчя, люто смикав за мотузку, якою я був прив'язаний до нього, і раз у раз кидав на мене сповнені ненависті погляди. Своїх почуттів він уже не приховував, і я читав його думки, як з книжки. Золото було близько, і геть про все інше він забув — його

обіцянка й лікареве застереження відійшли в минуле. Я не мав сумніву, що він сподівається, викопавши скарби, у темряві ночі знайти й захопити "Еспаньйола", перерізати горлянку кожній чесній людині на острові і, як і замірявся з самого початку, відплисти в океан з вантажем злочинів та багатств.

Збентежений цими тривожними думками, я ледве встигав бігти за шукачами скарбів. Час від часу я спотикався, і тоді Сілвер брутально шарпав за мотузку й злісно зиркав на мене. Дік плентався позад усіх — його біла пропасниця, і він бурмотів молитви та прокляття. Від цього я почував себе особливо пригніченим, а до того ще перед моїми очима мимоволі поставали страшні сцени, що колись діялися на цьому плато, коли безбожний піратюга з посинілим обличчям, — той, що вмер у Саванні, співаючи й горлаючи пісні та вимагаючи рому, — зарізав тут власними руками шістьох своїх спільників. Цей гай, такий тихий тепер, тоді був сповнений передсмертними зойками. Я так напружено думав про це, що, здавалося, чув їх на власні вуха.

Тим часом ми вже вийшли на узлісся.

— Гей, браття, вперед! — крикнув Меррі.

І ті, що були попереду, кинулися бігти.

За якихось десять ярдів вони раптом зупинилися. Знявся приглушений гомін. Сілвер прискорив ходу, стрибаючи на своїй милиці, мов шалений. За хвильку ми теж зупинились, як укопані.

Перед нами була велика яма, викопана, очевидно, давно, бо по краях вона обсипалась, а на дні вже виросла трава. Там лежали поламаний держак кайла й кілька дощок від ящиків. На одній з цих дощок я побачив випалений розпеченим залізом напис "Морж" — назву Флінтового судна.

Все було ясно. Хтось раніше знайшов цю схованку й пограбував, і сімсот тисяч фунтів стерлінгів зникли!

Розділ XXXIII

Падіння ватажка

Розчарування піратів було таке, якого, мабуть, світ не бачив. Шестеро їх стояло, як громом побиті. Але Сілвер отямився найперший. Всі його помисли мчали до цього скарбу, мов коні на перегонах до фінішної прямої, і от ураз усе загинуло. Проте за мить він опанував себе й змінив план своїх дій раніше, ніж інші встигли очуматись.

— Джіме, — прошепотів він, — візьми оце й будь наготові. І дав мені двоцівкового пістоля.

Водночас Сілвер почав посуватись на північний бік, і коли за кілька кроків зупинився, нас двох відділяла від решти піратів яма. Потім він глянув на мене й кивнув головою, ніби кажучи: "Справи кепські", — з чим я повністю погодився. Погляд Сілвера був дуже приязний, але мене так обурило його постійне зрадництво, що я не втримався й сказав йому пошепки:

— Ви знов перекинулись до іншого табору.

Та він не встиг мені відповісти. Пірати з криком і лайкою пострібали один за одним в яму й стали нишпорити в ній, розкидаючи дошки. Морган знайшов одну золоту монету й узяв її в руки, лаючись на всі заставки. Ця монета в дві гінеї якусь хвильку переходила з рук до рук.

-Дві гінеї! — гаркнув Меррі, простягаючи монету Сілверові. — Так оце твої сімсот тисяч фунтів, га? Ти, здається, мастак укладати вигідні угоди? Тепер ти бачиш, чого вони варті, дурноголова твоя довбешка?!

— Длубайтесь ще, хлоп'ята, — холодно й насмішкувато [151] проказав Сілвер. — Може, й справді виколупаєте зо два-три земляних каштани.

— Два-три каштани! — звереснув Меррі. — Браття, ви це чули? Кажу ж вам: він усе знав загодя! Гляньте на його пику, там усе це написано.

— Ех, Меррі, — мовив Сілвер. — Знов ти пнешся в кап'тани? Ну, й заповзятий ти, я бачу!

Та цього разу пірати всі як один обстали за Меррі. Вони почали вилазити з ями, люто зиркаючи на нас. Випало, однак, так, що, нам на щастя, всі вони опинилися на протилежному боці.

Отак і стояли ми, двоє по один бік, п'ятеро — по другий, розділені ямою, і ніхто не зважувався завдати першого удару. Сілвер не рухався, спокійний, як ніколи, і тільки пильно стежив за піратами, спираючись на милицю. Він справді був сміливцем.

Нарешті Меррі надумався допомогти справі промовою, і звернувся до своїх:

— Браття, дивіться, адже їх тільки двоє: один — старий каліка, що одурив нас, завівши сюди, а другий — щеня, якому я ладен своїми руками вирвати серце. Тож нам, браття...

Він підвищив голос і підніс руку, готуючись до нападу. Але саме цю мить-трах! трах! трах! — три мушкетні постріли гримнули з хащі. Меррі полетів сторчголов до ями. Пірат з перев'язаною головою крутнувся, мов дзиг'а, і теж упав крижем у яму, затріпавшись у передсмертних корчах. Решта троє щодуху дременули навітікача.

Не встиг я й змигнути, як Довгий Джон пальнув двома кулями в Меррі, що силкувався підвестись. В останню секунду Меррі ще встиг глянути своєму вбивцеві в очі.

— Нарешті ми поквиталися, Джордже, — сказав Сілвер. Аж це із заростей мускатного горіха вибігли, прямуючи до нас, лікар, Бен Ґан і Ґрей. Мушкети їхні ще диміли.

— Вперед! — гукнув лікар. — Швидше, хлопці! Треба перетяти їм шлях до човнів.

І ми чимдуж гайнули навпростець через кущі, що місцями сягали нам до грудей.

Сілвер намагався якомога не відставати від нас. Він так орудував своєю милицею, що, здавалося, м'язи в нього на грудях ось-ось луснуть — за словами лікаря, і здорова людина не витримала б такої натуги. Але все-таки він одстав від нас ярдів на тридцять, коли ми добігли до схилу.

— Докторе, — кричав він, — та гляньте ж! Нема чого квапитись!

Він мав слушність. З верхів'я плато ми побачили, що троє [152] піратів, які лишилися живі, бігли все в тому самому напрямку — до Бізань-щогли. Отже, ми вже перекрили їм дорогу до човнів і могли тепер вільно перепочити. Довгий Джон, витираючи піт з обличчя, повільно підступив до нас.

— Щиро вдячний вам, докторе, — сказав він. — Ви саме вчас приспіли, щоб урятувати мене й Гокінса... Отже, це ти, Бен Ґане! — докинув він. — Та й меткий же ти, бачу!

— Так, це я, Бен Ґан, — відповів острівний вигнанець, вугрем вигинаючись перед Сілвером. — А ви, — додав він, помовчавши, — як ви ся маєте, містере Сілвере? Чудово, дякую, — скажете?

— Бене, Бене, — пробурмотів Сілвер, — і подумати лишень, яку штуку ти мені встругнув!

Лікар послав Грея забрати кайло, яке покинули, втікаючи, пірати, а сам, поки ми поволі спускалися до шлюпок, розповів мені кількома словами, що сталося за час моєї відсутності. Сілвера ця історія неабияк зацікавила. Головним героєм у ній був Бен Ган, напівбожевільний островик.

Якось, блукаючи самотою по острову, Бен натрапив на кістяка й почистив йому кишені, а згодом знайшов і викопав скарби. Це його поламаного держака від кайла побачили ми в ямі. На своїх плечах він потроху попереносив усе золото з-під високої сосни в печеру на двоверхому горбі в північно-східній частині острова, де воно й пролежало в безпечному місці два місяці до прибуття "Еспаньйоли".

Лікар довідався про все це від нього самого при першій же зустрічі в день нападу на блокгауз. Побачивши наступного ранку, що шхуна зникла з бухти, лікар пішов до Сілвера, віддав йому непотрібну тепер карту, а також харчові припаси, бо в Бена Гана в печері було вдосталь солонини з козячого м'яса. Лікар віддав Сілверові все це, щоб мої друзі могли спокійно перейти з блокгаузу на двоверхий пагорб, де їм не загрожувала малярія і де вони могли оберігати скарби.

— Що ж до тебе, Джіме, — сказав лікар, — то мені таки боліла твоя доля, але я насамперед мусив піклуватись про тих, які виконували свій обов'язок. А хто ж у тому винен, що ти не був серед них?

Однак, побачивши того ранку мене в полоні у піратів і зрозумівши, яка небезпека загрожує мені від них, коли їм не дістануться скарби, лікар побіг до печери, взяв з собою Грея і Бена Гана, а сквайра залишив біля пораненого каштана; і тоді втрьох вони подалися навперейми через острів до великої сосни. Але дорогою лікар побачив, що піратська ватага випередила їх, і послав Бена Гана, прудкого на ноги, вперед, аби той діяв

на власну руч. Тож Бен Ґан скористався [153] забобонністю своїх колишніх товаришів і добряче їх налякав, давши змогу лікареві й Грею дістатись до засідки біля ями перед приходом піратів.

— То це моє щастя, — мовив Сілвер, — що зі мною був Гокінс! Коли б не він, старого Джона порубали б на шматки, а ви б і пальцем не ворухнули.

— Авжеж ні! — весело відповів йому доктор Лівсі.

Тим часом ми дійшли до шлюпок. Одну з них лікар одразу розтрощив кайлом, а на другій ми попливли навколо острова до Північної бухти.

Туди було миль вісім-дев'ять відстані. Сілвер, хоч і знемагав від утоми, сів на весла, як і всі ми, і незабаром човен уже мчав спокійною рівниною моря. Ми обійшли південно-східний виступ острова, той самий, який чотири дні тому обігнула "Еспаньйола".

Проминаючи двоверхий пагорб, ми побачили чорний отвір Бен-Ґанової печери, а біля неї чоловіка, що стояв, спершись на мушкет. То був сквайр; ми помахали йому хустинками й тричі гукнули "слава!", причому Сілвер гукав так само ревно, як і решта нас.

Пропливши ще зо три милі, ми увійшли в Північну бухту і зразу ж побачили "Еспаньйолу", що вільно погойдувалась на хвилях. Приплив зняв її з мілини, і якби вітер був міцніший або течія швидша, як у південній затоці, то нам уже ніколи не довелося б її побачити: вона або вийшла б у чисте море, або розбилася об берег. Але, на щастя, шхуна наша була майже ціла, коли не зважати на роздертий грот. Ми спільними зусиллями спустили запасний якір на глибину в півтора сажні й відчалили на шлюпці до П'яної бухти — найближчого пункту від Бен-Ґанової скарбівні. Потім Ґрей один повернувся шлюпкою на "Еспаньйолу" вартувати там протягом ночі.

Від берега до печери тягнувся пологісний схил, а перед самим її отвором нас зустрів сквайр. Зі мною він повівся дуже люб'язно й привітно, і ні словом не згадав моєї втечі — ні поганим, ні добрим. Проте коли Сілвер чемно відсалютував йому, він скипів.

— Джоне Сілвере, — сказав він, — ви страшенний негідник і пройдисвіт! Мене умовили не притягати вас до відповідальності, сер. Що ж, я на це погодився. Але мерці, сер, висять у вас на шиї, мов млинове каміння.

— Щиро дякую, сер, — відповів Довгий Джон, знову віддаючи йому шану.

— Не смійте мені дякувати! — вигукнув сквайр. — Через вас я порушую свій обов'язок. Геть від мене!

Після цього ми всі ввійшли до печери. Вона була досить [154] простора, з-під землі там пробивалося джерельце з кришталево-чистою водою, яка стікала в озерце, оторочене папороттю. Долівку було притрушено піском. Перед великим вогнищем лежав капітан Смоллет. А в дальньому кутку печери тьмяно полискували у відсвітах багаття великі купи монет і прямокутні бруски золота. То були Флінтові скарби — ті самі, заради яких ми відбули таку далеку подорож, заради яких загинули сімнадцять чоловік з команди "Еспаньйоли". А скільки крові й страждань коштувало зібрати ці скарби! Скільки при цьому добрих кораблів було потоплено, скільки хоробрих людей пройшло з зав'язаними очима по дошці, скільки гарматної стрілянини, скільки ганьби, брехні й жорстокості! Цього, мабуть, ніхто з живих не міг би сказати. Але було ще троє на цьому острові — Сілвер, старий Морган і Бен Ган, — що кожен з них брав участь у цих усіх злочинствах, і кожен марно сподівався тепер дістати свою частку з цієї здобичі.

— Заходь, Джіме, — сказав каштан. — Ти, по-своєму, й непоганий хлопець, але зі мною ти навряд чи коли ще підеш на море, бо ти, як на

мене, надто вже мазунчик, в усьому тобі таланить... А, це ти, Джоне Сілвере! Яким вітром тебе занесло?

— Я повертаюсь до своїх обов'язків, сер, — відповів Сілвер.

— Ага, — промовив капітан, і більше не сказав ні слова. А яку чудову вечерю мав я того вечора, коли всі друзі

були зі мною, як мені смакувала солона козлинка Бена Гана, деякі делікатеси та пляшка старого вина з "Еспаньйоли"! Я певний, що ніколи не було веселіших та щасливіших людей, ніж ми тоді. Сілвер сидів позад усіх, далі від вогнища, але їв залюбки, сміявся разом з усіма і швиденько схоплювався, коли щось треба було подати — одне слово зробився тим самим погідним, чемним і запобігливим кухарем, яким він був під час подорожі.

Розділ XXXIV

I останній

Наступного дня ми вдосвіта взялися до праці, бо треба було перенести все золото з печери на берег, а це майже миля відстані, і потім три милі везти його шлюпкою на "Еспаньйолу", — що становило досить важке завдання для такої малої кількості людей. Нас мало турбували три пірати, які десь блукали на острові, бо ми гадали, що надовго відбили них бажання нападати. Але про всяк випадок ми поставили одного вартового на верхів'ї пагорба.

Працювали ми загарливо. Бен Ган і Грей перевозили човном золото на судно, а решта зносили його попередньо на берег. Золото дуже важкий метал: два золотих бруски ми зв'язували до купи мотузком і несли через плече; з такою ношею навіть дорослий ледве йшов. Мене, зважаючи на мої слабші сили, залишили в печері насипати монети в мішки з-під сухарів.

Як і в скрині Біллі Бонса, тут було зібрання найрозмаїтіших монет, тільки куди більше, ніж там, і мені дуже подобалося перебирати все це добро. Монети англійські, французькі, іспанські й португальські, георгіні* й луїдори, дублони й подвійні гінеї, муадори й цехіні^{4*}, монети із поличчями всіх королів Європи за останні сто років, дивні східні монети з тонким карбуванням павутинок чи то сплетених шворок, монети круглі й чотирикутні, монети, продірявлені посередині, щоб носити їх на шиї, — у цій колекції були зібрані гроші чи не з усього світу. Їх було так багато, як осіннього листя в лісі, і від вовтузні з ними у мене боліла спина й пальці.

Працювали ми цілими днями; надвечір велика купа скарбів опинялась на шхуні, але не менша їх купа чекала на нас у печері наступного ранку. І весь цей час ми нічого не чули про трьох бунтівників, які лишилися на острові.

Нарешті — здається, це було третього вечора, — коли ми з лікарем удвох походжали на верхів'ї пагорба, звідки видно було околишні низини, з непроглядної пітьми внизу вітер доніс до нас щось таке, як вереск або, може, спів. Проте це було так далеко, що ми ледь уловили невиразні звуки, після яких знов запала тиша.

— Хай їх Бог милує, — озвався лікар, — це заколотники.

— Ще й п'яні, сер, — почув я за спиною Сілверів голос. Сілвер, мушу сказати, мав у нас повну волю, і хоч ми ставились до нього вкрай холодно, тримався з нами невимушено, як привілейований і відданий служник. Взагалі він погорду до себе сприймав на диво спокійно, був надзвичайно чемний, кожному силкувався стати в пригоді, дарма що всі поводитися з ним, наче з собакою. Всі, крім Бена Гана, який досі ще страшенно боявся цього колишнього старшбго над собою з Флінтового судна, і крім мене, бо я почував до нього деяку вдячність за своє врятування, хоч і мав підстави бути про нього гіршої думки, ніж хто інший, знаючи, яку нову зраду замислив був він на плато. Тому не дивно, що лікар відповів йому досить гостро:

— Може, п'яні, а може хворі й марять. [156]

— Маєте слушність, сер, — погодився Сілвер, — тільки вам і мені до цього зовсім байдуже.

— Навряд чи ви сподіваєтесь, щоб я залічував вас до людських осіб, — сказав лікар, посміхаючись, — тому мої почуття вам здадуться дивними, містере Сілвере. Та якби я знав напевно, що вони всі хворі (поки що, здається, тільки одного з них трусить пропасниця), то я, навіть ризикуючи своїм життям, пішов би надати їм лікарську допомогу.

— Даруйте, сер, але ви зробили б дуже велику помилку, — заперечив Сілвер. — Ви згубили б своє дорогоцінне життя, оце й тільки. Я тепер на вашому боці тілом і душею і не хотів би, щоб наш загін втратив таку людину, як ви, — я ж не забуваю, що я завдячую вам. Бо оті людиці на болоті — вони не годні дотримати слова, навіть коли б захотіли. Я й більше скажу, вони й вашому слову не повірили б.

— Атож, — сказав лікар. — Зате ви годні дотримати слова, ми це знаємо.

Власне цим і вичерпуються наші останні відомості про трьох піратів. Тільки ще раз почули ми відлеглий постріл з рушниці й вирішили, що то вони полюють. Порадившись, ми ухвалили покинути їх на острові, чому Бен Ган страшенно зрадів, а Грей також привітав цю ухвалу. Ми залишили для них значні запаси пороху й куль, багато солоні козлини, трохи ліків і ще деякі потрібні речі: різні знаряддя, одяг, полотно, кілька сажнів линви і, з наполягання лікаря, добрячу пайку тютюну.

Після цього нам уже нічого було робити на острові, адже скарби були приставлені на шхуну, і ми запаслися прісною водою та рештками солонини на випадок якої затримки в дорозі. І ось одного чудового ранку ми підняли якір, на що в нас ледве стало сили, і вийшли з Північної бухти

під тим самим прапором, якого капітан колись підняв над блокадом, де ми оборонялись від піратів.

Троє бунтівників, як виявилось, стежили за нами пильніше, ніж ми гадали, бо коли ми проходили вузькою горловиною з бухти й мусили наблизитись до південного її берега, то там побачили їх усіх трьох: вони стояли навколішки на піщаній косі, благально простягаючи до нас руки. Нам тяжко було кидати їх на безлюдному острові, але ж ми не могли наражати себе на небезпеку повторного заколоту, та й навряд чи це було б добротою — везти людей на батьківщину, де на них чекає шибениця. Лікар гукнув їм, де лежать залишені для них припаси. Але вони й далі, називаючи кожного з нас на ймення, благали змилюватись і не прирікати їх на смерть на цьому безлюдді. [157]

Побачивши, що судно все-таки не змінює курсу й швидко віддаляється, один з піратів — не знаю, котрий саме — скочив на ноги, хрипло скрикнув, схопив мушкета й вистрелив. Куля просвистіла над головою Сілвера й продірявила грот.

Це примусило нас не показуватись якийсь час на видноті, а коли я перегодом виглянув, і пірати, і та коса зникли з обрію. Це вже був кінець наших пригод. Опівдні, на мою превелику радість, я побачив, що й найвища скеля Острова Скарбів зникла в блакитному просторі моря.

Нас було так мало на судні, що всім доводилося працювати не покладаючи рук, тільки капітан лежав на кормі на матраці й віддавав накази, бо хоч він і піддужав, але все ще потребував спокою. Ми прямували до найближчого порту в Іспанській Америці, не мігши зважитись на далеку дорогу до Англії без достатнього числа матросів. І без того ми ледве давали раду з мінливими вітрами та штормами й зовсім знесилили, поки досягли берегів Америки.

Сонце вже заходило, коли ми кинули якір у мальовничій закритій гавані, де нашу шхуну відразу оточили човни з неграми, мексиканськими

індіанцями й метисами, що навезли на продаж садовини та городини й ладні були щохвилини пірнати за кинутими у воду монетами. Вигляд такої безлічі доброзичливих облич (надто ж негритянських), смак тропічних плодів і, головне, вогники, що почали спалахувати в місті, — все це становило такий чарівний контраст з похмурими й кривавими пригодами на Острові Скарбів! Лікар і сквайр взяли мене з собою, їдучи на берег провести там вечір. У місті ми познайомилися з капітаном англійського військового корабля, поїхали до нього на судно і так засиділися в гостині, що повернулися на "Еспаньйола" аж удосвіта.

Нас зустрів Бен Ган, що був сам-один на палубі, і з дивовижними гримасами почав сповідатися в тому, що Сілвер зник. Ган сам допоміг йому втекти в човні кілька годин тому, і тепер переконував нас, що зробив це, аби врятувати нам життя, яке, мовляв, було під загрозою, поки цей "одноногий дідько залишався на борту". Та це ще не все: корабельний кухар утік не голіруч, він нишком проломив переділку в трюмі й потяг мішок з монетами вартістю, мабуть, три-чотири сотні гіней, які мали підтримати його в подальших блуканнях. Гадаю, ми всі були дуже задоволені, що так дешево здихалися його.

Щоб не бути багатослівним, скажу лише, що ми взяли на корабель кількох нових матросів і щасливо повернулися додому. "Еспаньйола" прибула до Бристоля саме тоді, коли містер Блендлі збирався вже посилати по нас другого корабля. [158]

З первісної команди нашої шхуни додому вернулося тільки п'ятеро. "Пий, і диявол тебе призведе до кінця" — це пророцтво якраз і справдилося стосовно решти матросів. Хоча все-таки "Еспаньйола" була щасливіша за судно, про яке співали пірати:

Ніхто не вернувся додому гулять,

А вийшло їх в море аж сімдесят п'ять.

Кожен із нас одержав свою частку скарбу й скористався нею — розумно чи по-дурному — на власний розсуд. Капітан Смоллет облишив морську службу. Грей не тільки зберіг гроші, а й, проїнявшись раптом бажанням підвестись у житті, серйозно заходився вивчати морську справу, тепер він штурман і співвласник одного добре впорядженого корабля, у нього є дружина й діти. Що ж до Бена, то цей, одержавши свою тисячу фунтів, витратив її чи розтринькав за три тижні, або, точніше, за дев'ятнадцять днів, бо на двадцятий прийшов до нас без шеляга. Довелося йому обійняти посаду брамника у сквайровім парку, чого він був якраз і побоювався. Він і досі живий, і дуже приятелює, а часом і свариться з місцевими хлопцями, а в неділі та свята чудово співає в церковному хорі.

Про Сілвера ми більше нічого не чули. Цей клятий одноногий моряк нарешті зник з мого життя. Мабуть, він розшукав свою чорношкіру жінку й живе десь у достатках разом з нею та своїм папугою Капітаном Флінтом. Принаймні, я сподіваюся, що це саме так, бо навряд чи йому суджено розкошувати на тім світі.

Решта скарбів — бруски срібла і зброя — все ще лежать там, де Флінт закопав їх — і, коли хочете знати мою думку, їм там і місце. А мене вже ні волами, ні арканом на заманиш удруге на оцей клятий острів. Я й досі прокидаюся від жаху, коли вві сні чую грізний гуркіт прибою біля його похмурих скель і пронизливий голос Капітана Флінта, що вигукує без кінця:

— Піастри! Піастри! Піастри!